DE LEGITIMO VSV EVCHARISTIAE IN ALTERA TANTVM SPECIE, ADVERSVS NOSTRI TEMPORIS SECTARIOS, DISPVTATIO,

In Academia Ingolstadiensi die Martij publicè proposita.

PRÆSIDE

GREGORIO DE VALENTIA
SOCIETATIS IESV.

RESPONDENTE

M. PANCRATIO MOTSCHENBACH
BAMBERGENSI, *S. THEOLOGIÆ*
Baccalaureo Formato.

Qui manducat hunc panem, viuet in æternum, Ioan. 6.

INGOLSTADII,
Ex Officina Typographica DAVIDIS SARTORII.
Anno cIↃ. IↃ. XXCVII.

SERENISSIMO ET REVERENDISSIMO *PRINCIPI, AC DOMINO, DOMINO PHILIPPO, EPISCOPO RATISPONENSI, DVCI BAVARIÆ, &c. SERENISSIMI GVLIELMI, Comitis Palatini Rheni, & vtriusq; Bauariæ Ducis filio, &c.*

Gregorius de Valentia Societatis IESV gratiam à DEO Optimo Maximo precatur.

VM AB EO TEMPORE, QVO Celsitudo Tua, vnà cum Ser.^{mis} fratribus, FERDINANDO & CAROLO, in Academia nostra, vel potiùs Ser.^{mi} sui Parentis, studiorum caussa versatur, mihi primo contigerit, vt ad publicam disputationem, quemadmodum est moris, aliquid typis impressum euulgarem: prætermittere nec debui, nec honestè potui, quin hac qualicunq; Disputationis inscriptione, & meo, & totius Academiæ nomine, nonnullam significationem darem communis lætitiæ, qua mirificè sumus omnes affecti, tum ob præsentiam Tuæ Cel.^{nis} & Ser.^{morum} fratrum, tum vel maximè ob insignem progressum, quem in studio literarum pari laude ingenij, & diligentiæ C.C.^{nes} V.V.^{æ} faciunt. Accessit, quòd argumētum huius Disputationis planè mihi visum est, C.^{ne} Tua non indignum. Disputo enim, rectissimè facere Christianæ reli-

gionis Antiſtites, & diſpenſatores myſteriorum DEI, *quòd Sacroſanctam Euchariſtiam non niſi in altera tantùm ſpecie populo eſſe miniſtrandam ſtatuunt. Itaque cùm in horum numerum ſingulari prouidentia* DEVS *te*, PHILIPPE *Princeps, ab ipſa infantia cooptauerit, non erit abs re, vt, quæ tua eſt ingenij præſtantia & docilitas, ex hoc ſcripto diſcere iam iſta ætate incipias,*

Matth. 24. *quemadmodum te oporteat fungi munere fidelis ac prudentis ſerui, (id eſt, Epiſcopi, ſicut grauiter diuus Hilarius interpreta-*

Canone 27. in Matth. *tur) quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det ſubditis cibum in tempore, & eo modo quo expedit. Accipe igitur hilari animo Ser.me Princeps, in gratiam quoq; Reſpondentis, quem ego, propter eius eruditionem, & prudentiam, & probitatem ſingularem vnicè diligo, Diſputationem hãc noſtram Theologicam ſummo ſtudio à nobis tibi dicatam, & fac (te precor) vt per omnem ætatem tuam, adiuuante* DEO, *cumulatè ſatisfacias exſpectationi, quam ſuſtines maximam, pietatis Ser.morum tuorum parentum imitandæ. Datum Ingolſtadij 7. Februarij, Anno Domini 1587.*

De legitimo

De legitimo vſu

EVCHARISTIAE IN ALTERA TANTVM SPECIE, ADVERSVS NOSTRI TEMPORIS SECTARIOS, DISPVTATIO, &c.

CAPVT I.

Quis ſit ſtatus huius quæſtionis, & qua methodo ſententia Eccleſiæ Catholicæ confirmanda ſit.

CONTROVERSIA celebris eſt; Vtrum exſtet præceptum diuinum, quo fideles omnes teneantur vtramque ſpeciem Sacramenti ſumere quotieſcunq; communicant; & Eccleſiæ miniſtri vtramque illis præbere quandocunq; petierint? Eccleſia Catholica negat. Sectarij omnes affirmant. 1.

Et quidam auctores, è quorum numero inprimis eſt [a] Caietanus, aſſerunt, ita etiam ſenſiſſe Neſtorium & Pelagium. Id tamen incertum eſt. Nam neq; ex Conciliis, in quibus illi hæretici damnati ſunt, neq; ex antiquis ſcriptoribus cõſtat, eam illorum fuiſſe ſententiam. Illud autem compertum eſt, ante annos circiter 170. ita pertinaciter in Bohemia docuiſſe Iacobellum quendam Miſnenſem, cùm Pragæ tunc ageret publicum concionatorem, qui & fertur fuiſſe ad eam rem incitatus à quodam Petro Dreſdenſi ex eadem Miſniæ prouincia exule propter hæreſes VVicleffi & Huſs, quas cõplexus erat. Itaq; illius Iacobelli auctoritate, qui magni nominis tunc habebatur, factũ eſt, vt Bohemi, qui erroribus VVicleffi & Huſs alioqui erant infecti, vtraque ſpecie tanquam ad ſalutem omnibus neceſſaria vtendum ſibi exiſtimarent, ac publico etiam 2.

[a] 3. p. q. 80. art. 12.

a Lib. de orig. Bohem. c.35. & in epist.130.
b In Censura orientalis Ecclesiæ, cap.21.

edicto decernerent, vt [a] Aeneas Syluius memorat. Atque eadem est sententia Græcorum Schismaticorum, præsertim hoc tempore, vt ex Patriarchæ [b] Hieremiæ responsione ad Protestantes intelligi potest.

c Tom. 7. Germanico, Vuittēberg fol.17. pag.2. Et in libro ad Nobilitatē Germanicā, & in ser. de Sacramento, & confraternitatibus.
d In assertiōe suorū articul. ar.16. & lib. de captiui. Babyl.
e Matth. 26.
f In locis cōmunib' ab auctore recognitis, & anno 23. Argētorati editis, in loco de abrogatiōe legis, pag. 76.
g In Confess. Augustana ar. de abusibus, in Apologia eiusdē Cōfess.

3. Porro Lutherus in hac quæstione, sicut in aliis, varius admodum & incōstans fuit, ideoq; omni prorsus fide apud prudentes indignus. Nam vtrumq; aliquoties asseruit. Nempe [c] liberum esse vel vtramq; vel alteram tantùm speciem sumere aut ministrare; & vtramque speciem præcepto diuino esse omnibus [d] necessariam; licet cōcesserit, posse eos, qui in altera tantùm communicant, à peccato excusari, vel ob ignorātiam, vel quia non fit ipsis vtriusque copia. Nec solum in libris diuersis, sed quandoq; etiam in vno & eodem libro, ita turpiter spiritus Lutheri, minimè diuinus, sibi cōtradixit. In libro enī de Captiuitate Babylonica primùm ita inquit: *Christus non permittendo, sed* P R Æ C I P I E N D O *dicit,* [e] *Bibite ex eo omnes. Et istud non potest solis presbyteris dictum intelligi, sed omnibus.* Illico verò in eodem libro post duas paginas ita dicit, vel potius, ita sibi cōtradicit: *Non peccant qui vna specie vtuntur. cùm Christus* N O N P R Æ C E P E R I T *vlla vti, sed arbitrio cuiusq; reliquit, dicens: Quotiescunq; hæc feceritis, in meam memoriam facietis. Sed illi peccant qui hoc arbitrio volentibus vti prohibent vtramq; dari.* Nec dissimili incōstantia Melanchthon aliquando scripsit, [f] *ita non peccare illum qui vtitur altera Sacramenti specie, sicut non peccat is qui libertate Christiana carnē suillam edit aut ab illa abstinet.* Cùm tamen [g] aliàs etiam docuerit, vtramq; speciem omnibus esse necessariam.

h Art. 16.
i Caluin. li.4. instit. c.17. sect. 47. & seq. Et Protestātes in Cōfess. August. ar. de abusibus. Kēnit. in exam. sess. 21. Concilij Trid. &c.
k Cap.24.
l Lib.2. de Sacram. cap.87.

4. Simpliciter autem Lutherus in assertione eorum articulorum, quos [h] L E O X. damnauit, sententiam Græcorum & Bohemorum propugnandam suscepit, eamque retinent mordicus omnes [i] Sectarij. Qui tanta passim vehementia pro calice contendunt, vt ad eos non immeritò referri illud possit, quod ab [k] Isaia prophetice dictum Thomas [l] VValdensis in Bohemos vsurpauit: *Clamor,* inquit Isaias, *erit in plateis super vino.* Quo loco diuus Hieronymus vinum etiam interpretatus est erroris ebrietatem, qua certè, si vlli alij hæretici, isti correpti sunt maximè, cùm tantoperè contendunt pro vino.

Ceterùm impletur etiam quod ibidem propheticè Isaias 5.
dixit: *Non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam.* Etenim Ecclesia [m] Catholica cõtrà sentit, Fideles omnes & singulos, minimè præcepto aliquo diuino ad cõmunicandum in vtraq; specie teneri, neq; vtramq; illis esse necessariò exhibendam cùm petunt. Quod cùm sit verissimum; vel ob hanc etiã caussam, rectissimè negat Ecclesia vini speciem populo, ne si concedat, fortassis ea re confirmetur falsa aduersariorum opinio, de illius etiam speciei in singulorum communione necessitate. Ex quo Ecclesiæ iudicio fit, vt iuxta adductum vaticinium; aut vinum in communione laici non bibant, aut iis qui contra Ecclesiæ iustissimam legem bibunt, amara, hoc est, perniciosa sit illius potio.

[m] In Concil. Constant. sess. 13. & in Basil. sess. 30. atque item in Trid. sess. 21. c. 1. 2. & 3. & can. 2. & 3.

6.
Iam verò, vt hanc Ecclesiæ doctrinam methodicè confirmemus, & aduersariorum contraria argumenta eâdem opera refellamus, talem principio rationem formo: Si aliquod eiusmodi præceptum diuinum exstat, necesse est illud ostendi posse, 1. Vel ex verbis aliquibus Christi, quæ id præceptum contineant, 2. Vel ex institutione huius Sacramenti, 3. Vel ex eiusdem ratione atque natura, 4. Vel ex Christi facto & exemplo, 5. Vel ex antiqua Ecclesiæ consuetudine, 6. Vel deniq; ex antiquorum Patrum testimonio & traditione. At nullo modo ex istis tale aliquod Christi præceptum euinci potest. Igitur planè illud nõ exstat. Iam cõfirmemus singula.

CAPVT II.

Non posse colligi præceptum diuinum communionis sub vtraq; ex verbis quibus Christus instituit hoc Sacramentum.

7.

C primùm, quod ad verba ipsa Christi attinet, probo nulla esse eiusmodi, quæ præceptum illud contineant. Nam si quę essent, maximè illa institutionis: [n] *Accipite, manducate:* [o] *Hoc facite in meã commemorationem: Bibite ex eo omnes: Hoc facite, quotiescunque bibetis,*

[n] Luc. 22.
[o] Matth. 26.

p 1.Cor. 11. q Ioan. 6. *bibetis, in meam commemorationem:* p Aut etiam illa: q *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Nam & his vltimis verbis maximè Petrus ille Dresdensis hunc errorem initio persuasit Iacobello Pragensi, vt r Aeneas Syluius, vbi suprà memorat. Quanquã nunc quidem alij Sectarij omnes illa tãtùm alia verba Christi in institutione ad hanc rem vrgent, sicut s postea videbimus.

r Lib. de orig. Bohem. c. 35. s Cap. 4.

8\. Sed quod illa verba institutionis tale præceptum non contineant, manifestè conuincitur. Nam vt maximè demus, illa verba Christi quæ recitauimus: *Accipite, &c.* fuisse non modò concedentis Sacramenti vsum, & potestatem illud deinceps similiter conficiendi, sed etiam imperantis planè (quod tamen t Ruardus Tapperus, u Alanus, x Caietanus, & multi Scholastici, negari posse existimant) tamen nullum verbum in omnibus illis est, quo videri Christus posſit imperâsse omnibus absolutè vsum etiam calicis, vel vt ille omnibus administretur. Quod enim ait: *Hoc facite in meam commemorationem,* id est, benedicite, seu consecrate, accipite, manducate, ac distribuite etiam aliis; Id verò ad solam speciem panis retulit, vt apud y Lucam & z Paulum videre est, qui eorum Christi verborum soli meminerunt.

t Art. 15. pag. 374. u Lib. 1. de Eucharistia, c. 44. x 3. p. q. 80. art. 11. & 12. y Cap. 22. z 1. Cor. 11.

9\. Quod etiam dicit: *Bibite ex eo omnes,* id quidem ad solos Apostolos dictum esse, vt erant illæ personæ duodecim numero, rectè videri potest. Apparet enim, eodem sensu Christum dixisse: a *Bibite ex eo omnes,* quo b Marcus dixit: *Et biberunt ex eo omnes.* Quod inde confirmatur, quia propter Iudam Christus ita dixit, vt ille etiam biberet; Sicut c Theophylactus ex sententia quorundam veterum annotauit.

a Matth. 26. b Cap. 14. c In caput 26. Matth.

10\. Verùm, etsi hanc interpretationem non improbo, tamen cùm vsus calicis (vt paulò pòst dicemus) ipsis quidem ministris Eucharistiam conficientibus, diuino præcepto sit iniunctus, tanquam quiddam pertinens ad munus eius ministerij; magis probo aliam interpretationem, quæ hic adhiberi solet. Assero igitur, illa verba: *Bibite ex eo omnes,* ad solos Apostolos dicta esse non solùm vt erant illæ determinatæ personæ numero duodecim; (quanquam & sic etiam, vt conuincunt rationes

nes prioris interpretationis) neque tamen ea præcisè ratione, qua erant Christi discipuli & fideles; sed vt erant futuri deinceps Eucharistiæ conficiendæ ministri: ac proinde id præceptum ad solos Sacerdotes pertinet, qui sunt successores Apostolorum in eo ministerio. Ita plærique Scriptores Catholici, planè irrefragabiliter hactenus responderunt: vt [d] Roffensis, [e] Alphonsus à Castro, [f] Caietanus, & ante hos omnes [g] Thomas VValdensis, vt alios iam prætercam.

[d] Art. 16. cōtra Lutherum.
[e] In summa de hæres. verbo, Eucharistia, hæresi vlt.
[f] 3. p. q. 80. artic. 12.
[g] Tom 2. de Sacr. c. 90.

Et quidem quod ad solos tunc Apostolos Christus loqueretur, ex [h] Euangelistis perspicuum est, qui certè non ita accuratè numerum ipsum duodecim Apostolorum cum Christo in cœna accumbentium commemorâssent, si alij præterea mensæ tunc assedissent; neque aliud hactenus ab vllo SS. PP. vel cogitatum, vel literis proditum est, quàm quod XII. illi tantùm cum Christo cœnauerunt. Cùm autem ibi Apostoli fuerint non solùm Christi fideles, verùm etiam Sacerdotes ac ministri Eucharistiæ deinceps conficiendæ à Christo instituti; sermonis Christi circumstantia clarissimè ostendit, rectè nos posse interpretari, ad eos & successores eorum illa verba: *Bibite ex eo omnes*, Christum dixisse, non propriè & præcisè, quatenus Christi fideles erant, quo pacto omnes etiam Christiani Apostolorum successores sunt, sed omnino quatenus erant quoque functuri munere Sacerdotali, sicut dictum est. II.

[h] Matth. 26. Marc. 14. Lucæ 22.

Quod probo. Nam eodem modo licet intelligere, ipsis à Christo dictum esse: *Bibite ex eo omnes*, quomodo etiam iisdem antè dixerat: *Hoc facite in meam commemorationem*: Quemadmodum est perspicuum ex ipsa consequentia sermonis. Constat autem verba illa (*Hoc facite*) quadam ratione ad ipsos pertinuisse propriè, quatenus simul etiam instituebantur Sacerdotes, id est, Eucharistiæ conficiendæ & distribuendæ ministri. Ergo hac eadem ratione intelligi potest, ad eos dictum esse: *Bibite ex eo omnes*. 12.

Nam, quod ne ipsi quidem Sectarij negare possunt, inprimis fecit Christus illis verbis (*Hoc facite*) potestatem Apostolis benedicendi seu consecrandi & administrandi Eucharisti- 13.

am. Quam functionem non ad omnes fideles, sed ad delectos Ecclesiæ ministros pertinere, ipsi etiam Sectarij confitentur: licet alioqui hæreticè (vt [i] demonstraui aliàs) negent, eiusmodi ministerij auctoritatem valere propriè ad offerendum sacrificium aliquod peculiare Eucharistiæ externum, cuius respectu, propria quadam ratione, minimeq; communi cum aliis fidelibus, Ecclesiæ ministri dicantur Sacerdotes.

i In Tractatu de sacrificio Missæ, & in Apologia eiusdem Tract.

14. Atque istud ipsum confirmamus auctoritate Orthodoxorum Patrum, qui docent, Apostolos in illa postrema cœna accepisse à Christo Sacerdotalem potestatem per illa verba: *Hoc facite, &c.* Asseuerant id autem [k] Dionysius, [l] Irenæus, [m] Clemens Romanus, [n] Chrysostomus, [o] Damascenus, [p] Cyprianus, [q] Ambrosius, & alij; quod etiam declaratum est in [r] Concilio Tridentino. Itaque satis patet, verba illa: *Bibite ex eo omnes*, rectè ad omnes Apostolos eorumque successores referri, quatenus erant propriè obituri munus Sacerdotum, consecrando videlicet Eucharistiam & illam administrando, vt ipsa etiam consuetudo & auctoritas Ecclesiæ certissimè interpretatur.

k Cap. 3. Eccles. hierarch.
l Lib. 4. ca. 32.
m Lib. 5. constit. Apostol. cap. 18.
n Homil. de prodit. Iudæ.
o Lib 4. fidei, cap. 14.
p Li. 2. epist. 3.
q Lib. 4. de Sacra. cap. 4.
r Sess. 22. c. 1.

15. Quod cùm ita sit, non negamus, quin Sacerdotes quidem, quando in Eucharistia conficienda Sacerdotum munere funguntur, vtraque specie communicare ex præcepto diuino teneantur, vt etiam declarat [s] D. Thomas, & confirmat [t] Caietanus ac [u] Sotus, & alij Doctores [x] suprà citati. Atque idipsum in primis ex [y] Cōcilio Toletano duodecimo, & ex [z] Gelasio probatur. Quamobrem [a] in Concilio etiam Tridentino, soli Laici, atque Sacerdotes tum cùm non consecrant, neque adeo ad communionem tanquam Sacerdotes accedunt, eximuntur à præcepto diuino sub vtraque specie communicandi. Quod rectè fieri postea etiam magis defendemus, cùm respondebitur ad cauillationes Sectariorum.

s 3. p. q. 80. artic. 12.
t Ibidem.
u In li. 4. sent. d. 12. q. 1. art. 12.
x Numero 10.
y Cap. 5. vt etiam habetur in cap. Relatū, de cōsecr. d. 2.
z In cap. Cōperimus, eadem. d.
a Sess. 21. c. 1.

16. PRAETEREA verò, quòd neq; illud vniuersale præceptum contineatur iisdem aliis verbis à solo [b] D. Paulo recitatis: *Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meā commemorationem*, clarissimè probari potest. Quod enim ibi Christus peculiari illo modo dicendi (*quotiescunque bibetis*) vsus est; argumento est, id præce-

b 1. Cor. 11.

præceptum non ita fuisse absolutum & generale, sicut fuerat illud de consecranda, & administranda, & sumenda specie panis. Ibi enim absolutè & generatim dixit: [c] *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis rectè intelligi potest, Christum absolutè præcepisse, non modò relationem seu ordinem actus ad finem, nempe vt fieret ad commemorationem Christi passionis, sed etiam ipsum exercitium actus absolutè. Vt sit sensus: Hoc totum facite circa panem; & facite ad meam commemorationem. Circa calicem autem non ita dixit, sed sic: *Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem.* Vbi planè assentior [d] Caietano, qui verissimè dicit; Luce meridiana esse clarius quòd Christus non præceperit absolutè his verbis, vt illud circa calicem facerent, atque adeo neque vt biberent, & ministrarent ad bibendum, sed tantùm vt facerent in suam commemorationem, quotiescunq; id alioqui fieret, id est, non vt actionem ipsam absolutè exercerent, sed vt eam certè referrent ad illum finem, quandocunque eam exercerent. Quoniam verò Caietanus hanc interpretationem tanquam manifestam quidem, & ipsa luce clariorem, ponit, non aût etiam probat: & sic sæpe euenit Sectariis, vt præ cæcitate palpent in meridiana luce; ego illam præterea confirmabo ex Apostolo Paulo.

[c] Lucæ 22. 1. Cor. 11.

[d] 3. p. q. 80. art. 12.

17\. Sic igitur argumentor. Christus per verba: [e] *Hoc facite*, quæ dixit circa calicem, non absolutè præcepit exercitium earum actionum, quarum per adiuncta illa verba: *Quotiescunque bibetis*, fecit hypothesin, id est, quas supposuit alioqui fieri; sed tantùm præcepit relationem earum actionum ad finem commemorandæ suæ passionis, quotiescunque exercerentur. At omnium actionum circa calicem, & maximè actionis bibendi & administrandi ad bibendum, Christus fecit hypothesin per illa verba: *Quotiescunque bibetis.* Igitur Christus per verba: *Hoc facite*, nullius actionis exercitium circa calicem absolutè imperauit, ac omnium minimè actionem bibendi & administrandi ad bibendum; sed solùm relationem eiusmodi actionum ad finem commemorandi passionem Christi, quotiescunque illæ alioqui exercerentur.

[e] 1. Cor. 11.

18. Prior huius argumenti propositio euidentiſsima eſt. Nam aliâs hic eſſet ſenſus eius præcepti: Facite hoc, quotieſcunque hoc ipſum facietis. Quam præcepti formam nemo non videt eſſe abſurdiſsimam. Nam poſito quod aliquid fiat, neceſſariò fit. Quare minimè opus eſt præcepto, vt fiat tum, cùm fit. Alteram etiam argumenti propoſitionem confirmo. Nam omnes actiones circa calicem iuſsit ibi Chriſtus referri ad ſui cõmemorationem per verbum, *Hoc facite*, vt in confeſſo eſt: earundem autem actionum omnium, quas in eum finem iuſsit referri, fecit etiam hypotheſin per verbum, *Quotieſcunque bibetis.*

19. Etenim ita latè verbum illud: *Quotieſcunq; bibetis*, accipiendũ eſſe, vt non ſolùm ſignificet nudum actum bibendi miniſtrorum, ſed connotet etiam omnes actiones circa calicem, quæ referri iubentur ad Chriſti commemorationem, per illud verbum, *Hoc facite* (puta, conſecrationem etiam calicis, & adminiſtrationem, atque adeo actum quoque bibendi aliorum, quando illis calix adminiſtraretur) confirmari perſpicuè poteſt, tum ex Apoſtolo Paulo, tum ex verbis quæ iam inde ante omnem memoriam in oblatione calicis vſurpat Eccleſia, tum etiam ratione.

20. Apoſtolus enim recitato illo Domini mandato, è veſtigio conuertit ſermonem ad omnes fideles: vt ſcilicet declaret quemadmodum ab illis etiam id præceptum ſeruari poſsit ac debeat. Nam ſubiungit: [f] *Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, & calicem Domini bibetis, mortem Domini annunciabitis.* Quod ſi Chriſtus ad Apoſtolos dicens: *Hoc facite, quotieſcunque bibetis*, verbo *Bibetis* tantùm intellexiſſet ipſum actum bibendi Apoſtolorum & Sacerdotum, cum quibus loquebatur; nihil tunc in eo præcepto contineretur quod expleri poſſet, vel deberet, à reliquis fidelibus, quotieſcunque biberent. Sin autem, vt diximus, omnem actionem circa calicem, cum actu illo bibendi Sacerdotum, verbo *Bibetis* in eo præcepto Chriſtus comprehendit, tunc rectè quidem quadrat interpretatio & accommodatio Pauli ad reliquos etiam fideles. Erit enim hæc vis ac ſententia præcepti: Quotieſcunque bibetis, aut ipſi ſoli, aut

f 1. Cor. 11.

aut vnà cum aliis; cùm iis videlicet calicem quoque administrabitis; id facite, aut ipsi soli, aut vnà etiam cum aliis in meam commemorationem: id est, quod vos facietis benedicendo, seu consecrando, & bibendo, & administrando calicem; & etiam quod illi facient (quandocunque quidem facient) bibendo; id totum fiat in meam commemorationem. Neque aliter sanè hunc Apostoli locum Patres intelligunt cùm vel illo vtuntur, vel illum interpretantur.

Verba autem Ecclesiæ ex quibus idem confirmari dixi, sunt illa quæ subiungi solent post consecrationem calicis: *Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.* Vbi cùm generali verbo *faciendi*, declaret Ecclesia eandem etiam illam sententiam Christi: *Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem*, satis ostendit, vocabulo *Bibetis*, totam actionem circa calicem voluisse Christum indicare. 21.

Accedit, præter Apostoli & Ecclesiæ auctoritatem, huc ratio ex ipsa forma illius præcepti deducta. Nam Christus non minus alias actiones circa calicem, quàm nudum actum bibēdi ministrorum, voluit referri ad sui cōmemorationem, quotiescunque illæ fierent. Ergo omnium actionum æquè fecit hypothesin in eo præcepto per verbum, *Quotiescunque bibetis*, quas per verbum *facite* iussit referri ad ipsius commemōrationem. Sed omnes actiones circa calicem iussit omnino referri ad eum finem, sicut dictum est. Ergo earum omnium ibi hypothesin fecit per verbum: *Quotiescunque bibetis*, id est, eas omnes supposuit fieri, & hoc supposito, iussit easdem referri ad sui commemorationem. 22.

Quod cùm ita sit, consequitur, hanc esse sententiam illius præcepti Christi: *Hoc totum quod ad calicem pertinet, quotiescunq; facietis, facite in meam commemorationem.* Hinc verò rursus luce meridiana clarius, vt ante cum Caietano affirmaui, sequitur, Christum eo quidem præcepto non absolutè imperâsse exercitium vllius actionis circa calicem, sed facta potius hypothesi eiusmodi actionum, id est, supposito quod fierēt, præcepisse tantùm relationem earum ad certum quendam finem, nempe ad Christi commemorationem: quotiescunque alioqui illæ 23.

exercerentur. Nam si vtrumque ibi Christus præcepisset, scilicet & exercitium actionis absolutè, & relationem actionis ad finem; oporteret non sine absurditate hunc esse præcepti sensum: Hoc totum facite, quotiescunque hoc ipsum facietis; & facite tunc ad meam commemorationem. Quis autem fuisset ille modus imperandi, Hoc facite, cùm facietis? an potest aliquid tum cùm iam fit, non fieri? vt præcepto opus sit ad hoc vt quando fit, fiat?

24. Repeto igitur, luce meridiana esse clarius, Christum ibi non absolutè exercitium actionum circa calicem imperauisse, sed relationem earum ad finem. Alia verò ratio est illius præcepti circa speciem panis: [g] *Hoc facite in meam commemorationem.* Nam cùm ibi non itidem interposuerit illam facti hypothesin; *Quotiescunque facietis*, rectè ibi possumus intelligere, non modò relationem ipsius facti seu actionis ad finem, sed etiam exercitium ipsum absolutè actionis, seu facti, cadere in id Christi præceptum, vt [h] suprà etiam concessimus.

[g] Lucæ 22. 1. Cor. 11.

[h] Numero 8.

25. Quocirca appositissimè etiam [i] Caietanus dixit, Argumentum Sectariorum, cùm pro communione sub vtraq; tantopere vrgent, verbum Domini, *hoc facite*, tum circa panem, tum circa calicem, continere verum præceptum, omnino esse gladium Goliath, id est, ipsosmet posse à nobis illo suo argumento iugulari. Nam ex differentia vtriusque præcepti luce meridiana clarius intelligimus exstare præceptum Domini de sumenda absolutè & administranda Eucharistia in specie panis, quod etiam communiter obliget laicos ad illam percipiendam, vt [k] diuus Thomas probauit, non autem de administranda etiam sub specie vini; quamuis & hanc quoq; speciem tenētur ipsi quidem Sacerdotes sumere ob alterum illud præceptum: [l] *Bibite ex eo omnes*, quod ad solos Sacerdotes pertinuit, vt [m] antè declaratum est.

[i] 3. p. q. 80. artic. 12.

[k] 3. p. q. 80. artic. 11.

[l] Matth. 26.

[m] Numero 10. & seq.

26. Et certè non sine singulari prouidentia, diuinoq; consilio, aliter isto modo de vsu calicis, quàm de speciei panis vsu, præcepisse Christum, existimare debemus. Prorsus vt videatur ad illas rationes respexisse, quibus postea secundum Ecclesiæ iudicium docebimus, minimè rem esse, quæ expediat, vt fideles

omnes & singuli sub vtraq; specie communicent, nedum vt ea res diuino etiam præcepto iniungeretur.

27. CETERVM vt nullum pertinaciæ locum Sectariis relinquamus, ostendemus etiam, quomodocunq; aliter ille locus ([n] *Hoc facite quotiescunq; bibetis*) explanetur, minimè tamen ex eo posse colligi pręceptum quod vllo modo obliget omnes fideles ad cõmunicandum sub vtraq; specie quãdocunq; communicant. Et quidem [o] Caietano aliquãdo visum est, ibi Christum inter *facere* & *bibere* distinxisse, atq; adeo facta tãtùm hypothesi actus bibendi ministrorum & aliorũ fidelium (ad hos enim etiam [p] Apostolus eam hypothesin accommodat) & cõsequenter actus etiam administrandi calicem ad bibendum; pręcepisse, vt calix consecraretur, & offerretur in sui commemorationem. Hęc interpretatio si maximè vera esset (omnino enim est falsa, vt patet ex [q] dictis) tamen satis patet eam nullo modo suffragari aduersariis. Inde enim solum sequeretur, quòd etiam exercitium absolutè ipsius actus consecrandi & offerendi calicem, præciperetur ibi à Christo, non autem ipse etiam vsus bibendi aut administrandi ad bibendum: quippe cùm eius certè fiat ibi hypothesis quoad exercitium absolutè, secundum eiusmodi etiam interpretationem.

[n] 1. Cor. 11.
[o] q. de communione sub vtraq;. Tomo 3. opusculorũ ipsius Tractatu 12.
[p] 1. Cor. 11.
[q] Numero 17. & seq.

28. Deinde, si demus etiam aduersariis illud, quod longè magis adhuc falsum est, nempe hunc sensum esse: Benedicite & bibite & administrate aliis calicem, atq; adeo omnia quæ ad calicem pertinent facite; & facite, cùm id facitis, in meam cõmemorationem (qui sensus planè est contra formam ipsius præcepti: cùm enim in eo nihil præcipiatur, nisi supposita ipsius facti hypothesi; non eo præcipitur absolutè ipsum etiam factum vt [r] antè demonstratum est) tamen ne tunc quidem sequetur, omnes fideles debere semper communicare sub vtraque specie, aut ipsis semper vtramque speciem ministros tribuere debere; sed solum inde sequeretur, ministros ex præcepto quodam Christi affirmatiuo teneri generatim ad administrandum calicem. Est autem hęc natura præceptorum affirmatiuorum omnium, vt nõ obligent pro omni tempore, sed pro tẽpore necessitatis; tũ videlicet cùm pro ratione circum-

[r] Numero 18. & 23.

circumſtantiarum,& rei ipſius, & loci, & temporis, & perſonarum,&c. iudicatur, & rectè poſſe obſeruari & etiam neceſſariò obſeruari debere eiuſmodi præcepta affirmatiua. Cuius rei exemplum in promptu eſt in præcepto honorãdi parentes illisque ſubueniendi, & in aliis eiuſmodi præceptis affirmatiuis.

29. Porro iudicare in hoc noſtro propoſito de neceſsitatis tempore,inprimis pertinet ad Eccleſiam. Agitur enim de diſpenſatione ſeu adminiſtratione Sacramenti,id eſt, cuiuſdam è myſteriis diuinis.Hæc adminiſtratio ſeu diſpenſatio,Eccleſiæ eſt diuinitùs commiſſa, iuxta dictum Pauli: s *Sic nos existi-*
s 1. Cor. 4. *met homo vt miniſtros Christi & diſpenſatores myſteriorum* DEI. Quod tamen non inuiti fatemur ita intelligendum eſſe,vt nihil in ea diſpenſatione committat Eccleſia contra præceptum Domini ſui.Id enim ſi faceret,non fideliter,nec in ædificationem diſpenſaret, quemadmodum oportet, vt idem oſtendit
t 2.Cor.10. t Apoſtolus. Sed aliud eſt, cõtra præceptum facere; aliud determinare tempus quo neceſſariò obliget affirmatiuum præceptum generatim à Chriſto propoſitum. Illud non poteſt Eccleſia facere; hoc poteſt.

30. Nunc cùm hoc ita ſit; & Eccleſia his temporibus iudicet neque neceſſarium,neque etiam bonum(circumſtantiis omnibus,de quibus infrà dicetur, conſideratis) eſſe,vt omnibus & ſingulis fidelibus adminiſtretur calix; conſequitur, Eccleſiæ miniſtros non teneri his temporibus quidem illum adminiſtrare,& conſequenter neque fideles ipſos illum ſumere, etiã ſi maximè alioqui exſtaret ea de re generale Chriſti præceptum.

31. Neque verò hîc obiici ab aduerſariis poteſt, iam Chriſtum determinâſſe tempus, quo calix adminiſtrari debeat, nempe
u 1. Cor. 11. cùm adiunxit: u *Hoc facite quotieſcunq; bibetis*. Etenim quomodocunque præceptum illud:*Hoc facite*,interpretemur; certiſſimum ex Apoſtolo eſt, particulam:*Quotieſcunque bibetis*,eſſe referendam non ad exercitium ipſum actus imperati abſolutè; quaſi ſenſus ſit, tunc eiuſmodi actum neceſſariò eſſe exercendum, cùm bibitur; ſed ad relationem actus in finem: nempe vt

pe vt sensus sit, tunc ad Christi cõmemorationem eum actum referendum esse, cùm bibitur. Itaque tempus, quo necessariò ea relatio facienda est, illa particula determinat, non autem tempus quo actio præcepta (si maximè demus esse absolutè præceptam) exerceri absolutè debeat. Id patet, vt dixi, ex Apostolo. Nam vt vim eius particulæ: *Quotiescunq; bibetis*, & quò illa referri debeat, declararet, ideò subiunxit: *Quotiescunq; enim manducabitis panem hunc, & calicem Domini bibetis, mortem Domini annunciabitis:* Quasi apertè diceret; Hoc est, quod determinatè Christus iussit fieri tum, cùm bibitur, nempe vt mors ipsius annuncietur, & commemoretur.

Quod alia rursus ratione manifestissimè probatur. Nam cùm illa facti hypothesis: *Quotiescunque bibetis*, interprete [x] Apostolo pertineat etiam ad omnes fideles; si illa determinaret tempus quo absolutè calix administrari debeat fidelibus; præcepti sensus esset absurdissimus; nempe hîc: Date calicem fidelibus, quotiescunque fideles vobiscum, atque adeo vobis dantibus, bibent. Quid hoc esset præcepti? Potéstne calix non dari, cùm datur? 32.

[x] 1. Cor. 11.

Sed neque fuisset etiam rectæ rationi consentaneum determinatè iubere, vt spectata sola circumstantia temporis, quo Sacerdotes biberẽt, semper calix aliis administraretur. Quid enim, si quo casu Sacerdote alioqui necessariò celebrante, atque adeo bibente, tantùm illi adessent parati ad communicandum, qui vel naturæ conditione, vel morbo sic à vino abhorrerent, vt sumere non possent sine periculo reiiciendi? Quanquam cùm habeamus in hac re manifestam, vt dixi, declarationem Apostoli, non magnopere hîc indigemus aliis argumentis. 33.

Iam neque illud hîc obiici potest ab aduersariis, præcepto, *Hoc facite*, id etiam iniunxisse Christum Ecclesiæ ministris, vt quotiescunque Eucharistiam conficerent, aliquos adesse curarent, quibus speciem vtramque rectè administrare possent, sicut ipse Christus vtramque dedit Apostolis. Hoc Christum ibi præcepisse non magis aduersarij defendere possunt, quàm quod etiam præceperit, vt noctu & post cœnam, & post esum 34.

agni Paſchalis, & præmiſſa lotione pedum, & XII. tantùm præſentibus, iiſque Euangelij miniſtris, Euchariſtia conficeretur & adminiſtraretur, ſicut eiuſmodi fuerunt tunc circumſtantiæ actionis Chriſti.

35. Id manifeſtè ita declaro & probo. Præceptum illud: *Hoc facite*, nec poteſt, nec debet ad ea referri, quæ verbis antecedentibus in ipſa narratione inſtitutionis Euchariſtiæ, Scriptura non ſignificat à Chriſto vel ab Apoſtolis facta aut facienda fuiſſe. At quod in illa vltima cœna aliqui adfuerint tales, quibus rectè potuerit dari vtraque ſpecies Euchariſtiæ, propriè quidem non ſignificatur antecedentibus verbis, narrationis à Chriſto vel ab ipſis Apoſtolis factum aut faciendum fuiſſe; ſicut neque ſignificantur illæ aliæ circumſtantiæ quas cõmemorauimus. Ergo præceptũ illud: *Hoc facite*, minimè debet ad id referri, ſicut propter eandem rationem non refertur ad illas circumſtantias nocturni temporis, lotionis pedum, &c. Prior huius argumenti propoſitio per ſe ipſa patet. Nam ea vis eſt pronominis demonſtratiui, *Hoc*, & verbi, *facite*, vt præceptum, quod his duobus verbis cõtinetur, ad eas tantùm actiones referatur, quas tunc in præſentia Chriſtus vel faciebat, vel faciendas ſignificabat, quæ quidem actiones cõtinentur narratione ipſa inſtitutionis, quæ incipit ab illis verbis: y *Accipiens panem, &c.* Poſteriorem autem propoſitionem argumenti probo. Nam verba quibus id propriè ſignificatum eſſe, alicui forſan videri poſſet, nõ ſunt niſi illa: *Deditq; diſcipulis ſuis*, quę tum circa panẽ, tum circa calicem cõmemorantur. At iis propriè verbis nequaquã talis actio ſignificatur, qua factũ ſeu procuratum ſit, vt ibi adeſſent tales, quibus rectè daretur vtraque ſpecies, ſed tantùm ſignificatur actio illa Chriſti, qua iis, qui & alioqui parati ad accipiendam vtramque ſpeciem erant, & quibus habita tunc ratione circumſtantiarum vtraq; rectè dari tunc poterat, vtramq; dedit. Ita ſimilis actio ſolùm preciperetur miniſtris illo mandato: *Hoc facite*, nempe vt calicem miniſtrarent, cùm tales adeſſent, qui iuxta iudicium Eccleſiæ rectè vellent & poſſent percipere; dato quod exercitium

y Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11.

tium præcedentium actionum circa calicem absolutè ibi imperaretur.

Neque verò licet inde inferre, consequenter eodem præcepto imperari ministris id, sine quo actio illa *dandi*, exerceri ab ipsis nequit, nẽpe, vt adsint quibus rectè calix administrari possit, qui nimirũ sunt tanquam obiectum eiusmodi actionis *dandi*. Non enim, si aliqua actio præcipitur, illico etiam eodem præcepto illud imperatur, quod est obiectum necessarium, aut circumstantia illius actionis. Imperat enim Deus actionem siue officium illud quod beneficentia erga pauperes continetur: neque tamen eo etiam præcepto teneris efficere aut procurare, vt sint aliqui pauperes, quibus eleemosynam erogare possis, &c. & sic de aliis multis præceptis. 36.

Quanquam non nego, quin si ipsi ministri haberent præceptum diuinum administrandi calicem; consequenter etiam fideles tenerentur præcepto quoque affirmatiuo & generali illum dignè percipere. Sed tamen sicut id præceptum non obligaret ministros, vt darent nisi pro tempore necessitatis, iudicio inprimis Ecclesiæ, iuxta naturam affirmatiuorum præceptorum, & rei, de qua in proposito agitur, vt suprà dictumq est; ita neque fideles, vt acciperent. Quo fit, vt vtrique iam excusarentur, cùm his videlicet temporibus, habita ratione omnium circumstantiarum (de quibus infrà) Ecclesia iudicet neque necessarium, neq; expediens esse fidelibus administrari, & ab his sumi calicem. 37.

Quòd si hîc obstrepant aduersarij, atque obiiciant, id iudicium Ecclesiæ esse contra Domini præceptum; petunt principium suo more, quod sanè in hac quæstione perpetuò faciunt. Etenim illud ipsum est, quod nos falsum esse defendimus, & probamus: nempe, Ecclesiam, vt aiunt isti, præcepto sui Domini in hac re repugnare. Et certè hactenus satis demonstratum est, in ipsis quidem verbis institutionis non contineri tale Christi præceptum. 38.

CAPVT III.

Respondetur ad argumenta, quibus Sectarij, ac nominatim Lutherus, Caluinus, & Kemnitius, ex verbis institutionis Eucharistiæ probare conantur, præceptum diuinum de communione sub vtraque specie.

39. VOD vt firmius maneat, quibusdam præterea istorum cauillationibus circa verba institutionis respondendũ est. Vrgent enim [z] Lutherus, [a] Kemnitius, [b] & Caluinus, & alij communiter, PRIMO, vim illius particulæ vniuersalis: [c] *Bibite ex eo omnes*. Respondeo, Omnino esse vniuersalẽ illius particulæ significationem, sed in certo genere, nempe Sacerdotum, vt [d] suprà exposuimus. Quemadmodum ibi etiam apud [e] Matthæum & [f] Marcum vniuersaliter illa particula accipitur, etiamsi magis adhuc restrictè: nempe intra limites numeri duodenarij Apostolorum, quatenus erant determinatè illi homines. Vt cùm subiunxit Christus apud Matthæum: *Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte*. Item cùm dicit Marcus: *Et biberunt ex eo omnes*. Etsi verba quidem illa: [g] *Bibite ex eo omnes*, cùm formam præcepti habeant ad munus Ecclesiastici ministerij pertinentis, non inuiti fatemur ad Apostolos pertinuisse omnes, non ita restrictè, vt scilicet erant tantùm homines illi numero XII. sed etiam vt erant futuri ministri Ecclesiæ; atque adeo pertinuisse quoque id præceptum ad illorum in eo munere successores, nempe Sacerdotes, vt suprà explicuimus.

[z] In lib. de captiuitate Babylonica.
[a] In examine Concilij Trid. Sess. 21.
[b] Lib. 4. instit. cap. 17. Sect. 48.
[c] Matth. 26.
[d] Num. 10. & sequent.
[e] Cap. 26.
[f] Cap. 14.
[g] Matth. 26.

40. Accedit quod [h] Lutherus aliquando fassus est, ipsos quidem fideles non esse obligatos ad vtendum etiam calice, sed tantùm ministros debere ipsis illum administrare, cùm petunt. Itaque secundum illam Lutheri sententiam minimè ad fideles ipsos pertinuit illud: *Bibite ex eo omnes*. Etsi falsum etiam sit quod ait Lutherus, necessariò illis esse dandum calicem quandocunque petunt, vt satis hactenus ostensum est.

[h] In lib. de captiuitate Babylonica.

Neque

Neque verò huc accommodari potest illud Christi ad [i] Apostolos: *Quod vobis dico, omnibus dico.* Id enim de iis rebus tãtùm intelligi debet, quæ cùm ad vitæ Christianæ & morum institutionem pertinerent, communes Christus esse voluit omnibus fidelibus cum Apostolis. Quod apparet ex verbo quod statim subiunxit: *Vigilate.* Multa autem ad officij auctoritatem pertinentia Christus dixit Apostolis, quæ minimè dicta quoque esse voluit fidelibus reliquis. Vt illud: [k] *Quorum remiseritis peccata, &c.* Et illud in nostro proposito: [l] *Hoc facite,* id est, benedicite, &c. & alia eius generis. 41. *i* Marc. 13. *k* Matth 18. *l* Lucæ 22. 1. Cor. 11.

SECVNDO cauillatur Kemnitius, si demus, illa verba: *Bibite ex eo omnes*, ad Apostolos esse dicta, tanquam ad Sacerdotes, fore inde consequens, vt saltem Sacerdotes, etiam tum, cùm Eucharistiam non conficiunt, debeãt communicare sub specie vini, quod tamen [m] Concilium Tridentinum negat, vt [n] suprà vidimus. Id probat. Quoniam tunc Apostoli non conficiebant in illa cœna, & tamen bibere tunc iussi sunt. *Hic* (inquit Kemnitius) *est nodus insolubilis Iesuitis.* 42. *m* Sess. 21. c. 1. *n* Numero 15.

Respondeo, in illo præcepto (*Bibite ex eo omnes*) duplicem vim attendendam esse. Altera est, quòd iussi sunt Apostoli in illa cœna aliquid facere quod soli ipsi, vt personæ quædam particulares tunc præsentes, exequi in illa cœna potuerunt, & debuerunt, licet Eucharistiam tunc non conficerent. Nam eo modo etiam fuisse ipsis particulare præceptum datum, & ab eis tunc impletum, declarat euidẽter Marcus, cùm subiungit: [o] *Et biberũt ex eo omnes.* Altera vis illius pręcepti fuit, quòd iussi sunt etiam postea bibere, tanquã ministri futuri Eucharistiæ, vt [p] suprà expositum est. 43. *o* Marci 14. *p* Numero 10. & seq.

Iam verò illud præceptum non pertinet ad successores Apostolorum Sacerdotes, qua ratione per illud præscribebatur Apostolis quid ipsi, vt personę particulares, in illa cœna facturi essent, cùm nondum Sacerdotum munere fungebantur. Sic enim non eis propriè Sacerdotes nostri succedunt, vt Sacerdotes sunt, neque etiam possunt iam in illa cœna determinatè, quæ iam præteriit, quidquam ipsi facere. Sed pertinet id præceptũ ad Sacerdotes nostros, quatenus simul iisdem ver- 44.

bis præſcribebatur Apoſtolis, quid erant poſt illam cœnam ipſi deinceps facturi, cùm Sacerdotes, id eſt, adminiſtri Euchariſtiæ conficiendæ forent, eoq; munere fungerentur.

45. Ita fit, vt ſucceſſores Apoſtolorum Sacerdotes minimè illo præcepto iuſsi ſint ſumere ſimiliter calicem, quando non conficiunt. Nam id facere, ad Apoſtolos, ſicut declaratum eſt, tunc tantùm pertinuit, quatenus in illa ipſa cœna erant quædam perſonæ particulares, quæ licet Euchariſtiam tunc non conficerent, tamen illo ipſo tempore debebant etiam id facere quod tunc facere iubebantur, nempe bibere. Vt autem poſtea etiam biberent, non ſunt iuſsi, quatenus erant perſonæ particulares: Sed quatenus ipſis, vt [q] ſuperiùs argumentabamur, dictum etiam erat: [r] *Hoc facite in meam commemorationem*, id eſt, conſecrate etiam, &c. quod tunc in illa cœna minimè debuerunt facere, ſed poſtea tãquam Sacerdotes. Quare tum cùm etiam conſecrarent, iuſsi fuerunt bibere; & conſequenter, neque aliter etiam tenentur id nunc facere Sacerdotes. Vtrumque enim prçceptum coniunctim, ſcilicet & cõficiendi & bibendi, Apoſtolis, vt ſacerdotali munere functuris, datum eſt. Quæ duo prçcepta cùm ad idem myſterium integrè à miniſtris perficiendum pertineant, non tenentur illi alterum ſine altero implere, ſed vtrumq; ſimul cùm Euchariſtiam conficiunt, ſicut dictum eſt. Atq; ita nodus ille Kemnitianus ſolutus eſt.

[q] Numero 12. & ſeq.
[r] Luc. 22.

46. TERTIO vrgent [s] iſti vehementer, quòd [t] Apoſtolus interpretari videatur, præceptum ſumendi vtramque ſpeciem, non tantùm ad Apoſtolos, ſed etiam ad omnes fideles pertinuiſſe. Nam ſcribens fidelibus Corinthiis, totam inſtitutionem vtriuſque ſpeciei narrat, quam etiam inſtitutionem affirmat ſe illis *tradidiſſe*, & explicaſſe, *ſicut acceperat à Domino*, quo ipſo indicat ad omnes illam inſtitutionem totam pertinere. Et confirmat id Kemnitius ex ipſius epiſtolæ inſcriptione, quæ eſt huiuſmodi: [u] *Paulus Apoſtolus Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthij, ſanctificatis in Chriſto, vocatis Sanctis cum omnibus qui inuocant nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti in omni loco.* Ex quo intelligi poteſt, doctrinam illam de vtriuſque ſpeciei inſtitutione,

[s] Lutherus, & Kemnitius, & Caluinus locis ſuprà citatis, & alij paſſim.
[t] 1. Cor. 11.
[u] 1. Cor. 1.

tione, non tantùm ad ipsos Corinthios, sed ad omnes etiam alios fideles pertinere.

Respondeo inprimis, obseruationem hâc Kemnitij, quod ad titulum epistolæ attinet, potius istis obstare, quàm suffragari, si auctoritatem quidem Hieronymi, vel certè illius auctoris, cuius commentarij in epistola ad Corinthios Hieronymo tribuuntur, sequeremur. Non enim præcisè dicit Apostolus: *Cum omnibus qui inuocant nomen Domini in omni loco*, vt truncatè Kemnitius citauit, sed; *In omni* (inquit) *loco ipsorum & nostro.* Vbi Hieronymus interpretatur, Apostolum intellexisse ibi propriè Sacerdotes, ad quos ex peculiari officio pertinet *inuocare nomen Domini*: quo in munere, & suum illi & Apostolorum locum tenent. Id enim arbitratur Hieronymus significare Apostolum, cùm ait: *In omni loco ipsorum & nostro: quoniam Sacerdotes* (inquit Hieronymus) *& suo & Apostolorum loco funguntur.* 47.

Sed non valde pro ista interpretatione pugnabimus. Fatemur enim vltrò hîc duo. Primum. Non modò cum Sacerdotibus, sed etiam cum aliis fidelibus, atque adeo cum omnibus Ecclesiæ ordinibus, Apostolum ibi loqui, siue qui fuerant tunc Corinthi, siue qui erant etiam alibi. Immò ad omnes vnquam futuros fideles illum sermonem Apostoli pertinere concedimus, vt [x] Chrysostomus quidem in illum locum & alij interpretantur. Secundo. Apostolum ibi non nudè tantùm narrare historiam institutionis, sed etiam ad ipsam Ecclesiam accommodare præcepta Domini, quæ vel in illa institutione continentur, vel ex ea deducuntur: sicut inprimis propter diuinissimæ rei præstantiam deducit Apostolus ibi ex ipsa institutione præceptum illud: [y] *Probet autem se ipsum homo, &c.* 48.

[x] Homil. 1. in epist. 1. ad Corinth.

[y] 1. Cor. 11.

Sed cùm ibi Apostolus ad totam Ecclesiam, in qua sunt varij fidelium ordines, & de tota ratione institutionis, in qua sunt varia Domini præcepta, loquatur; quæstio est hîc *primò*, vtrum ita fecerit accommodationem institutionis ad Ecclesiam, vt voluerit omnia & singula institutionis præcepta pertinere ad omnes & singulos Ecclesiæ ordines? *Secundò* non 49.

omnia

omnia præcepta voluit ad omnes & singulos pertinere, quomodo illa distribui voluerit, & quæ ad quos referri?

50. Et quod ad *primam* quæstionem attinet, aduersarij quidem ita confusè illam accommodationem Apostoli ad Ecclesiam vrgent, quasi oporteat ad omnes ex æquo omnia præcepta institutioni adiūcta pertinere. Sed certissimum est, minimè Apostolum hoc voluisse. Nam saltem præcepta conficiendi & administrādi Eucharistiam, quæ continentur verbo illo, [z] *hoc facite*, debent, velint, nolint, aduersarij fateri ad solos Sacerdotes seu ministros Ecclesiæ voluisse Apostolum referri. Itaq; certum est, quod ad *primam* quæstionem attinet, non ita fieri ibi ab Apostolo accommodationem institutionis ad Ecclesiam, vt omnia præcepta institutioni annexa pertinere intelligantur ad omnes & singulos Ecclesiæ ordines.

z Lucæ 22. 1. Cor. 11.

51. De *secunda* autē quæstione, quid sentiendum sit, non obscurè colligi potest ex eodem sermone Apostoli. Inprimis enim cùm profitetur se idipsum *tradere quod à Domino acceperat*, satis indicat non aliter velle se illa præcepta Domini distribuere & accommodare ad varios Ecclesiæ ordines, quàm ipse Dominus in institutione fecit. Quid autem Sacerdotibus solis, & quid omnibus etiam fidelibus (iuxta expositionem etiam Paulinam in hoc ipso loco) Christus ipse præcepit, [a] suprà declarauimus: sic, vt planè defensum sit, non esse iussos omnes & singulos fideles communicare sub vtraq; specie. Sed talis omnino fuit à Christo facta distributio præceptorum, vt præceptum quidē conficiendi Eucharistiam, & administrandi eam sub specie panis, & sumendi sub specie calicis, ad solos Sacerdotes pertineat: Præceptum autem sumendi sub specie panis, & referendi ad Christi cōmemorationem, quidquid siue circa panem, siue circa calicem etiam fiat, pertineat ad omnes. Apostolus igitur eandem etiam inprimis accommodationem præceptorum Domini ad Ecclesiam in illo loco facit, vt [b] suprà quoq; probauimus, maximè ex declaratione quam adhibuit illis verbis Domini, *Quotiescunq; bibetis, &c.*

a Numero 10. & 20. & 25.

b Numero 20.

52. Deinde, quod præcipuè pertinet ad institutum Apostoli in illo loco, duo diuina præcepta ad omnes Ecclesiæ ordines perti-

pertinentia deducuntur ex ipsa Eucharistiæ institutione, illiusq; eximia, propter Christi præsentiã, dignitate: de quibus vt Corinthios atq; adeo fideles oẽs Apostolus admoneret, institutionem totã repetit, vt ex ea nimirum cõfirmet eiusmodi duo præcepta, & ad oẽs ordines illa accõmodet. Alterũ præceptũ est, ne res tam sancta, tamq; diuina, hoc est, ne vsus corporis & sanguinis Dñi vllo modo prophanetur: quod faciebant Corinthij, sicut Apostolus ibi redarguit. Alterum præceptum est, vt corpus & sanguis Domini, quandocunq; siue in alterutra, siue etiam in vtraq; specie vel à Sacerdotibus, vel etiam à reliquis fidelibus sumatur, dignè, hoc est, bona & pura conscientia sumatur, diiudicãdo videlicet corpus & sanguinẽ Domini, atque adeo sese ad id probando & præparando.

Hæc duo præcepta sic Apostolus ad oẽs Ecclesiæ ordines 53.
ibi accommodat, vt nunquã omnino significet, omnes teneri absolutè vsurpare vtramq; speciem: sed prócedẽs ex facti hypothesi, quod scilicet vel vtraq; species, vel alterutra vsurpetur, notat tunc exstare pręceptũ circa facti modum, ne scilicet aut prophanè tractetur, aut indignè sumatur Eucharistia.

In priori eñ sermonis parte, vbi cõtra prophanationẽ agit, 54.
tantùm inuehitur simpliciter in ipsam actus peruersitatẽ, eorum videlicet qui *suas cœnas præsumebant ad manducandũ*. De altero aũt præcepto idem clarissimè patet ex ipsa forma verborum, quibus illud deduxit Apostolus ex Eucharistiæ institutione. Vbi enim hanc recitauit, è vestigio subiunxit: *Itaq; quicunq; manducauerit* vel *biberit calicẽ Domini indignè, reus erit corporis et sanguinis Domini.* Quasi dicat; Oportet bono & sancto modo sumere Eucharistiã, siue in hac, siue in illa specie sumatur.

Quo loco obseruandũ est, Apostolum minimè eos repre- 55.
hendere, qui vel mãducant tantùm, vel bibunt tantùm, vel vtrumq; simul faciunt: quin potius illo modo ponẽdi facti hypothesin: *Quicunq; manducauerit* vel *biberit, &c.* tanquã certum inprimis ponit, per Christi quidem legem licere interdum vel alterutrum, vel vtrumq; facere, pro conditione nimirum personæ, aut iuxta Ecclesiæ iudicium. Quamuis enim omnes tenentur sumere speciem panis, vt [e] suprà explicatum est; tamen cùm id præceptũ sit generale, & affirmatiuum, fieri potest, vt

[e] Numero 25.

D quan-

quandoque non obliget, sed possit sumi solus sanguis propter circumstantias, vt infrà etiam docebimus.

56. Deinde posita eiusmodi hypothesi facti, indicat Apostolus illa comminatione, *Reus erit corporis, &c.* diuinum exstare præceptum de facti modo, vt scilicet sumatur dignè Eucharistia, quandocunq; & quomodocunq; sumatur, siue sub altera, siue sub vtraque specie.

57. Atq; hãc tantùm vim eius præcepti esse rursus indicat, cùm deinde bis repetit idem præceptum verbis illis: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Vbi nihil interest, vtrum Apostolus per particulam *Et* fecerit hîc hypothesin vtriusque speciei coniunctim, vel diuisim (vtramq; enim vim habere solet particula *Et*) cùm constet iam, vsum quidem absolutè vel alterius, vel vtriusque speciei, non esse illud propriè quod ibi Apostolus significat esse præceptum, sed modum talis vsus: Quod euidenter declarat particula illa *Sic*, qua ibi vtitur Apostolus, inquiens; Et *sic*, nempe dignè, suique præmissa probatione, non autem indignè, edat & bibat. Hic enim modus actionis est, quem ibi Apostolus propriè declarat esse imperatum.

58. Nihil igitur D. Paulus in hoc loco sententiæ Sectariorum de necessitate vtriusq; speciei suffragatur, quin potius huius loci auctoritate planè illa euertitur, cùm manifestè Apostolus significet, licitum alioqui esse vsum, vel vnius, vel alterius, vel etiam vtriusque speciei, modò non indignè vel altera, vel vtraq; vsurpetur. Et nihilominus tamen quemadmodum ibi Apostolus fecerit accommodationem institutionis ad totam Ecclesiam, satis iam, vt arbitror, est explicatum.

59. Ceterùm, quod attinet ad particulam illam, *vel biberit*, qua in eo loco Apostolus vsus est, dupliciter nobis occurrit [d] Kémnitius. *Primò* dicit, illa verba; *Quicunq; manducauerit vel biberit*, nõ esse verba ipsius institutionis Dominicæ, neq; per illa Paulum narrare ipsam institutionem, quin potius institutionem fuisse ab eo recitatam per particulam copulatiuam, cùm dixit, *Similiter Et calicem, &c.* Proinde non posse ex illa Pauli sententia aliquid concludi contra necessitatem vtriusque speciei:

[d] In examine sess. 21. Concilij Trid.

Quod

Quod si in verbis (inquit) *institutionis, & in locis illis vbi disponitur & describitur forma cœnæ Dominicæ, Scriptura vteretur particulis disiunctiuis; non parum certè roboris haberet argumentum.* Hactenus Kemnitius. *Secundò* retorquet ineptè & ridiculè valde illam Pauli sententiam in nos, tanquã hic etiam sit illius sensus: Qui manducat solùm, vel bibit solùm; hoc ipso facit indignè cõtra institutionem Christi, qui iusserit scilicet vtramque sumi.

Vanitas autem istiusmodi cauillationum facit eminere magis vim nostri argumenti. Quod enim *primò* dicit, illa verba nõ esse institutionis, neque per ea institutionem narrari, id nihil interest. Quamuis enim D. Paulus per ea verba neq; significauerit, neque recitauerit nobis institutionem; tamen indicauit certè non eam fuisse institutionis vim, vt vtraq; species necessariò sumi debeat ab omnibus. Quod si sententiam atque vim institutionis ex illis tantùm verbis liceret colligere, quibus aut significatur, aut recitatur ipsa institutio; ne possemus quidem ex illo Apostoli loco probare, eos contra vim institutionis facere, qui sine sui probatione sumunt Eucharistiam indignè. Obiiciet enim hic similiter ineptus aliquis Kemnitius, verba illa Pauli, *Probet autem seipsum homo,* & quæ sequuntur, non esse verba ipsius institutionis, neque per illa narrari institutionem, aut describi formam ipsam cœnæ Dominicæ. 60.

Particula aũt illa copulatiua (*similiter & calicem*) nihil istos iuuat. Certum enim est, non debere eam referri, nisi ad similitudinem quandã generalem actionũ Christi circa calicem, & circa panẽ; nempe vt sit sensus, Christum itidem accepisse calicem, & benedixisse, & instituisse, & dedisse, & imperasse etiã aliquid circa illum, videlicet illius vsum Sacerdotibus conficientibus, & omnibus etiam relationem eius ad cõmemorandam Christi passionem, quandocunq; ille, & à quibuscunque tandem vsurpetur; sicut suprà explicatum est. Ceterùm vt alia nihilominus fuit forma consecrationis in specie vini, quàm in specie panis, ita etiam alia forma præcepti circa calicem, vt ex ipsa differentia verborum Christi [a] suprà demonstrauimus. 61.

[a] Numero 16. & 25.

Iam verò *secundum* subterfugium Kemnitij longè leuius est. Ipse enim Apostolus sequentibus verbis euidenter declarat, quem ibi intelligat sumere indignè, nempe illum qui 62.

non diiudicat atque discernit corpus & sanguinem Domini ab alio cibo & potu vulgari. Hoc autem non propriè is facit, qui bona conscientia alioqui & reuerēter sumit vnam vel alteram speciem, sed is, qui vel conscius sibi alicuius peccati sine sui probatione & præparatione sumit Eucharistiam, quasi esset cibus aliquis aut potus communis; vel illam vulgari & prophana actione tractat, vt faciebant Corinthij.

63. QVARTO contra nostrā illam respōsionem, qua dicimus, Christum nō omnibus fidelibus, sed Apostolis, quatenus Sacerdotes eos instituebat, dixisse, [f] *Bibite ex hoc omnes*, quinque nobis quæstiones proponit [g] Caluinus: *Velim*, inquit, *ad quinq; postulata mihi respondeant, quibus elabi non poterunt, quin facilè cum suis mendaciis reuincantur.* Audiamus igitur, & dent veniā Caluinistæ, si ego verius conuicero, in his ipsis quæstionibus proponendis Caluinum aliquoties mentitum fuisse. *Primùm* (inquit) *quæro, quo oraculo reuelatam habeant hanc solutionem?* Respondeo. Ego quoq; primùm quæro, quonām oraculo reuelatū habuerit Caluinus, quòd ibi Christus imperauerit vsum calicis omnibus fidelibus, cùm nullus ibi fuerit fidelis præter Apostolos, quos Eucharistiæ ministros tunc instituebat, nec vsquam Scriptura exponat, ad omnes fideles ea quidem verba pertinere? Deinde dico, contrarium nos habere reuelatū oraculo illius, qui iuxta Christi promissionē, [h] docet Ecclesiam *omnem veritatem*, eique [i] suggerit intelligentiam certissimam *omnium quæcunq; dixit Christus*. Item colligimus ex ipsa circumstantia Christi sermonis, cum ad Apostolos ibi tanquam ad Sacerdotes esse loquutum, vt [k] superiùs ostendi.

64. Sed *Scriptura*, inquit Caluinus, *non ibi appellat Apostolos Sacrificos.* Respondeo. Quid tum? An ideo ibi non fuerunt Eucharistiæ ministri instituti atque adeo Sacerdotes, quia ministri & Sacerdotes non sunt ibi appellati? Certè multò minùs sunt appellati Prædicantes; & tamen sunt apud Sectarios (vtinam non essent) Prædicantes. Adde quod Deus ipse alioqui per [l] Isaiam ministros Ecclesiæ noui Testamenti *Sacerdotes* disertè appellat, qua de re alibi [m] egimus. Adde etiā quod [n] Patres affirmant Apostolos ibi accepisse Sacerdotalem potestatem, vt suprà citauimus.

f Matth. 26.
g Lib. 4. institut. cap. 17. Sectione 48. 49. 50.
h Ioan. 16.
i Ioan. 14.
k Numero 13. & sequent.
l Cap. 61. & 66.
m In Tractatu de Sacrificio Missæ pag. 234. & sequen. Et in Apologia eiusdem Tract. pagin. 277. & seq.
n Citati suprà numero 13.

At,

At, inquit Caluinus, *etsi Christus duodecim tum dederit, praecepit tamen vt sic facerent, nempe vt sic inter se distribuerent.* Respondeo. Certum est, nesciuisse hoc loco Caluinum, quid diceret. Nam quodnám Christi prçceptum nobis hîc obiicit? An illud circa calicem, quod solus Lucas memorat, [o] *Accipite & diuidite inter vos*; de hoc enim loqui videtur Caluinus. At hoc nō dixit Christus de calice consecrato, in quo sanguinē suum porrexit, sed de calice in quo prius exhibuit discipulis vinum commune, vt [p] Theophylactus & alij notârunt, & ex ipso loco Lucæ perspicuū est. Quod si maximè de calice, in quo esset sanguis, ea verba Christus dixisset, tamen ipsi etiam Prædicantes suo vsu, velint nolint, testantur, id præceptum non pertinuisse ad alios præterquā ad Apostolos, vt erant illæ personæ duodecim numero. Nam neq; ipsi Prædicantes nunc inter se diuidunt, sed quisq; illorum plerumq; sibi sumit, & porrigit populo. Si verò loquitur hîc Caluinus de illo altero præcepto: [q] *Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem*, iam [r] suprà abundè demonstrauimus, solam relationem actionis ad finem cōmemorandi passionem Christi, non autem ipsam actionem absolutè, fuisse iniunctam hoc præcepto. 65.

[o] Lucæ 22.
[p] In c. 22. Luc.
[q] 1. Cor. 11.
[r] Numero 17. & sequent.

Secundò (quærit Caluinus) *cur meliori illo seculo ab Apostolis ad mille vsq; annos postea, sine exceptione omnes fiebant vtriusq; speciei participes?* Respōdeo. Falsum est, fuisse semper illo tempore factos omnes participes vtriusq; speciei. Quin immò semper fuit etiā vsus aliquis alterius speciei tantū, sicut [s] infrà suo loco docebimus. Quamuis licuit etiam per Christi legem omnibus vtrāq; dare. Vt enim Christus hoc non præcepit, ita nec prohibuit. Et quomodo prior consuetudo rectè post modū abolita sit, [t] infrà videbimus, atq; etiā [u] respondebimus ad testimonia veterū, ex quibus hîc probat Caluinus calicē olim fuisse in vsu. 66.

[s] Cap. 8.
[t] Cap. 10.
[u] Cap. 9.

Tertiò (quærit Caluinus) *cur Christus de pane simpliciter dixit vt ederent; de calice vt omnes biberent?* Respondeo. Falsò hîc inprimis ponit Caluinus, sicut etiam [x] Lutherus, Christum de pane simpliciter dixisse, vt ederent. Immò dixit: Accipite & mādu-cate *ex hoc omnes.* Nam etsi illum ita dixisse, nullus Euangelistarū, neque D. Paulus referat, tamen id certissimè testificatur traditio Apostolica, ex qua iam inde ab initio accepit 67.

[x] Lib. de captiu. Babyl.

Ecclesia ista Christi verba, sicut & illa quoq; vt verba Christi commemorant D. Ambrosius, & Paschasius. Neque enim omnia, quæ vel fecit, vel dixit Christus, comprehēsa in Scriptura sunt, vt ex Euangelista Ioanne satis intelligi potest, & ostendit doctè Innocentius III. in hac ipsa quæstione de verbis quæ Christus dixit in institutione Eucharistiæ.

y In can. Missæ, ante consecrationem. z Lib. 4. de Sacram. c. 5. a Lib. de corpore & sanguine Domini, cap. 15. b Ioan. 21. c In capitulo, cùm Marthæ, extra de celebr. Missarum.

68. Sed cur tandem dixit Christus vt biberēt OMNES? Respōdeo. Nō vt significaret fideles oēs debere bibere, sicut Caluinus & Lutherus, & alij Sectarij, ex anticipato errore sibi imaginantur. Sed tres aliæ rationes eius loquutionis reddi possunt. Prima, quoniam voluit Christus, vt omnes Apostoli biberent, non quidē ea præcisè ratione qua erant Christi fideles, sed vt erant illæ personæ numero duodecim, & vt instituebātur ministri Eucharistiæ, sicut supra defēsum est. Neq; enim, si præceptum comedendi, ad Apostolos, vt erant etiam cōmuni ratione fideles, atq; adeo ad omnes alios, pertinuit; ideo etiam debuit pertinere ad illos ea ipsa ratione præceptum bibendi. Nam primò, cùm hoc pręceptū diuersum sit ab illo, nō est necesse, vt eadem ratione vtrumq; sit datum. Deinde est discrimen, quòd panis vsus omnibus conuenit, & facilior atq; communior est, quàm vini; item quòd actus bibendi spectat ad vltimam quandā Eucharistiæ perfectionem, quam illi peculiariter adhibere debent qui Eucharistiam conficiunt, alij verò non item, vt infrà docebimus. Quare præceptum comedendi Apostolis omnibus, vt erant cōmuni ratione fideles, dari debuit; præceptum autem bibendi, non nisi vt simul etiam instituebantur Eucharistiæ conficiendæ ministri. Sicut in eadem ipsa cœna, & eodem sermone, alia quędam præcepta, puta cōficiendi & administrādi Eucharistiam, nō omnibus fidelibus, sed solis ministris data sunt, vt paulò pòst opportuno loco explicabimus. Secunda ratio illius locutionis fuit, vt eò minus Iudas tergiuersaretur ac recusaret bibere, sicut fortè huius rei circa speciē panis aliquam significationē dederat, vt ex quorundam sententia notat Theophylactus. Non enim adhibuerat Iudas fidem huic mysterio, vt ex Euangelista Ioanne intelligi potest, Nam cùm dixisset Christus: *Sunt quidam ex vobis*

d Lib. 4. instit. vbi suprà. e Lib. de captiu. Babyl. f Numero 10. & sequent. g Numero 72. & 73. h In caput 26. Matth. a Cap. 6.

vobis qui non credunt, continuò subiungit Ioannes: *Sciebat enim ab initio* IESVS *qui essent non credentes, & qui traditurus esset eum.* In quem locũ ita etiam scripsit [b] Augustinus: *Sunt quidã* (inquit) *qui non credũt, & ideo non intelligunt, quia nõ credunt.* Et paucis interpositis: *Ibi*, inquit, *erat & Iudas: nam quidã scandalizati sunt. Ille aũt mansit ad insidiandum, non ad intelligendũ.* Et clarissimè quoq; D. [c] Chrysostomus explicans illa verba Christi: *Nónne* [d] *ego duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Cùm dixisset Petrus* (inquit Chrysostomus) *nos credimus: eximit è numero Iudam.* Et paulò pòst: *Prius* (inquit) *eum alijs annumerauit, cùm diceret: Sunt quidam ex vobis qui non credunt; quod confirmat Euangelista his verbis: Sciebat enim, &c. Cùm autem in malitia perseueraret, vehementius eum arguit: Vnus, inquit, ex vobis diabolus est.* Tertia ratio fuit, ne quis fortè discipulorum horrens potũ sanguinis, quem Christus affirmabat se dare in calice, bibere detrectaret, maximè cũ potus sanguinis esset alioqui prohibitus in lege. Ideo quasi animans eos dicit, *Bibite ex hoc omnes.* Nam & ob eandem caussam ipse primus bibit de calice, vt D. [e] Chrysostomus annotauit. Adde quod non est humanæ intelligentiæ perspectas prorsus habere caussas, cur hoc modo aut illo Christus locutus sit: [f] *Quis enim cognouit sensum Domini?* Quin etiam ne sui quidem sermonis homo rationem semper reddere potest, cur hoc vel illo modo rem explicuerit. Nimis igitur curiosa & inepta est illa tertia quæstio Caluini.

[b] Tract. 27. in Ioan.
[c] Hom. 46. in Ioan.
[d] Ioan. 6.
[e] Homil. 83. in Matth.
[f] Rom. 11.

Quartò (quærit Caluinus) *si sua cœna Dominus solos sacrificos (vt volunt) dignatus est, quis vnquam hominum ausus esset vocare in participationem extraneos, qui à Domino exclusi essent?* Respódeo. Dupliciter hoc loco dignatus est mentiri Caluinus: vt vocabulo ego proprio veritatem dicam. Quis enim vnquam Catholicorum dixit, Dominum solos Sacerdotes dignatum esse sua cœna? Quis dixit, Dominum exclusisse à sua cœna reliquos? Nihil volumus minus. Tantùm dicimus, Dominum non iussisse quidem vt reliqui etiam ad vtramq; speciem Sacramenti admitterentur. Sed tamen cùm neque hoc prohibuerit, sed reliquerit Ecclesiæ liberum; hoc ipso omnes vtraq; specie dignatus est, & neminẽ exclusit. Quod cũ ita sit, nihil mirũ est, quòd Ecclesia aliquando potestate sua vti ausa fuerit, id est, quòd 69.

admiserit

admiſerit fideles ad participationem vtriuſque ſpeciei, per ſe alioqui ſalutarem, quandoquidem hoc fuit Eccleſiæ relictum liberum, & minimè prohibitum.

70. Errauit autem turpiſsimè Caluinus exiſtimans non poſſe ſine diuino mandato quenquam admitti ad hoc Sacramentum in ſpecie vtraq;, ſiue, vt ille vocat, ad cœnam. Hoc enim ipſo in omni materia, atque adeo etiam in materia religionis aliquid licet, quòd prohibitum non eſt; neque præterea requiritur vt præcipiatur. Sicut [g] aliâs contra communem Sectariorum errorē defendimus, & probauimus, explicatis omnibus Scripturæ locis, quibus illi abutuntur. Præceptum enim non propriè facit rem licitam, ſed neceſſariam. Aut dicant mihi Caluiniſtæ vbi ſcriptum eſt, vt Deum veneremur illo cultu religionis, qui in vouendo conſiſtit? Hócne igitur illicitum nobis eſt, quia nuſquam præcipitur? Dicat etiam Caluiniſta quiſpiam miniſter, quonam præcepto diuino ipſe debuerit miniſter Euchariſtię benedicendæ & adminiſtrandæ initiari? Ideóne igitur ad eius auctoritatem miniſterij admitti non potuit, quia id miniſterium ſuſcipere, diuino præcepto non tenebatur? Intelligant ergo, ſatis hoc ipſo potuiſſe quemlibet fidelem ad vſum vtriuſque ſpeciei admitti, quòd hic vſus per ſe eſt ſalutaris, & nemini per Chriſtum prohibitus, quamuis nec ſit omnibus imperatus. Adde quod de adminiſtranda omnibus ſpecie ſaltem panis diuinum etiam præceptum exſtat, vt [h] ſuprà docuimus.

[g] In Apologetico de Idololatria, cap. 2. Et in confutatione Spongiæ Herbrandi contra illum, cap. 2.

[h] Num. 15.

71. *Quintò* (quærit Caluinus) *an mentiebatur* [i] *Paulus cùm dicebat ſe accepiſſe à Domino quod illis tradiderat?* Reſpōdeo. Minimè. Sed nullum tamen Domini præceptum illis tradidit, quo fideles omnes teneantur vtramq; ſpeciem vſurpare, vt euidenter [k] ſuprà demōſtrauimus. Quare rurſus Caluinus (quod Paulus minimè fecit) mentitus eſt, cùm abſq; vlla probatione ſubiungit: *Poſtea declarari à Paulo traditionem, vt omnes promiſcuè vtroq; Symbolo cōmunicarent.* Nihil minus Paulus declarauit, vt antea clariſsimè oſtenſum eſt. Expedita ſunt igitur illa quinq; Caluini poſtulata, quæ nobis obiicit contra cōmunionem ſub vtraq;.

[i] 1. Cor. 11.

[k] Num. 48. & ſequent.

72. POSTREMO duo quædam alia (vt omnia exhauriamus) poſſent nobis hîc obiici. Alterum eſt, quòd præceptum

illud:

illud: [l] *Hoc facite, quotiescunque bibetis in meam commemorationem*; ad fideles etiam pertinuit, vt [m] suprà ex Paulo docuimus. Igitur ad eosdem etiam pertinuit illud, [n] *Bibite ex eo omnes*, quandoquidem vtraque verba in eadem cœna Christus loquutus est, & vtrobique eodem vocabulo *bibendi* est vsus. Respondeo. Nihil valet consequentia. Nam similiter illud præceptum quo iussit Christus, vt vsus speciei panis referretur ad sui commemorationem, inquiens, [o] *Hoc facite in meam commemorationem*, pertinuit quoque ad omnes fideles, vt ex Apostolo [p] Paulo patet; nec tamen ideo ad omnes fideles pertinuit præceptum quo etiam Christus in eadem cœna & iisdem ipsis verbis iussit, vt species panis consecraretur & offerretur, & administraretur, sed ad Apostolos duntaxat pertinuit hoc præceptum tanquam ad Eucharistiæ ministros, siue Sacerdotes.

[l] 1. Cor. 11. [m] Num. 20. [n] Matth. 26. [o] Lucæ 22. [p] 1. Cor. 11.

Eodem igitur modo, cùm per præceptum illud, *Hoc facite quotiescunque bibetis*, solùm iusserit Dominus, vt actio circa calicem, quotiescunque & à quibuscunque exerceretur, referatur ad sui commemorationem; (vt [q] suprà ex Apostolo demonstrauimus) ad fideles quoque pertinuit hoc præceptum, siquidem omnes referre actionem suam in eum finem conuenit. Illius autem præcepti, *Bibite ex eo omnes*, diuersa forma & vis est: nam præcipitur per illud absolutè ipsum etiam exercitium bibendi, atque ita non est opus, vt ad fideles omnes pertinuerit, licet in eadem cœna sit traditum; sed pertinuit tantùm ad Apostolos tanquam ad Eucharistiæ ministros, vt [r] suprà confirmauimus. Ministris enim, qui Sacramentum conficiunt, incumbit, vt illud etiam omnino perficiant, per vtriusq; speciei vsum; non perinde autem aliis qui Sacramentum ipsi non conficiunt, vt [s] infrà quoque declarabitur. 73.

[q] Num. 20. & sequent. [r] Numero 10. & sequent. [s] Cap. 6.

Adde, quòd non eodem verbo traditur illud præceptũ: *Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem*; Et illud: *Bibite ex eo omnes*. Per verbum enim illud *bibetis*, nihil ibi præcipitur, sed tantùm fit hypothesis facti, id est, supponitur id factũ, quod iubet Dominus referri ad sui cõmemorationem per verbum *Facite*. Ex quo etiam intelligitur, non esse necesse, vt ad eosdem pertinuerit vtrumque præceptum. Adde etiam, 74.

am, quòd in illo ipſo præcepto: *Hoc facite, quotieſcunque bibetis, in meam cōmemorationem*; non planè directè, ſed quaſi in obliquo. & conſequenter loquitur Chriſtus cum fidelibus; directè autem loquitur cum Apoſtolis vt Euchariſtiæ miniſtris, quibus ſolis dixerat: *Bibite ex eo omnes*. Senſus enim illius præcepti: *Hoc facite quotieſcunque bibetis*, eſt, hoc facite in meam commemorationem, aut ipſi ſoli, aut vnà cum aliis, quando

t Num. 19. cum aliis bibetis, ſicut t ſuprà expoſuimus. Ex quo etiam apparet, non eſſe neceſſe vt ad fideles etiã dicta ſint illa verba: *Bibite ex eo omnes*, quæ Chriſtus dixit Apoſtolis; neque etiam eſt opus, vt indirectè ad eos hæc verba pertinuerint, cùm diuerſa ſit ratio & vis vtriuſque præcepti, & alia etiam præcepta in eadem cœna nullo modo pertinuerint ad fideles, ſicut eſt explicatum.

75. Alterum, quod poteſt hoc loco obiici, eſt, ſi, quemadmodum diximus, per illud præceptum: *Hoc facite, quotieſcunque bibetis*, non eſt imperatus vſus etiam ipſarum actionum circa calicem, quoad exercitium, ſed tantùm relatio earum ad finem commemorandæ Chriſti paſsionis; conſequens inde eſſe, quòd ne oblatio quidem ipſa & conſecratio calicis ſit imperata Sacerdotibus, quoad exercitium. Reſpondendum aũt eſt, ex vi nihilominus aliorum Chriſti verborum, eſſe eam

u Lucæ 22. actionem illis ipſis imperatam, nempe per illa: u *Hoc facite in meam commemorationem*. Hoc ipſo enim quòd per hæc iuſsi ſunt offerre & conſecrare Euchariſtiam ſub ſpecie panis, conſequenter intelligi debet, eos etiam iuſsos eſſe conſecrare & offerre ſub ſpecie vini. Nam hoc exigit neceſſariò natura huius Sacramenti & Sacrificij. Si enim vna ſpecies abſque altera conficiatur, ſacrilegium committitur, vt docebimus.

x Seſs. 22. c. 21. Quamobrem in x Concilio Tridentino abſolutè dicitur, Sacerdotes iuſſos eſſe offerre vtramque ſpeciem illis verbis Domini: *Hoc facite in meam commemorationem*. Quæ forma verborum ſolùm eſt vſurpata à Chriſto circa panem, vt ſuprà vidimus.

76. Item colligitur præceptum conſecrandi etiam calicem

y Matth. 26. quod Sacerdotes obliget, ex illis verbis: y *Bibite ex eo omnes*.

Cùm

Cùm enim ibi Sacerdotes iussi sint etiam bibere, quando Eucharistiam conficiunt, vt suprà explicatum est: & hoc non possint facere, nisi consecrauerint calicem; id etiam consequenter facere tenentur. Quo autem tempore, vel vtrum omnino aliquando, præceptum istud consecrandi & offerendi Eucharistiam, omnes & singulos Sacerdotes obliget, disputatio est alterius loci. Et hactenus quidem à nobis defensum est in ipsa Christi institutione nullum contineri præceptum, quod omnes & singulos fideles ad vsum vtriusque speciei obliget.

CAPVT IV.

Non posse colligi praceptum diuinum de communione sub vtraque, ex illis verbis Christi: Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, Ioan. 6.

NVNC ostendamus, neque in verbis illis: *Nisi manducaueritis, &c. Ioan. 6.* tale prçceptum cōtineri. Et quidem [z] Thomas VValdensis, [a] Caietanus, & [b] Tapperus, & quidam alij facili negotio rem hāc expediunt. Quippe arbitrantur, *manducare & bibere* secundum illam Christi sententiam, tantùm esse incorporari tanquam membrum viuum Christo, pro nobis crucifixo; siue id fiat per actus fidei & charitatis in illum, siue per vsum alicuius Sacramenti, & inprimis Baptismi. Quo pacto pertinet etiam hæc sententia ad infantes. 77.

z Lib. 2. de Sacr. cap. 91.
a 3. p. q. 80. art. 12. & tom. 3. suorum opusc. tract. 12. cap. 1.
b Art. 15. sub finem.

Probat Caietanus hanc interpretationem, quoniam sequeretur alioqui Baptismum non sufficere ad salutem, si præterea ad vitam spiritualem necessarius sit vsus Sacramenti Eucharistiæ. At Baptismus sufficit ad salutem. Ergo non est in eo loco sermo de vsu Eucharistiæ, quasi is etiam sit necessarius ad salutem. Assumptam propositionem probat illis testimoniis: [c] *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Et; [d] *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.* 78.

c Marc. vlt.
d Tit. 3.

79. Tapperus addit illam rationem, quòd Chriſtus de eo modo manducandi & bibendi loquebatur, quo etiam tùm, cùm id dicebat, manducari ipſius caro, & bibi illius ſanguis poterat. Subiungit enim in eodem loco ſimiliter: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* At tunc non poterat niſi ſpiritualiter caro Chriſti manducari, & ſanguis bibi. Ergo tantùm de manducatione ſpirituali ibi eſt ſermo. Propoſitio aſſumpta probatur. Quoniam nondum erat tunc temporis Euchariſtiæ Sacramentum inſtitutum, ſed triennio pòſt ferè. Neque ſanè iam Sectarij vlteriùs vrgent hunc locum pro communione ſub vtraque: quin illi etiam de ſpirituali manducatione ſimiliter eum interpretantur.

80. Ceterùm multæ ſunt rationes collectæ à [e] Roffenſi, & ab [f] Alphonſo de Caſtro, & à [g] Sandero, & ab [h] Alano, & ab aliis, ob quas oporteat hanc partem illius Chriſti ſermonis de Sacramentali etiam vſu Euchariſtiæ intelligere. Ac potiſsima eſt, quòd ita veteres ad ipſam Euchariſtiam hunc locum accommodant, vt videantur non tantùm id facere, per qualemcunque alluſionem, ſed planè interpretando ipſa Chriſti verba de Sacramento Euchariſtiæ. Ex quibus ſunt [i] Origenes, [k] Baſilius, [l] Athanaſius, [m] Chryſoſtomus, [n] Emiſſenus, [o] Cyrillus Alexandrinus, [p] Damaſcenus, [q] Theophylactus, [r] Theodoretus, [s] Cyprianus, [t] Hieronymus, [u] Ambroſius, [x] Auguſtinus, [y] Hilarius, [z] Leo. Item Patres [a] Concilij Epheſini, & Synodi Cabilonenſis ſub [b] Carolo Magno. Quin etiam [c] Concilium Tridentinum ad Sacramentum illam ſententiam accommodat: *Qui manducat me, ipſe viuet propter me.* Quamuis [d] ſignificat nihilominus liberum eſſe de ſpirituali vel de reali manducatione hunc Chriſti ſermonem intelligere.

[e] In procœmio lib. 5. de Euchariſtia, contra Occolampad.
[f] In ſum. de hæreſi, verbo Euchariſtia, hæreſ. 4.
[g] In Tractat. peculiari de hoc 6. cap. Ioan.
[h] Lib. 1. de Euchariſt. cap. 31.
[i] Hom. 16. in Num.
[k] In Moralib. ſumma 21. ca. 1. & 2.

[l] Lib. 4. in Synopſi, & epiſt. ad Serapionem in illa verba; Qui dixerit verbum contra filium hominis. [m] Hom. 45. & 46. in Ioan. [n] Hom. 5. de Paſchate. [o] Lib. 4. in Ioan. cap. 14. [p] Lib. 4. fidei, cap. 14. [q] In cap. 6. Ioan. [r] Lib. 4. hiſt. cap. 11. [s] Lib. 1. cont. Iudæos, cap. 22. & in orat. Dom. & in ſerm. de cœna Domini. [t] In cap. 1. ad Epheſ. [u] Lib. 6. de Sacr. cap. 1. [x] Tract. 26. in Ioan. & ſerm. 2. de verbis Apoſtoli, & lib. 1. de peccat. merit. & remiſs. cap. 20. & 24. & lib. 1. cont. Creſcon. ca. 25. [y] Lib. 8. de Trinitate. [z] Serm. 6. de ieiunio ſeptimi menſis. [a] In epiſt. ad Neſtorium. [b] Cap. 46. [c] Seſs. 13. cap. 2. [d] Seſs. 21. cap. 1.

81. Neque nobis obſtat, quod bona pars illius Chriſti ſermonis

nis de spirituali tantùm manducatione ipsius per fidem sine controuersia intelligitur. Fecit enim Christus transitionem ad mysteriũ Eucharistiæ ab eo ferè loco, cùm dixit: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* vt diuus [e] Chrysostomus notauit. Itaq; reliqua etiã quæ sequuntur in illo cap. 6. Ioan. de reali vsu Sacramenti Eucharistiæ accipienda sunt, vt ferè iam omnes interpretantur. e Homil. 45. in Ioan.

82. Argumenta verò Caietani & Tapperi non conuincunt. Nam, quod ad rationem Caietani attinet, distinguendum est id quod assumit, Baptismum sufficere ad salutem. Si enim hoc intelligat citra casum necessitatis adimplendi alia diuina præcepta; Verum est, & id solum probatur illis Scripturæ testimoniis à Caietano citatis. Si autem intelligat simpliciter & absolutè, quasi nec aliquãdo, nec aliquibus, aliquid aliud præterea sit necessarium ad vitam siue salutem spiritualem; Falsissimum id est. Tunc enim probaret eadem argumenti forma Caietanus obseruationem mandatorum non esse necessariam ad spiritualem vitam habendam; contra illud Christi: *Hoc fac & viues.* Et: [f] *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Vt igitur præter Baptismum obseruatio aliorum mandatorum pro circumstantiis personæ, & rei, & temporis, ad salutem requiritur, ita etiam obseruatio præcepti de sumendo re ipsa Eucharistiam, quod proinde præceptum salua sufficientia & efficacitate Baptismi, potest contineri illis verbis Domini, *Nisi manducaueritis, &c.* f Matth. 19.

83. Neque verò hinc sequetur, infantibus quoq; necessariam esse Eucharistiam ad salutem præter Baptismum. Etenim materia huius præcepti de Eucharistia eiusmodi est, vt solos adultos obliget, quippe illi soli peccando labefactant vitam spiritualem, atq; adeo spirituali cibo ad vitam tuendam indigent. Alia verò ratio est illius similis sententiæ Christi: [g] *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Hic enim sermo est de regeneratione in nouam vitam spiritualem: cuius quia infantes etiam participes esse possunt, & hi quoque propter peccatum originale, illa indi- g Ioan. 3.

 gent;

gent;ad eos item pertinet illa Christi sententia de necessitate Baptismi.

84. Ratio autem Tapperi non malè mihi probare videtur, quòd sit etiam locus ille intelligendus de manducatione spirituali,nempe de incorporatione in Christo per fidem viuam, aut etiam per aliquod Sacramentum. Hoc enim video esse ex mente [b] D.Augustini, cùm ex ea sententia Christi probat cõtra Pelagianos non posse paruulos habere vitam spiritualem nisi Christo incorporentur, atque adeo consequantur effectum saltem Eucharistiæ,qui est vnio cum Christo secundum gratiam,quæ datur etiam in Baptismo. Quo pacto ex eodem loco Ioannis pro necessitate Baptismi paruulorum est etiam argumentatus [i] diuus Cyprianus & [k] Innocentius Primus.

[b] Lib.1.de peccat.mer. & remiss. c. 20. & lib.3. cap 4.& episto.106. & lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorũ, cap.4. & lib.1. contra Iul.c.1. & passim alias.

[i] Lib.3.ad Quirinum,cap.25. [k] In epist.ad Concilium Mileuitanum,quæ est num.93.inter epistolas Augustini.

85. Itaque non repugno quò minus de vtroque genere manducationis,scilicet spirituali & Sacramentali, Christus ibi loquutus sit, vt etiam Tapperus initiò benè dixerat,nisi ad extremum tandem inclinaret in opinionem Caietani,qui voluit eum Christi sermonem de spirituali tantùm intelligi.Et certè intelligi de spirituali etiam, sæpe significant SS. Patres,ac inprimis [l] Augustinus & [m] Cyprianus. Quod autem tantùm de spirituali sit Christus loquutus, non credo. Neq; ratio Tapperi, vt dicebam, hoc concludit. Nam etsi verbo præsentis temporis ibi etiam Christus vsus sit,inquiens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, &c.* tamen per figuram Enallage,id est,per mutationem temporis, aliàs sæpe vsurpatam in Scriptura,simul significauit futurum vsum Sacramenti. Qua quidem figura dictionis ideo vsus est, vt sermonem etiam accommodaret ad spiritualem manducationem, quam tunc temporis ab auditoribus requirebat. Hoc igitur,vt dixi, probat solùm ratio Tapperi, nempe intelligi etiam eum locum de spirituali manducatione.

[l] Tract.27.in Ioan.& lib.3. de peccatorũ meritis,c.4.
[m] De cœna Domini.

86. Ex quo intelligitur nullius esse momenti rationem, qua mouetur Kemnitius,& alij Sectarij, vt in illo sermone nihil putent Christum esse locutum de Sacramento ipso Eucharistiæ,

ſtiæ, nempe quia Sacramentum illud nondum inſtituerat. Nihil enim impedit quò minus intelligamus, Chriſtum fuiſſe locutum de re, quam poſtea erat inſtituturus. Quod & aliàs ſæpe fecit. Vt cùm [n] Petro promittens claues regni cœlorum, illi ſimul explanauit efficatiam eiuſmodi poteſtatis, quam [o] poſtea erat ei traditurus. Ita igitur Sacramentum Euchariſtiæ prius promiſit, eiuſque vim declarauit, Ioan. 6. ab illis verbis, *Panis quem ego dabo, &c.* Deinde demùm inſtituit in cœna.

n Matth. 16.
o Ioan. vlt.

87. CVM hæc autem ſit interpretatio illius loci, explicandū reſtat, quomodo verbis illis, *Niſi, &c.* non imperauerit Chriſtus omnibus & ſingulis vſum vtriuſque ſpeciei, cùm tamen ſit etiam locutus de Sacramentali perceptione. Id intelligetur, ſi & *occaſio,* & *forma,* & *concluſio* illius Chriſti ſermonis diligenter perpendatur. *Occaſio* fuit incredulitas Capharnaitarum. Quorum difficultas propriè quidem non erat, vtrum in vna vel in vtraque ſimul ſpecie eſſet ſumenda caro & ſanguis Chriſti: Sed, an omnino poſſet ille ſuam carnem verè dare omnibus ad manducandum, ita vt propterea non conſumeretur. Nam cùm ille id promiſiſſet, inquiens: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt; Litigabant ad inuicem,* vt Euangeliſta ſubiungit, *Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum?* *Forma* autem ſermonis eiuſmodi eſt, vt in illa ſententia, *Niſi, &c.* nullam fecerit mentionem alicuius ſpeciei Euchariſtiæ, ſed tantùm eſt locutus de rebus ipſis, nempe de carne & ſanguine, quæ non ſolùm in vtraque ſpecie, ſed etiam in qualibet continentur propter inſeparabilem iam Chriſti carnis & ſanguinis concomitantiam. In aliis etiam ſententiis eiuſdem ſermonis, vbi alicuius ſpeciei mentionem fecit, non meminit niſi panis. Denique *concluſio* ſermonis fuit illa: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.*

88. Iam cùm in actu Sacramentali comedendi Chriſti carnem: & item in actu bibendi illius ſanguinem, duo ſint; nempe ipſa perceptio realis & vera corporis, & ſanguinis Chriſti in Sacramento; & modus percipiendi in ſpecie mãducabili vel potabili: ex occaſione illa, & forma, & concluſione ſermonis apparet,

paret, Christum eiusmodi comminatione, *Nisi manducaueritis, &c.* non significasse necessitatem perceptionis Sacramentalis corporis & sanguinis, quoad vtrumq; modum, sed quoad rem & veritatem perceptionis tum carnis, tum sanguinis in Sacramento. Quæ duo non solùm sub vtraque, sed etiam sub alterutra specie verè & realiter percipiuntur.

89. Hoc enim propriè est illud, quod Christus ad retundendam incredulitatem Capharnaitarum asseuerare voluit non modò non fore impossibile, sicut illi (nihil adhuc litigantes de vsu alterius vel vtriusque speciei) omnino putabant, sed etiam necessarium ad vitam spiritualem tuendam. Quare neq; in ipsa sentētiæ forma species expressit, sed res tantùm ipsas, quæ sub qualibet specie sumuntur, nempe carnem & sanguinem. Atque ideo etiam in conclusione, cùm dicit: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*, planè significauit, vsu alterius speciei illud ipsum fieri, quod antè dixerat esse ad vitam necessarium: quia nimirum sumendo vnam speciem verè & realiter, tum caro, tum sanguis percipitur. Habet autem hæc confirmatio ab eiusmodi conclusione eò maiorem vim, quò sæpius in eodem illo sermone Christus significauit, alterius speciei vsum, qui est manducatio, valere ad vitam. Vt cùm ait: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Item: *Qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Quas sententias vrgent

p Sess.21. c.1. ad hanc rem etiam Patres p Concilij Tridentini.

90. Quod si quærat aliquis, quamobrem Christus, vt significaret necessitatem realis perceptionis carnis & sanguinis, quoad rem & veritatem, verbo *comedendi & bibendi*, quod modum etiam percipiendi connotat, vsus sit; facilè ratio reddi potest. Voluit enim Christus necessitatem realis perceptionis carnis & sanguinis ita significare, vt simul etiam indicaret illius vim atq; vtilitatem ad vitam spiritualem tuendam. Hoc vt commodè faceret, verbum vsurpauit comedendi & bibendi; vt eiusmodi videlicet perceptionis fructus ex Analogia esus & potus, in quibus est perfecta virtus reficiendi, aptissimè intelligeretur.

ETSI

ETSI verò hanc interpretationem, quam hactenus expoſui, quamque adhibent huic loco communiter DD. Catholici, iudicem eſſe ſatis ſolidam, tamen non propterea reiicio quaſdam alias, quæ item à Catholicis DD. rectè hoc in loco adhiberi ſolent. Nam vt ſapienter admonet diuus [q] Auguſtinus: *Non vno tantùm Scripturarum ſenſu, ſed quotquot reperiri poſſunt, vti debemus: Tantò enim fortius conuincuntur hæretici, quantò plures exitus patent, ad eorum laqueos euitandos.* Hactenus Auguſtinus. 91.

[q] Lib. 1. de Trinit. cap. vlt. in fine.

Igitur, ſi maximè concedamus, Chriſtum ibi neceſsitatem etiam perceptionis ſuæ carnis & ſanguinis, quoad percipiendi modum voluiſſe ſignificare: dupliciter adhuc illa ſententia poteſt exponi. Primò, vt non ad ſingulos omnia illa verba referantur, ſed generatim ad Eccleſiam, ſitque iſte ſenſus: *Niſi manducaueritis & biberitis*, vtentes nimirum altera ſaltem ſpecie omnes & ſinguli, & etiam vtraque ij, quos pro ratione officij aut diſpoſitionis Eccleſiæ oportebit, non habebitis vitam in vobis. 92.

Quæ expoſitio valde etiam confirmari poteſt, tum ex occaſione illius Chriſti ſententiæ, tum etiam ex forma ipſa verborum. Dubitatio enim Iudæorum, quæ illi ſententiæ occaſionem dedit, non fuit, an ſinguli poſſent aut deberent comedere & bibere ſimul ſub vtraque ſpecie carnem & ſanguinem, ſed an omnino vel alterutrum, vel vtrumque poſſet fieri ab omnibus vel etiam ab aliquibus. Item Chriſtus non vtitur illa forma verborum, qua vſus eſt cùm doceret neceſsitatem [r] Baptiſmi. Cùm enim ibi vocabulo numeri ſingularis vſus, dixit: *Niſi quis renatus, &c.* ipſo dicendi modo declarauit, incumbere Baptiſmi neceſsitatem etiam ſingulis. Hîc autem non eodem modo dicit, ſed ad omnes generatim loquitur: *Niſi manducaueritis, &c.* Quæ forma orationis ſanè patitur, vt non ex omni parte accommodetur illa ſententia etiam ad ſingulos. 93.

[r] Ioan. 3.

Neque verò huic interpretationi obſtat illud, quod [s] Sotus obiicit. Nempe Chriſtum cùm dixit: *Non habebitis vitã in vobis*, eo ipſo indicaſſe, ſe cum ſingulis loqui. Fateor enim cum 94.

[s] In li. 4. ſent. d. 12. q. 1. ar. 12.

singulis esse loquutum, non tamen ita, vt omnem illius sententiæ vim ex omni parte ad singulos pertinere voluerit, sed quia ex aliqua saltem parte ad singulos etiam eiusmodi sententia pertinuerit, eo quòd, vt diximus, alicuius saltem speciei vsus sit necessarius omnibus & singulis, vt in se habeant ipsi spiritualem vitam.

95. Potest etiam secundò dici, particulam *Et* in illa sententia non copulatiuè, sed disiunctiuè accipi, vt tantundem valeat, quantum particula *Vel*, more in Scripturis vsitato. Vt Exodi 21. *Qui percusserit patrem suum & matrem, morte moriatur.* Vbi certissimum est, particulam *Et*, quæ in Hebraico textu ibi vsurpatur, tantundem etiam valere, quantum particula *Vel*. Sic etiam *a* Apostolus de hoc ipso Sacramento tractans: *Qui manducat*, inquit, *& bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit.* Quo loco particulam *Et* disiunctiuè etiam vsurpat; nam eum etiam qui alterutrum indignè faciat significare vult iudicium sibi manducare seu bibere. Quemadmodum antè etiam dixerat disiunctiuè: *Quicunque manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit, &c.* Secundùm hunc igitur Scripturæ morem rectè quoque possumus interpretari eandem particulam in illa sententia Ioan. 6. vt non solùm copulatiuè, sed etiam disiunctiuè significet. Quod itidem ex occasione illius sermonis & conclusione confirmari potest, vt ex dictis patet.

a 1. Cor. 11.

96. Et certè omnes istæ tres expositiones stare simul possunt diuersa consideratione. Nihil enim impedit, quò minus ibi Christus significârit, omnes & singulos vtrumque copulatiuè, scilicet carnem & sanguinem verè & realiter percipere debere, iuxta primam expositionem, siue sub vna, siue sub altera specie: & item ab Ecclesia in genere debere sumi sub vtraque specie, secundum alium & alium fidelium ordinem iuxta expositionem secundam: & denique ab omnibus & singulis necessariò esse sumendam vel vnam, vel alteram speciem, quatenus illa particula *Et*, habet etiam vim disiunctiuam, vt est dictum in vltima expositione. Nam cur non hìc etiam locum habeat, quod de intelligentia Scripturarum re-

ctissimè

ctißimè præcepit diuus [a] Augustinus? *Cùm alius*, inquit, *dixerit, hoc sentit Scriptura auctor quod ego; & alius, immò illud quod ego; religiosum arbitror dicere, cur non vtrumque potius, si vtrumque verum est? & si quid tertium, & si quid quartum, & si quid omnino aliud verum quispiam in his verbis viderit; cur non illa omnia vidisse credatur* (Spiritus sanctus) *per quem vnus Deus sacras literas vera & diuersa visuris multorum sensibus temperauit?* Hæc Augustinus. Nulla igitur esse omnino verba Christi, ex quibus præceptum communionis sub vtraque colligi poßit, ostensum est.

[a] Lib. 12. Confess. cap. 31.

CAPVT V.

Non posse colligi præceptum diuinum de communione sub vtraq; ex ipsa institutione Eucharistiæ.

IAM PROBO, neque illud necessariò colligi ex hoc propriè, quod Sacramentum istud Christus instituerit in vtraq; specie. Vtar autem claritatis caussa tali forma argumenti. Si institutio vtriusque speciei, quatenus est institutio diuina, necessariò haberet coniunctum præceptum, quod ad vtramque speciem vsurpandam omnes & singulos obliget; sequeretur, vsum etiam aliarum rerum, quæ diuinitus sunt institutæ, omnibus & singulis esse imperatum. At hoc consequens est apertè falsum. Ergo etiam illud ex quo sequitur. Prior propositio patet. Quia quod propriè & necessariò conuenit alicui rei, vt est talis, id semper ei conuenit. Quare si institutio diuina, vt talis, habet in proposito præceptum coniunctum vsus rei institutæ; in omni etiam genere haberet. Posterior quoque propositio argumenti probatur. Nam Matrimonium, verbigratia, diuinitus est institutum, neque tamen hoc ipso tenentur omnes Matrimonium inire, aut eo iam ini- 97.

to vti omni modo & tempore, quo possent alioqui secūdum illius institutionem. Item auctoritas Ecclesiastici ministerij in Ecclesia, diuinitus certè instituta est, neque tamen omnes iussi sunt illud ministerium suscipere. Atque vt propiùs ad

a Lucæ 22. 1.Cor. 11. rem præsentem accedam, diuinitus a institutum est ipsum munus conficiendæ & administrandæ Eucharistiæ, neque tamen cum hac institutione coniunctum est præceptum, quo teneantur omnes id munus obire. Immò ne possunt quidem omnes & singuli sententiâ quoque Sectariorum. Sic & in le-

y Exod. 29. Num. 15. 18. 28. ge y veteri multis in sacrificiis diuinitus institutum erat, vt simul offerretur aliqua mensura vini, neque tamen omnes ij, quibus alioqui sacrificij carnibus vesci licebat, illo vino etiam vti tenebantur.

98. Quando igitur aduersarij *institutionem* propter verbi quoque ambiguitatem, cum *præcepto* confundunt; his exemplis & aliis consimilibus illorum siue fraus, siue inscitia refutanda est, monstrandumque discrimen inter vtrumque. Institutio enim propriè tanquam rei quædam productio est, quę scilicet rationem atque substantiam rei ipsius secundum se sancit atque constituit. Et quamuis ad vsum rei tandem eiusdem institutio referatur, eo quòd res omnis est propter suum vsum, tamen nihil ipsa institutio propriè de vsu præcipit. Præceptum autem vlterius præscribit, an & quomodo res necessariò sit vsurpanda. Quare vt ex eo propriè, quod omnes creaturæ sint diuinitus productæ, nequaquam rectè colliges, singulos esse obligatos ad vtendum omnibus creaturis; ita neque in proposito ex institutione vtriusque speciei propriè colligi potest, omnes & singulos obligari ad vtramque vsurpandam.

99. Quod cùm ita sit, rectissimè Patres Concilij Constantiensis potuerunt in hac quæstione loqui illo modo, quem passim Sectarij vel malitiosè, vel imperitè calumniantur. Verba

a Sess. 13. z Patrum hæc sunt: *L I C E T Christus post cœnam* I N S T I T V E R I T *& suis discipulis administrauerit sub* V T R A Q V E S P E C I E *panis & vini hoc venerabile Sacramentum*; T A M E N *hoc non obstante sanctorũ Canonũ auctoritas et approbata consuetudo Ecclesiæ seruauit & seruat,*

quòd

quòd huiusmodi Sacramentum nec conficiatur post cœnam, nec sumatur à non ieiunis, nisi in casu necessitatis, &c. Et similiter, licet in primitiua Ecclesia huiusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraque specie, tamen ad euitanda aliqua pericula & scandala, hæc consuetudo est rationabiliter introducta, vt à conficientibus sub vtraque specie, & à Laicis tantummodo sub specie panis suscipiatur. Hîc Sectarij (fortasse plerique illorum ex inscitia) vociferantur, fateri Concilium ipsum Constantiense, quòd Ecclesiæ consuetudo de communione sub altera specie, sit contraria Christi præcepto; quandoquidem vtitur illo modo dicendi: LICET *Christus* INSTITVERIT *& ministrauerit sub vtraque specie*; TAMEN *hoc non obstante, &c.* Concilium autem his verbis potius declarat, non ideo fieri contra aliquod Christi præceptum, quia nõ suscipiatur Eucharistia in vtraq; specie, sicut in vtraq; specie fuit instituta: Cùm longè aliud sit *institutio*, & *præceptum*, vt hactenus demonstrauimus: quæ duo partim ex ignorantia, partim ex malitia Sectarij confundunt. Vbi autem institutioni præceptum adiunctum non est, nihil peccatur contra institutionem, si non illud omne vsurpetur, quod est institutum. Ex institutione igitur vtriusque speciei, non propriè colligi posse præceptum diuinum de communione sub vtraque, ita breuiter sit ostensum.

CAPVT VI.

Non colligi diuinum præceptum de communione sub vtraque, ex natura huius Sacramenti.

ED neque id præceptum necessariò colligitur ex 100.
huius Sacramenti natura. Nam si ex illa colligitur, oportet sanè eam esse talem, vt vel ipsi Sacramento, vel illud percipienti fiat aliqua iniuria, si sub altera tantùm specie, ab eo qui nõ ipsum conficit, sumatur. At natura huius Sacramenti non est talis. Ergo ex ea non colligitur eiusmodi præceptum. Assumptam pro-

poſitionem facilè oſtendam, ſi quædam conſideranda ordine & breuiter propoſuero, ex quibus ea propoſitio confirmatur.

101. Nam PRIMO, ſicut in vtraque ſpecie coniunctim, ita etiam in earum qualibet eſt tota veritas, & eſſentia huius Sacramenti, quemadmodum definitur in [a] Concilio Tridentino. Eſt enim inprimis ibi totus Chriſtus, qui, vt inquit [b] Apoſtolus, *iam non moritur*, ac proinde nuſquam habet corpus ſine ſanguine, nec ſanguinem ſine corpore, nec ſanguinem aut corpus ſine anima & diuinitate, vt ſatis conſtat ex [c] Concilio Epheſino, & ex communi ſententia [d] Patrum. Neque obſtat quod obiicit hîc [e] Caluinus, Chriſtum circa ſpeciem panis ſolû ſui corporis meminiſſe, cùm dixit: *Hoc eſt corpus meum*; & ſimiliter ſolùm ſanguinis circa ſpeciem vini. Reſpondemus enim, ſanguinem nihilominus eſſe cû corpore, & corpus cum ſanguine, propter vtriuſque realem concomitantiam. Sicut eadem ratione caro animata & ſanguine prædita Verbum diuinum factum eſt, licet Ioannes expreſsè ſolùm meminerit carnis, inquiens: [f] *Verbum caro factum eſt.* Quin etiam hanc Eccleſiæ ſententiam illis ipſis verbis, quæ Caluinus obiicit, Chriſtus indicauit. Ait enim: [g] *Hoc eſt corpus* MEVM. Et: *Hic eſt ſanguis* MEVS. Quale autem tunc fuit & nunc eſt corpus Chriſti? Nónne ſanguine præditum? Et qualis ſanguis? Nónne cum corpore coniunctus? Nihil autem mirum, quòd Caluinus ſeparet in ſpeciebus Sacramenti corpus Chriſti à ſanguine, cùm reuera nec corpus, nec ſanguinem in illis eſſe fateatur, ſed tantùm aſſerat, apprehendi in illis, modo neſcio quo ficto & imaginario (vt [h] alibi oſtendi) quo poſſent quæuis alia quantumuis coniuncta, itidem imaginariè diſiungi.

[a] Seſs. 21. c. 3.
[b] Rom. 8.
[c] Anathem. 11.
[d] Cyrilli lib. 4. in Ioan. cap. 17. Euſebij Emiſſeni homil. 5. de Paſchate. Baſilij in epiſtola ad Cæſariam Patriciam, &c.
[e] Lib. 4 inſtit. c. 17. Sect. 47.
[f] Ioan. 1.
[g] Matth. 26.
[h] Lib. 1. de præſentia Chriſti in Euchariſtia, c. 6.

102. SECVNDO, eſt etiam in ſpecie qualibet tota ſignificatio refectionis ſpiritualis; tota, inquam, eſſentialiter, vt ad refectionem videlicet ſpiritualem animi refertur. Quo pacto huius Sacramenti eſſentiam conſtituit. Neque enim aliam & aliam, ſed vnam & eandem refectionis gratiam ſpiritualem ſignificat cibus & potus, vt expreſsè notat D. [i] Cyprianus. Quod ex ipſa Scriptura licet colligere, quæ ideo ſine diſcrimine

[i] Iñ ſerm. de cœna Domini.

ne spiritualem animæ refectionem, quæ fit per gratiam, aliquando [k] *panis*, aliquando [l] *aquæ*, aliquando [m] *potus* & [n] *cibi* similitudine declarat. Etsi negandũ non est, quin eius spiritualis refectionis vis & commoditas clarius vtraq; re simul, scilicet cibo & potu, atque adeo vtraq; specie, significetur. Ideo enim hoc Sacramentum, quod attinet quidem ad rationem indiuidualem perfectius est in vtraque simul specie, quàm in altera. Etsi in qualibet etiam habet perfectionem suam totam & integritatem essentiæ, itemque rationem aliquam indiuiduam, tametsi non vsque adeo perfectam ex parte ipsius signi. Ex parte autem rei contentæ, nimirum Christi, æquè prorsus perfectum est in altera atque in vtraque; nam in qualibet est totus Christus, quod & iam ferè concedunt ij Sectarij qui Christum in Sacramento esse fatentur: quamuis id aliquando negauit impiè [o] Lutherus, vt testatur [p] Eckius.

[k] Eccles. 15. [l] Ioan. 4. [m] 1. Cor. 12. [n] Ioan. 6.

[o] In libello aduersus Episcopum Misnensem. [p] Hom. 32. & 34. de Sacramentis.

TERTIO, est item in qualibet specie significatio altera côiunctionis fidelium tum inter se, vt membrorum corporis Ecclesiæ, tum cum Christo tanquam cum capite. Nam vt [q] Augustinus ait, & panis fit ex multis granis redactis in vnum, & similiter vinum ex multis racemis. Quæ caussa est cur non solùm in vtraque, sed etiam in qualibet specie sit symbolum illius coniunctionis & vnitatis corporis Ecclesiæ. Nam & [r] Apostolus in pane etiam hanc significationem esse indicat, cùm dicit: *Vnus panis, vnum corpus omnes sumus in Christo.* 103.

[q] Tract. 26. in Ioan. [r] 1. Cor. 10.

QVARTO, quælibet etiam species per se aptè repræsentat mortem Christi, ad cuius commemorationem vsus Eucharistiæ referri debet. Species enim panis seorsim significat corpus Christi sine sanguine; ac vicissim species vini sanguinem sine corpore. Quare ipse etiam Christus ad vtramlibet speciem sigillatim adiunxit illud præceptum: [t] *Hoc facite in meam commemorationem.* 104.

[s] Lucæ 22. [t] 1. Cor. 11.

QVINTO, quum efficacitas Sacramenti sit coniuncta cum illius significatione (efficiunt enim Sacramenta quod significant) inde fit, vt quemadmodum in altera quoque specie est tota significatio essentialis huius Sacramenti, sic etiam in 105.

ea sit tota illius virtus ad efficiendum per se, vt paulò pòst magis declarabitur.

106. SEXTO, & illud consideretur, vsum ipsum alterius vel etiam vtriusque speciei, non esse eiusmodi rem in qua consistat substantia huius Sacramenti, aut per quam etiam fiat. Nam Sacramentum Eucharistiæ quiddam permanens est, quod fit ipsa consecratione sola, vt constat ex sententia Orthodoxorum ᵗ Patrum, & ex forma ipsa verborum institutionis (*Hoc est corpus meum.* Et, *Hic est sanguis meus*) quæ quiddam permanens & stabile significat, & ex antiquissima praxi Ecclesiæ, quæ (vt ᵘ Caluinus & ˣ Kemnitius fatentur & nos etiam ʸ postea defendemus) solita fuit Eucharistiam asseruare. Quare vsus istius Sacramenti, siue in altera, siue in vtraque specie, tantùm est quædam eius perfectio accidentalis, sine qua videlicet tota ipsius essentia atque etiam substantia consistere potest, quidquid Sectarij contra garriant. Ac proinde, licet magis illud perficiatur accidentaliter tum cùm sub vtraque specie sumitur, tamen nihil substantiale ei accedit ex eo quod vel in altera, vel in vtraque vsurpetur, neque etiam detrahitur ex eo quod in neutra, vel non in vtraque sumatur.

ᵗ Tertul. lib. 4. cont. Marcion. Iren. lib. 5. cap. 2. Ambros. lib. 4. de Sacr. c. 4. & 5. & lib. de mysteriis initian. cap. 9. Cypriã. de cœna Dom. August. serm. 28. de verb. Dom. Greg. Niss. orat. de S. Bapti. & orat. catech. c. 27. Chrysost. hom. de prodition. Iudæ. Cyril. Hierosoli. catech. 3. & 4. Mystagog. Damasc. lib. 4. ca. 14. &c. ᵘ Lib. 4. instit. c. 17. sect. 39. ˣ In exam. Conc. Trid. Sess. 8. can. 1. sub finem. ʸ Cap 8.

107. Quamobrem nullo modo, ne quoad rationem quidem indiuidualem substantię, istud Sacramentum mutilatur (sicut calumniantur Sectarij) ab iis qui alteram speciem tantùm sumunt: sed tantùm non vsurpant illud quidem secundum se totum. Etenim quàm diu species sumpta perseuerat incorrupta, tam diu retinet respectum quendam ad speciem alteram, etiamsi non hæc in eodem loco, vel etiam in eodem omnino tempore cum specie sumpta coniuncta sit. Itaque propter illum respectum vna species cum altera significat nihilominus complete & integrè, atque adeo constituit vnum completum Sacramentum in indiuiduo, quatenus formaliter quidem Sacramentum continetur in genere signi. Neque enim de istius Sacramenti integritate, ita per omnia cogitandum est, sicut de integritate alicuius rei physicæ seu naturalis, quæ scilicet non consistit nisi eius partes coexistant prorsus in eodem tempore & loco. Alioqui, etiam ab his, qui vnam speci-

em

em post alteram sumunt, Sacramentum istud mutilaretur tunc quando suscipiunt primam scorsim, & non simul vtramque. Item etiam à Sacerdote quando consecrat primam ante alteram, & non simul vtramque. Satis igitur est ille respectus, quem diximus vnius speciei ad alteram, vt istius Sacramenti secundum se integritatem, quoad completam significationem constare intelligamus.

Adde, quod ratio indiuidua significationis essentialis huius Sacramenti non solùm in vtraque specie, sed etiam in qualibet consistit: nam nô modò vtraque, sed etiam quælibet suo modo indiuiduo significat refectionem spiritualem; quod est in Eucharistia essentiale, vt antè dictum est. Hinc verò etiam fit, vt Sacramentum istud minimè dici posit in altera specie mutilatum esse, quamuis secundum rationem indiuiduam minus perfectum sit in altera, quàm in vtraque. Non enim idem est, indiuiduum vnũ alicuius speciei esse minus perfectũ, quàm alterum eiusdem speciei indiuiduum, & esse mutilatum; ita enim quodlibet indiuiduum in omni genere mutilatum esset, cùm quolibet posit esse aliud perfectius. Sed id indiuiduum mutilatum dicimus, quod spectata natura & ratione suæ speciei habet aliquem defectum turpem & deformem. Nullum autem talem defectum habet Eucharistiæ Sacramentum in altera specie, siquidem quælibet species significat refectionem spiritualem, & habet sufficientem vim efficiendi propter essentialem significationem, & integrum Christum in qualibet contentum. 108.

SEPTIMO, consideretur etiam non ideo Sacramentum istud, vocari quandoque cœnam Dominicam, quia illius essentia instar cœnæ consistat in vsu cibi ac potus; sed cœna appellatur à quibusdam eius accidentibus, nempe à circumstantia temporis & loci, in quo institutum est, & ab vsu ipsius in illis speciebus, quæ in cœna Dominica vsurpatæ fuerunt, licet ipsum Sacramentum essentialiter sit quiddam permanens, quod in specie panis ac vini, diuisim vel coniunctim, extra vsum consistit, vt ex Scriptura & Patribus probatum est. Quod si ad essentiam huius Sacramenti ideo pertineret vsus cibi & 109.

Num. 106.

potus, quia pertinet alioqui ad rationem cœnæ; etiam ad eiusdem Sacramenti essentiam pertineret vsus aliorum obsoniorum, & circumstantia nocturni vel vespertini temporis, & alia huiusmodi, quæ spectare solent ad cœnas, & spectarunt quoq; ad cœnam ipsam Dominicam. Quæ tamen nemo sanus in essentia istius Sacramenti requirit.

110. OCTAVO, discrimen quoq; diligenter considerandum est inter eum qui conficit hoc Sacramentum, & eum qui non cõficit, sed tantùm eo vtitur. Etenim ad eum, qui rem ipsam facit, pertinet etiam, vt rem perficiat: ad illum autem, qui re tantùm vtitur, non item.

111. Iam his omnibus diligenter consideratis, certè apparet secundũ rectæ rationis iudicium, non esse talẽ huius Sacramenti naturam, vt aliquid in illius dignitatẽ prauè ac deformiter committatur, si ab eo, qui illud non conficit, vsurpetur tantũ sub altera specie. Suscipit enim is nihilominus id in quo essentialiter est tota veritas, tota significatio, tota efficacitas huius Sacramenti. Tantũmodo illud non omni ratione & modo accidentali ipse perficit. Sed hoc quidem non ostendit in eiusmodi vsu alterius speciei aliquam deformitatem.

112. Etenim obligatio perficiendi istud Sacramentum illi solùm ex natura rei, id est, spectata Sacramenti dignitate, incumbit, qui etiã illud conficit. Debet enim is quandoquidem rem tam diuinam facit, non vtcunq; facere, sed perfectam facere. Itaq; tenetur inprimis vtramque speciem consecrare: Tum vt huic Sacramento omnis perfectio sua substantialis, etiam quoad rationem indiuiduã, constet: Tum etiam vt oblatione vtriusq; speciei separatim, expressè repræsentet sacrificium crucis cruentũ, quod separatione sanguinis à corpore perfectum est. Itemq; debet vtramq; speciem ipse sumere, vt in conficiendo nimirum tam diuino Sacramẽto non prius ab opere ministerij desistat, quàm rem perducat ad absolutam sui perfectionẽ etiam accidentalem. Nam & ad caussas etiam naturales pertinet suos effectus secundũ accidentia quoq; perficere. Atque hoc quidẽ de Sacerdotibus ita decretum est ab [z] Ecclesia, vt etiam D. [a] Thomas notauit. Ei aũt qui re tantùm vtitur, sicut is facit,

[z] De consecrat. d. 2. can. Relatum ex Conc. Tolet. 12. Item in ca. Comperimus, eadem d. ex Gelasio.

[a] 3. p. q. 80. art. 12. ad 8.

is facit, qui Eucharistiam vsurpat, nec eam etiam conficit, non perinde eiusmodi obligatio rem omnino perficiendi incũbit, sicut antè dictum est. Atq; ita satis iam confirmatum est, nullam iniuriam fieri Sacramento ipsi secundum se, propterea quòd altera tantùm species percipiatur, quemadmodum in argumento nostro assumpsimus.

I A M V E R O quod neq; fiat hac ratione iniuria aliqua ipsi percipienti; ex dictis item probari potest. Etenim hoc Sacramentũ, tam est per se fructuosum & efficax in altera quàm in vtraq; specie. Quod probo sic. Vis per se efficiẽdi in Sacramẽtis, ex essentia specifica & veritate illorum, non aũt ex ratione indiuidua existit, vt in aliis etiam omnibus rebus. Sed verum & integrum Sacramentum Eucharistiæ, quoad essentiam, sumitur etiam in altera specie, vt expositum est. Ergo in altera etiam est æquè per se fructuosum & efficax. 113.

Ex qua ratione sequitur primò, non modò conferri in altera specie tantam gratiam, quanta iuxta naturam huius Sacramenti est necessaria ad salutem, id quod extra controuersiam est apud Catholicos, & definitur in [b] Concilio Tridentino, sed etiã tantam simpliciter, quãta per se & ex opere operato potest cõferri in vtraque: sicut plerią; [c] Theologi rectè sentiunt. 114.

[b] Sess. 21. c. 1. & 3.
[c] Sotus in 4. d. 12. q. 1. art. 12. Caiet. 3. p. q. 80. ar. 12. Alan. li. 1. de Euch. c. 43. &c.

Secundò sequitur, ad huius assertionis defensionem minimè opus esse fundamento quodam falso [d] Caietani, qui existimat nõ ipsas species, sed Christum solũ, qui æquè est in earum quãlibet, esse in hoc Sacramento caussam efficientẽ gratiam, quod meritò displicet Soto, & aliis, cũ ipsæ etiam species sint hîc Sacramentũ, ideoq; instrumentaliter etiam conferant ad gratiæ productionem. Satis nobis est ad illam assertionem, quod species ipsæ non sunt per se efficaces ex opere operato, nisi vt substant significationi essentiali huius Sacramenti. Quę significatio æquè est in specie qualibet, vt dictum est. 115.

[d] 3. p. q. 80. art. 12.

Tertiò sequitur, nullo fundamento niti quod [e] Lutherus & [f] Philippus Melanchthon aiũt, debere præcepto diuino ministros Ecclesiæ exhibere vtramq; speciem fidelibus, vtramque petentibus, etiãsi fideles ipsi vtramq; percipere non tenerentur. Nam cùm in altera etiam ministretur æquè verũ & æquè 116.

[e] Lib. de capti. Babyl.
[f] In Apologia Confess. Augustan. art. de abusibus.

efficax Sacramentũ,non poſsũt iure fideles vtramq; flagitare.

117. Quartò ex dictis ſequitur, ineptiſsimum eſſe argumentum [g] Lutheri,cùm obiicit, ſi liceat alterã ſpeciem Laicis detrahere,poſſe etiã illis partem Baptiſmi, & partem Abſolutionis in Pœnitentia negari: *Cùm ſit* (inquit) *vtrobiq; par ratio*. Nos verò negamus,eſſe vtrobique parem rationem. Nam ſi Baptiſmo deſit ſua forma vel materia, ex quibus tanquam ex partibus conſtat,non erit verum Sacramentum. Neq; etiam erit verum Sacramentum Pœnitentiæ, niſi conſtet ex vera abſolutione tanquam ex forma. At Euchariſtiæ Sacramentum non modò in vtraq; ſimul ſpecie,ſed etiam in qualibet veram eſſentiam ſuam habet. Nam non ſolùm panis & vinum ſimul, ſed etiam panis vel vinũ eſt vera & eſſentialis materia huius Sacramenti; & ſimiliter non modò panis & vini conſecratio,ſed etiam cõſecratio panis vel vini,vera eſt eius forma. Cuius cauſſa eſt, quia non modò vtrumque iſtorum,ſed etiam quodlibet ſignificat eandem refectionem ſpiritualem animi,vt D. Cyprianus docet,in qua ſignificatione poſita eſt eſſentia huius Sacramẽti, vt antè dictum eſt. Hinc ergo fit,vt poſsit Eccleſia negare Laicis alteram ſpeciem Euchariſtiæ, non autem partem aliquam eſſentialem Baptiſmi aut Pœnitentiæ.

[g] Lib. de capt. Babyl.

118. Atq; eadem ratione refellitur alterum [h] Lutheri argumentum,qui etiam obiicit,aliud Sacramẽtum percipere miniſtros Eccleſiæ, & aliud dare Laicis,non vnũ & idem. Reſpondemus enim,ſecundum eſſentiam & veritatem ſpecificam vnum & idem eſſe in altera ſpecie,& in vtraque;licet non ſecundum rationem indiuiduam. Quemadmodum etiam neque idem Sacramentum Baptiſmi ſecundum rationem indiuiduam accipiunt diuerſi homines,ſed aliud & aliud.

[h] In aſſertio. ſuorum artic. art. 16.

119. Quintò ex dictis ſequitur,Sacerdotes qui vtramq; ſpeciem ſumunt,non propterea plus gratiæ accipere ex opere quidem operato ipſius Sacramẽti; quin immò,vt rectè præ ceteris notat [i] Alanus, vtrãq; tunc ſpecies concurrit, vt vnum quoddam inſtrumentum diuinum, quod ad eundem effectũ faciendum vſurpatur. Quamobrem ſpecies panis ante ſumptam ſpeciem vini,non operatur in Sacerdote: quoniam non ſumitur tunc ſine

[i] Lib. 1. de Euch. c. 43.

sine respectu ad vini speciem, qua demùm completur illud vnum Sacramentum, illiusq; vsus, quatenus tunc quidē secundum rationem indiuiduam continetur vtraque specie.

Per accidens autem non est dubium, quin vsus vtriusque speciei possit esse fructuosior, eo quòd potest maiorem deuotionem commouere in percipiente: Vnde fiat, vt propter maiorem dispositionem consequatur ille vberiorem gratiam ex Sacramento. Quamuis enim Sacramenta ex opere quidem operato certum gratiæ gradum conferant: tamen etiam conferunt eam nunc maiorem, nunc minorem vltra illum gradum pro dispositione percipientis. 120.

Neque verò ex ea re sequitur, iniuriā iis fieri, quibus altera tantùm species administratur. Nam primùm, quæ per accidens ad gratiam conferre possunt, innumera sunt, quorum proinde non tenetur Ecclesia habere rationem. Deinde, est nihilominus in cuiusq; potestate, cum auxilio Dei, se ad tantam & maiorem etiam gratiam in vsu alterius tantùm speciei præparare. Item ex alia parte præbetur Laicis satis magna occasio augendæ deuotionis in communione alterius speciei, per actum submissionis atque obedientiæ in eiusmodi re erga Ecclesiam. Nam ex hoc ipso vsque adeo magnum deuotionis fructum nonnulli pij atque Catholici quandoq; sentiunt, vt etiamsi alioqui Sacerdotes sint, libentissimè vtantur occasione communicandi sub altera, quando ipsis non conficientibus eius rei oportunitas suppetit. 121.

Denique rationes quæ mouent Ecclesiam, vt propter maiorem Dei gloriam religionemque erga istud Sacramentum (sicut postea videbimus) altera tantùm species administretur, præponderare etiam debent illi qualicunque detrimento Laicorum, si quod propterea accipiunt, quia non habeant ipsi illam occasionem augēdæ gratiæ, quę existit ex vsu vtriusque speciei. 122.

Et certè hac ipsa ratione solidè defendi potest, nullam in ea re Laicis iniuriam fieri, etiamsi alioqui ex opere operato plus gratiæ tribueretur per vtramq; speciem, quàm per alteram, modò tamen illi non fraudarentur gratia necessaria ad 123.

 salutem.

salutem. Deberet enim tunc etiam Laicorum commodo maior gloria Dei præponderare, quam in hoc negotio sapienter, vt k videbimus, cogitat Ecclesia: Ac proinde ne tunc quidem iure possent conqueri Laici. Non enim si quis vsu alicuius rei priuatur, illico fit ei iniuria, sed tunc tantùm quando ad id non suppetit iusta ratio. Quemadmodum igitur propter bonum alioqui commune, vel propter Sacramenti quandoque religionem, iustè quibusdam interdicitur prorsus omnis vsus Eucharistiæ (vel in pœnam, vel caussa vomitus, &c.) ita etiam intelligere possumus, propter quasdam alias rationes, quæ ad eandem Sacramenti religionem pertineant, iustè interdici Laicis vsum quidem calicis.

k Cap. vltimo.

124. Hinc etiam fit, vt neque iniquo animo ferre debeant, quod non æquè clarè & expresè vsu alterius tantùm speciei significet ipsi atque repræsentent mortem Domini. Nam & hoc incommodum, si vllum est, postponi debet maiori bono: & præterea accedit, quod per Sacerdotem nihilominus id etiã faciunt; quippe qui totius Ecclesiæ nomine, & tanquam omnium *Legatus* (vt ait l Chrysostomus) in vtraque specie sacrificium perficit, ad commemorandam expresè omnium loco mortem Dominicam. Et iam antè docuimus, per speciem quamlibet fieri alioqui significationem & commemorationem Christi mortis.

l Lib. 6. de Sacerdotio.

125. Porro quod iam diximus, rationem religionis, quam in hoc spectat Ecclesia, præponderare debere, considerandum est etiam, vt neque ipsi Sacramento secundum se aliqua iniuria fieri putetur, propterea quòd à Laicis non sumatur sub vtraque specie, id quod etiam ex aliis multis circumstantiis antea declarauimus.

CAPVT VII.

Non colligi præceptum diuinum communionis sub vtraque ex Christi exemplo.

TEM PROBO, neque ex Christi exemplo colligi posse præceptum communionis sub vtraq;. Primò, quia si Christi exemplum propriè vt Christi exemplum est, imitari necesse sit, multa alia, tum in aliis rerum generibus, tum etiam in ipso Eucharistiæ vsu, necessariò facienda erunt, quæ tamen sine controuersia constat non esse à Christo præcepta. Dedit enim ille Eucharistiam iis, qui iam cœnati erant, & duodecim tantùm, & noctu, &c. Quæ nihilominus circumstantiæ minimè iam necessariæ putātur, ne ab ipsis quidem Sectariis. Vt enim [m] Augustinus docet suis quibusdam rationibus Christus tunc mouebatur, vt hoc vel illo modo faceret, quæ caussæ nobis iam non perinde suppetunt. Et quod ad propositum nostrum spectat, idcirco tunc ille dedit Eucharistiam sub vtraque specie, quoniam vtriusque vsum, tam ad Sacramentum, quàm ad sacrificium perficiendum, instituit, ac docere Apostolos voluit: licet non eo ipso imperauit omnibus fidelibus, vt suprà satis defensum est. 126.

[m] In epistola 118. ad Ianuarium.

Secundò idem probo, quoniam Christus non modò tunc vtramque, sed etiam alteram speciem tantùm aliquando dedit, nempe in Emaus discipulis, cùm [n] *cognouerunt illum in fractione panis.* Quem locum de Sacramento interpretatur diuus [o] Augustinus, & [p] Paulinus, & [q] Auctor operis imperfecti in Matthæum, & [r] Hesychius, & Theophylactus, & Beda, & [s] Euthymius. Quam interpretationem etiam loci circumstantia confirmat, cùm planè eodem modo narret ibi Lucas, Christum, cùm recumberet, ex omnibus aliis cibis singulariter accepisse panem, benedixisse, fregisse, porrexisse, sicut [t] narrauerat factum ab eo fuisse in cœna. 127.

[n] Lucæ vlt. [o] Li. 3. de cōs. Euangel. cap. 25. & epist. 59. ad Paulinum, q. 8. & sermo. 146. de tempore. [p] Epist. ad Augustin. quæ est epist. 58. inter epist. August. [q] Hom. 17. [r] In Leuit. cap. 9. [s] In cap. illud 24. Lucæ. [t] Lucæ 22.

Ex quo patet, non de vulgari benedictione mensæ, quæ adhiberi solet omnibus cibis initio, sermonem ibi esse: Neque etiam fractionem panis eo loco propriè fuisse opus ipsum discipulorum, quo erga Christum fuerunt munifici, excipiendo illum hospitio, vt aliqui Sectarij perperam interpretati sunt. Loquitur enim D. Lucas planè de fractione panis, quæ 128.

fuerit actio ipsius Christi, dum mensæ accumberet. Quamuis per accommodationem quandam non malè quidem ex ea historia doceri potest, quinám fructus consequantur ex beneficentia in pauperes seu peregrinos, eo quòd illi discipuli tum demùm illuminati sunt cùm Christum hospitio & epulo exceperunt. Vt etiam diuus [a] Gregorius hunc ipsum locum tractans annotauit. Ceterùm est nihilominus per fractionem & porrectionem panis eo loco Eucharistiæ vsus propriè intelligendus, vt diximus. Neque nobis in hac interpretatione magnopere iam Kemnitius aut alij Sectarij repugnant.

[a] Homil. 23. in Euangel.

129. Verùm respondent, per Synechdochen debere nihilominus ibi intelligi alteram speciem, quamuis Lucas illam non expresserit. Sed hoc refellitur 1. Nam in actis etiam loquens sæpe Lucas de communione Eucharistiæ, similiter eam vocat tantùm fractionem panis, vt statim videbimus. Non est autem probabile, aut consentaneum soliditati & veritati historiæ, toties illum & eodē modo vti illa Synechdoche. 2. Quoniam illico subiungit, Christum *euanuisse ab oculis* discipulorum posteaquam porrexit panem. Neq; est fingendum, ab eo fuisse prius porrectū vinum consecratum cōtra ordinē, quem in cœna ipsa seruauerat. Neque certè, si vinum etiam porrexisset, id factum tacuisset ibi diuus Lucas; sicut non tacuit describens cœnam. 3. Accedit, quod Christus, vt ex Luca colligi potest, ad eum finem accubuit mensæ cum illis discipulis, vt eo argumento possent clarè cognoscere ac sibi persuadere, ipsum viuere, atq; adeo à mortuis resurrexisse. At hunc finem consilij sui Christus consequutus est, statim atq; porrexit illis panem. Ergo non est cur debeamus existimare, eum vlterius processisse ad consecrandum & porrigendum illis vinum. Id patet ex ipsa serie narrationis [a] Lucæ: *Intrauit*, inquit, *cum illis. Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit & porrigebat illis; & aperti sunt oculi eorū, & cognouerunt eum; & ipse euanuit ex oculis eorum.* Quis non statim ex hoc narrationis contextu clarissimè intelligit, Christum, postquam porrexit illis discipulis panem, nihil præterea tunc apud eos egisse?

[a] Lucæ 24.

Sed

Sed obiicit Kemnitius, si in narratione illa Lucæ nō admittamus Synechdochen, similiter ex eo loco ꝓbari posse, quòd liceat panem absq; vino consecrare. Nam neq; illud à Christo consecratum fuisse narrat Lucas. Verùm ad hanc cauillationē ita respondeo; Fateor ne vinum tunc quidem à Christo consecratum fuisse, vt iam antea diximus: Potuit siquidem ipse, excellenti sua potestate facere quod vellet circa Sacramenta. Hinc autem non sequitur quòd absolutè liceat etiam nobis panem sine vino consecrare. Sed tantùm sequitur, non esse hoc illicitum, si ad solum exemplū Christi respiciamus. Nam neque nos exemplum Christi, qui non porrexerit tunc speciem vini, ideo vrgemus, vt ex eo solo concludamus, communionem alterius tantùm speciei esse ex omni parte licitam. Id enim ex aliis simul capitibus, quæ initio huius controuersiæ discutienda proposuimus, tandem concludimus. Sed vtimur hac Lucæ historia, vt ex ea comprobemus, esse licitam communionem alterius tantùm speciei, si ad solum Christi exemplum, quatenus Christi exemplum est, respiciamus: atq; adeo exemplum Christi, qui in cœna vtramque dederit, non esse pro necessitate vtriusque speciei vrgendum, quatenus Christi exemplum est, cùm habeamus etiam ipsius exemplum de distribuenda altera tantùm specie. 130.

Ita fit, vt neque ex Christi exemplo, qui tunc etiam non consecrauit speciem vini, concludi possit absolutè & simpliciter, licitum esse consecrare solam speciem panis (quemadmodum Kemnitius cauillatur) sed tantùm inde potest similiter colligi, exemplum Christi, qui in cœna vtrumq; consecrauerit, non esse pro necessitate consecrationis vtriusq; speciei, propriè vrgendum, quatenus est præcisè Christi exemplum: Cùm etiam exstet exemplum eiusdem, vbi non item vinum consecrauit. Neq; verò nos exemplo Christi, sed aliis rationibus obligationem consecrandi vtramq; speciem *y* suprà probauimus, nempe ex natura huius Sacramēti & sacrificij. Quāuis nec desint Theologi graues, qui putent non ita istud præceptum cōsecrandi vtramq; obligare, quin in aliquo casu speciali propter circumstantias, liceat cōsecrare alteram tantùm. 131.

y Num. 167.

Ita enim sentiunt [z] Alexander Halensis, & [a] Adrianus, vt alios præteream. Sed hac de re nunc non ago. Tantùm disputo, nõ posse ex solo Christi exemplo colligi diuinum præceptum aut percipiendi, aut etiam consecrandi speciem vtramque.

z Lib. 6. compendij Theologici.
a In 4. li. sent. in materia de Eucharistia, q. de impedimento cibi aut potus. Lege etiã Claudiũ de Sainctes, repet. 10. c. 3.

CAPVT VIII.

Non colligi præceptum diuinum communionis sub vtraque ex antiqua Ecclesiæ praxi.

132. VNC sequitur vt probemus, neq; ex antiqua Ecclesiæ praxi colligi posse diuinum præceptum communionis sub vtraq;. Id autem duplici modo demonstramus. Primò, quia non ideo aliquid est iuris diuini, quia olim illud Ecclesia vsurpauerit. Nam, vt alias cõsuetudines antiquas præteream, & in hac ipsa materia exemplum ponã, exhibuit olim Ecclesia Eucharistiã infantibus, vt ex [b] D. Dionysio, & ex [c] D. Cypriano patet. Et tñ ipsi Sectarij agnoscunt nõ esse hoc necessariũ ex præcepto diuino. Secundò, quoniam vt minimè negamus fuisse olim in vsu cõmunionem etiam sub vtraque, ita multis modis compertum habemus communionem quoq; alterius speciei vsurpatam in antiqua Ecclesia fuisse. Quod his argumentis colligimus.

b Cap. 7. Eccles. Hierarch. p. 3.
c Sermone de lapsis.

133. PRIMO, Actor. 2. ita legimus: *Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum & communicatione fractionis panis et orationibus.* Vbi loquitur D. Lucas de recens conuersis & baptizatis, quorum mos fuit, statim vti Eucharistia. Dicit etiam, *communicationem fractionis panis*; qua phrasi Paulus Lucæ præceptor, [d] Eucharistiæ vsum significare solitus est. Agit de perseuerãtia in re maximè pertinente ad cultũ, in qua idcirco perseuerantiã laudat. Deniq; orationes ibi Lucas significauit verbo Græco προσευχαῖς. Quo [e] D. Augustinus affirmat, à [f] D. Paulo etiã significari eas preces quæ fieri solerent inter distribuendam Eucharistiam. Iam ex his omnibus loci circumstantiis planè intel-

d 1. Cor. 10.
e Epist. 59. ad Paulinum.
f 1. Tim. 2.

intelligitur, D. Lucam eo loco per panis fractionem significare vsum Sacramenti in specie panis, quod sentit etiam diuus [g] Chrysostomus. Idque concedunt etiam nonnulli Sectarij, vt [h] Caluinus, & [i] Kemnitius.

g Hom. 27 in 1. Corinth.
h Li. 4. instit. c. 17. sect. 35.
i In exã. Cõcil. Trid. sess. 21.

Respondent autē, intelligendam ibi esse Synechdochen, id est, per partē alterā significari à D. Luca vsum vtriusq; speciei. Sed hoc nihil aliud est, quàm euertere sine caussa proprietatē historiæ. Neq; enim [k] figuræ in interpretatione Scripturæ admittendæ sunt, si planus alioqui sensus conuenit cum vsu ipso Ecclesiæ, neq; aliunde cogit aliqua ratio recurrere ad figurā, sicut hic planè nullā cogere, quæ ex institutione, vel ex verbis Christi, &c. ducatur, satis hactenus demonstratum est. 134.

k Vide D. Augustinum li. 3. de doctr. Christia. cap. 10. & seq.

Accedit, quòd pleriq; ex illo numero erant conuersi ad fidem ex Iudaismo, qui alioqui propter legis consuetudinē abhorrebant à sanguine, vel certè non erant consueti bibere etiā vinum in sacrificiis. Item non pauci illorum erant Nazarei, vt colligere licet ex [l] Actis q voto tenebantur abstinere à [m] vino. Ex quibus etiam circumstātiis probabilius fit, speciem quidē vini in illo Ecclesiæ Hierosolymitanæ primordio, nō fuisse administratā: quemadmodum planè significat, vt dictū est, ipsa historia. Condescendendum enim erat in ea re consuetudini priori abstinēdi à sanguine & à vino in sacrificiis, vt ea ratione tolleretur scandalū pusillorum. Quemadmodum ex cōtrario etiā, conuersis ex Gentibus vtraq; species administrabatur, vt de [n] Corinthiis cōstat, ne qui assueti erāt vti calice dæmoniorum, minus sibi de sacris Christianis participare viderentur. 135.

l Cap. 18. & 21.
m Num. 6.
n 1. Cor. 10.

Porrò huc etiam pertinet locus ille Actor. 20. *Vna autem Sabbathi, cùm cōuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, protraxitq́; sermonē, etc.* Quod similiter de fractione panis in vsu Eucharistiæ intelligit [o] D. Augustinus. Quin etiā eodem modo interpretatur [p] Auctor operis imperfecti locum Actor. 27. vbi legimus: *Paulum in naui sumpsisse panem, & gratias egisse in conspectu omnium Deo, et cùm fregisset, cœpisse manducare.* Quanquā hunc quidem locum non valde vrgeo, sicut neq; illud quod Actor. 2. dicitur recens conuersos, *quotidie frangentes circa domos panes, sumpsisse cibum cum exultatione & simplicitate cordis.* Satis 136.

o In epist. 86. ad Casulanū.
p Hom. 17. in Matth.

 adno-

ad nostrum institutum est. Quod alia saltem duo testimonia, Actor. 2. & 20. de Sacramenti vsu in specie panis intelligātur, vt ex locorum circumstantia probant Patres citati.

137. Neq; hîc valet quod obiiciunt Sectarij, nisi per Synechdochen in his locis significatus sit etiam vsus calicis, consequens esse, vt species tantùm panis fuerit etiam tunc consecrata. Hoc minimè sequitur. Etenim de consecratione vnius vel vtriusque speciei, nihil in eiusmodi locis vel per Synechdochen vel sine Synechdoche narrat D. Lucas, sed tantùm significat vsum & dispensationem alterius speciei, idq; absque vlla Synechdoche. Aliunde autem, nempe ex lege Christi ordinaria, licet non ex illa quidem Lucæ historia (quod facilè concedimus) nobis constat, illam ipsam speciem panis, quæ sola tunc frangebatur & dispensabatur, non fuisse solam cōsecratam, sed vnà cum altera, eo quòd id exigit natura istius Sacramenti, vt q suprà vidimus. Quanquam rectè ex eiusmodi Lucę historia colligi potest, in maiore quātitate fuisse tunc solitam cōsecrari speciem panis, quàm speciem vini: quod iure ac merito fieri debuit, vt in illa præsertim Sacerdotum paucitate, & deuotiōe ac necessitate fidelium, haberetur semp in promptu Eucharistia consecrata, in ea specie, quæ sine periculo corruptionis commodè posset ad quotidianum vsum reseruari.

q Num. 112.

138. SECVNDO, post tempora etiam Apostolorum cōmunionem alterius speciei fuisse in vsu, cōstat inprimis ex aliquot historiis. Nam S. Ambrosius, *statim atq; escam corporis Domini* de manu r Honorati Sacerdotis Ecclesiæ Vercellēsis *accepit, emisit spiritum*. Item s D. Basilius, diuidens *panē sacrum in tres partes, vnā sumpsit, alteram imposuit columbæ aureæ super altare*, & postea etiam moriturus *tertiam partem sumpsit, et reddidit Spiritū Domino*. Item *veteri more Ecclesiæ Constantinopolitanæ particulas corporis Christi relictas pueri impuberes manducabant*, vt narrat t Euagrius. *Panis* etiā cōsecratus edi solebat *ante alios cibos*, vt apparet ex u Tertulliano. Item id colligimus hac ratione, quod Eucharistia olim ad communicandi vsum, extra ipsius etiam sacrificij tempus diu reseruari solita est; neq; est vllo modo probabile, illā in specie etiam vini, quæ facilè corrumpitur, conseruatam diu fuisse.

r Apud Paulinum in illius vita.
s Apud Amphilochiū in eius vita.
t Lib. 4. historiæ, cap. 35.
u Lib. 2. ad vxorem.

Id pa-

Id patet primò, quoniam seruabatur in Ecclesia semper ad communionem ægrotorum & morientium, vt apparet ex [x] Concilio Nicæno. Itē ex [y] Eusebio, & ex [z] Gregorio Nazianzeno, & ex [a] Beda, & ex [b] Amphilochio, & ex [c] Gratiano. II. In more etiam positum fuit, vt priuati deferrent secum Eucharistiam domum, vbi seruabant, vt pro oportunitate vel necessitate priuatim ipsi communicarent. Cuius consuetudinis testes sunt [d] Tertullianus, [e] Clemens Alexandrinus, [f] Cyprianus, [g] Basilius, [h] Hieronymus, [i] Augustinus. Cuius etiam ætate ea res fuit in more, immò etiam ætate Bedæ, vt licet colligere ex illius [k] historia Anglicana. Nec mentionem hi faciunt, nisi speciei panis, quam vocant corpus Christi. Et Augustinus sanè dicit, *in linteolo mundo* fuisse solitas mulieres Eucharistam sumere. Quod de sola specie panis oportet intelligi. Atque hic mos secum asportandi Eucharistiam & priuatim sumendi potissimùm obtinuit apud Eremitas, quibus id faciliùs concedebatur, ne subinde cogerentur communicandi caussa ad remotas vrbes adire, vt colligitur præsertim ex Basilio. III. Dum non cōsumebant Eucharistiam, ea etiam ad tutelam vtebantur: quod ipsum argumento est, solitam ab iis fuisse diu reseruari. Quò pertinet historia Ambrosij in oratione de excessu sui fratris Satyri. Qui in naufragio *Sacramentum ligatum in orario collo inuoluit.* Est autem *orarium* genus sacri indumenti, quo Sacerdotes in orando & sacrificando vtebantur, vt notant [l] Sipontinus, & [m] Durandus, qui ait, esse quiddam simile superhumerali, & [n] Onuphrius Panuinus, qui dicit, fuisse stollam. Item huc etiam spectat historia Bedæ in [o] Martyrologio, vbi cōmemorat Tharsitium Martyrem ita secum deportâsse Eucharistiam, vt reperire illam in eius vestibus Ethnici non potuerint. Nec tamen diffiteor, quin tandem hæc consuetudo priuatim asportandi & seruandi Eucharistiam, propter multos abusus, alioqui sacrilegos, prohibita [p] fuerit. Sed tamen non fuit idcirco prohibita, quoniam vsurparetur illa ratione tantùm altera species. IIII. Fuit & illa consuetudo Græcorum, vt non nisi die Sabbathi & Dominico 139.

[x] Can. 12. & 14.
[y] Lib. 6. hist. cap. 35.
[z] In orat. de Gorgonia sorore.
[a] Lib. 4. hist. Anglicanæ, cap. 24.
[b] In vita Basilij.
[c] De consecr. d. 2. can. Peruenit. & can. Presbiter.
[d] Lib. 2. ad vxorem; & lib. de orat. & lib. de corona militis.
[e] Lib. 1. Stromatum.
[f] Serm. de lapsis, & lib. de spectaculis.
[g] In epist. ad Cæsariam patriciam.
[h] In Apol. ad Pamachium, pro libris suis contra Iouinian. circa medium.
[i] Serm. 252. de tempore.
[k] Lib. 4. c. 24.
[l] In Cōment. de ling. Latina pag. 642.
[m] De diuinis offi. lib. 3. c. 9.
[n] Lib. de interpret. vocabul. Eccles.

[o] Die 15. Augusti. [p] In Concilio I. Toletan. can. 14. & Cæsaraugustano, canon. 3.

Eucharistia consecraretur, aliis autem diebus quinq; vterentur fideles *præsanctificatu*, id est, his speciebus, quæ Dominico die & Sabbathi consecratæ fuissent, vt patet ex [q] Concilio Laodicensi. Neque est probabile, ad quintum vsque diem fuisse seruatam speciem etiam vini consecratam. V. In Ecclesia Hierosolymitana, si quid superesset Eucharistiæ reseruabatur in Pixide ad communionem peregrinorum, teste Leone IX. in epistola ad Michaëlem Imperatorem. VI. Ex Apostolica traditione obtinuit in Ecclesia mos, vt in ipso die Parasceues, aut etiam Sabbathi sancti (nisi quatenus eo die celebratur iam Missa de resurrectione) præsanctificata Eucharistia vsurpetur, neque consecretur eo die, teste [r] Innocentio I. cuius etiam instituti meminit [s] Rabanus. Atque hoc quidem factum iam olim esse in sola specie panis, hodierna etiam Ecclesiæ consuetudo, de cuius initio minimè constat, testatur. Nam ipso die Parasceues neque consecratur vinum, neque pridie consecratum & reseruatum sumitur, sed solùm hostia cum ablutione, cuius instituti rationem reddit optimè [t] Thomas VValdēsis. VII. Episcopis, cùm Romam religionis caussa venirent, obuiam mittebatur Eucharistia in communionis & pacis symbolum, vt apparet ex epistola Irenæi ad Victorem Romanum Pontificem. [u] Vnde colligitur, illam fuisse semper in promptu, atq; adeo in specie sola panis, maximè cùm nō ita commodè & reuerenter in specie vini transmitti longiùs potuerit. Neque tamen negamus, quin aliquando etiam species vini fuerit reseruata ad breue tempus, vel etiam ad aliquem absentem propinquum transmissa, vt colligitur ex [x] Hieronymo, & ex [y] Chrysostomo, & ex [z] Iustino. Sed hoc asserimus, diu & ordinariè non nisi in specie panis Eucharistiam fuisse conseruatam.

[q] Can. 49. & ex 6. Synodo can. 52. in Trullo.

[r] In epist. ad Decentium Eugubinum Episc. c. 4.

[s] Lib. 2. de instit. Clericorum, cap. 37.

[t] Lib. 2. de Sacr. cap. 88. & 89.

[u] Apud Euseb. lib. 5. hist. c 24.

[x] In epist. ad Rusticum Monachum sub finem.

[y] Epistol. 1. ad Innocent.

[z] Apolog. 2. sub finem.

140. TERTIO, fuisse olim vsurpatam quandoque alteram tantùm speciem, colligimus ex vsu communicandi in specie panis madefacta vel intincta, aut communi vino, aut consecrato, vt faciliùs ab ægrotis sumeretur, non obstante oris ariditate. Quo pacto puellæ Energumenæ, quæ per dies 82. dæmone prohibente, nihil deglutiuerat, Eucharistiam intinctam administratam

ministratam fuisse in Ecclesia Carthaginensi narrat B. [a] Prosper. Siue autem intincta fuerit vino consecrato, siue communi, nihil hoc interest, cùm vtroque modo constet non sumi speciem alteram per modum potus, quem Sectarij vrgent.

[a] Lib. de præd. & promiss. Dei, parte 4. cap. 6.

QVARTO, decretum atque etiam vsu receptum fuit olim, vt sola species vini daretur iis ægrotis, qui deglutire alioquin nullo modo possent panis speciem. Ita decernitur in [b] Concilio Carthaginensi quarto, vbi statuitur, vt si is qui Sacramétum Pœnitentiæ petiuisset, postea mentem amitteret, infunderetur eius ori Eucharistia. Atque eadem consuetudo colligi potest ex [c] Concilio Toletano XI. Hinc Serapioni morienti Sacerdos, qui & ipse ægrotabat, per puerum transmisit parum Eucharistiæ, *vt infusum præberet, & ori eius instillaret*, sicut narrat [d] Eusebius. Etsi non desint, qui putent posse id intelligi de particula Eucharistiæ madefacta. Ceterùm magis videtur consentaneum historiæ, vt de sola vini specie id intelligamus, quandoquidem infundendum & instillandum fuit ori ægroti quidquid illud erat Eucharistiæ. Item ex [e] Cypriano colligi potest, fuisse aliquando administratum puellæ sanguinem solum in Ecclesia ipso præsente. 141.

[b] Cap. 76.
[c] Cap. 11.
[d] Lib. 6. hist. cap. vlt.
[e] Serm. de lapsis.

QVINTO, fuit etiam in multis Ecclesiis consuetudo, vt etiam infantibus communio daretur, sicut ex Cypriani loco iam citato, & ex D. [f] Dionysio apparet; neque credibile est, Eucharistiam illis nisi in specie vini datam esse. 142.

[f] Cap. 7. Eccles. Hierar. p. 3.

SEXTO, fit nonnunquam apud veteres mentio *communionis Laicæ*, ad quam solam admittebantur interdum Clerici, in pœnam quorundam criminũ, vt videre est in [g] Cócilio Elibertino, & [h] Sardicensi, & [i] Agathensi, & apud [k] Cyprianum. Neq; est satis probabile, cómunionem illam Laicam fuisse positam in modo tantùm percipiendi Eucharistiam: vt Laica communio diceretur, cùm non ipse Clericus communicans eam propria manu acciperet, sed aliquo alio illam administrante, in vtraque tamen specie, & non inter Clericos, sed inter Laicos. Apparet enim ex locis citatis, huiusmodi Clericos solitos fuisse puniri ipso etiam genere communionis; ita scilicet vt 143.

[g] Cap. 76.
[h] Cap. 1.
[i] Cap. 33.
[k] Lib. 4. epist. 2.

altera

altera tantùm ſpecies (ſicut quandoque Laicis) ipſis adminiſtraretur: alterâ autem, atque adeo ipſo miniſterio conficiendi Euchariſtiam in vtraq;, priuarentur in pœnam. Nam in Cõcilio illo Elibertino imponitur etiam Diacono eiuſmodi pœna; qui tamen non poterat alioqui conficere, neq; etiam præſente Epiſcopo vel Sacerdote accipere ipſe Euchariſtiam, ſed oportebat eũ de manu illorum accipere, vt ſub idem tempus fuit decretum in [l] Concilio Nicæno primo.

[l] Can. 14.

144. Septimo, fit etiam à veteribus mentio communionis *peregrinæ*, qualis videlicet in locis religioſis ſemper erat parata pro aduentantibus quouis tempore peregrinis, vt ex [m] Leone IX. & ex [n] Hieronymo intelligi poteſt. Atque huiuſmodi etiam communio peregrina in pœnam decernebatur Clericis propter furtum & alia crimina, vt patet ex [o] Concilio Agathenſi. Ex quibus licet coniicere, communionem hanc fuiſſe in altera tantùm ſpecie. Nam neque ſpecies etiam vini ſeruari diu poterat, vt eſſet parata ſemper pro peregrinis, neque habuiſſet ea communio vſque adeo inſignem pœnæ notam, ſi in vtraque ſpecie iis Clericis, qui grauiùs deliquiſſent, dabatur.

[m] In epiſt. ad Michaelem Imperat.
[n] De ſeptem ordinibus tom. 2. vel 9.
[o] Can. 1. & 4.

145. Octavo, non eſt credibile, eos qui olim naturâ eſſent abſtemij, aut vinum ob aliam cauſſam ferre non poſſent, ſemper fuiſſe ab Euchariſtiæ vſu omnino prohibitos.

146. Nono, accedit, quod vix intelligi poteſt, quemadmodum calix etiam tunc adminiſtraretur populo, cùm & maximo numero ad communionem conueniebatur, neque erat in vna vrbe, niſi in vna Baſilica, neque plus quàm vnum Sacrum fiebat, vt ſæpè ſine dubio in illis initiis vſu venit. Nam quod in alio maiore vaſe, quàm in mediocri calice, aut in pluribus calicibus eodem tempore, aut ſæpius quàm ſemel in vno Sacro, ſeu ſynaxi, conſecratus aliquando fuerit ſanguis, inauditum in Eccleſia eſt, neque res fuiſſet conſentanea Chriſti inſtitutioni. Itaque cùm quidam aliquando plures ſimul calices conſecrarent, hoc repræhendit [p] Græгorius III. tanquam alienum ab inſtitutione Chriſti. Et videmus antiquiſsimos calices, qui ſuperſunt nunc, eſſe ſanè exiguos. Quin etiam

[p] In epiſt. ad Bonifacium tom. 2. Conc.

Damaſus

q Damasus memoriæ prodidit, Constantinum Ecclesiæ dedisse dono calices aureos & argenteos, quorum singuli essent ponderis vnius tantùm libræ. Quomodo igitur tunc vnus eiusmodi calix in amplissima vrbe, & in vnico sacro, & in maxima communicantium frequentia omnibus sufficiebat?

q In vita Syluestri.

Nam quod dicunt aliqui Sectarij, post exhaustum semel vinum consecratum, deinde aliud eidem calici fuisse infusum, quod sine noua consecratione verborum Eucharistia fieret, eo ipso quòd ad vsum fidelium in eadem cœna siue synaxi destinaretur; Id verò contra institutionis præceptum est. Christus enim non nisi illum panem, & illud vinum porrexit, quod ipse peculiaribus verbis in præsentia consecrauerat. Atque hoc ipsum Apostolos, eorumque successores similiter iussit deinde facere, nempe vt panem & calicem verbis itidem consecrarent. Neque verò Sacramentum legitimum fieri potest, nisi *accedat verbum ad Elementum*, iuxta vulgatum r Augustini testimonium, ab ipsis etiam Sectariis receptum. 147.

r Tract. 80. in Ioan.

Porrò quæ hactenus commemorauimus, satis ostendunt, alterius speciei vsum habitum olim fuisse pro licito, quamuis neque semper, neque ab omnibus, neque semper in publico, sed plerumque priuatim altera tantùm species vsurpata fuerit. Non enim iam disputamus, quid semper & vbique Ecclesia vsurpauerit, sed quid aliquando saltem, & ab aliquibus, & interdum etiam in publicis Ecclesiis, vt ostensum est, vsurpatum fuerit sine vlla reprehensione in Ecclesia. Inde enim consequitur, sententiâ Ecclesiæ, non fuisse vsum vtriusque speciei omnibus & singulis diuinitùs præceptum, ita vt nisi in vtraque communicare nemini liceat, quemadmodum Sectarij contendunt. 148.

Quòd si per Christum licuit, priuatim, & aliquando, & nonnunquam etiam in publico templo, communicare sub altera specie, certè etiam licuit id facere semper & omnibus illo tempore, si ita Ecclesia tunc disposuisset. Christus enim instituens Eucharistiam nihilomagis aliquid præscrip- 149.

sit de eo quod esset faciendum ab omnibus, vel in loco publico, vel semper, quàm de eo quod faciendum erat priuatim & ab aliquibus & aliquando. Sed absolutè Sacramentum ipsum instituit & generatim de ipso locutus est.

150. Alioqui verò minimè negamus, quin vtraque species frequentissimè olim etiam administrata fuerit, vt apparet ex [s] Paulo, & ex [t] Cypriano, & ex [u] Athanasio, & ex [x] Hieronymo, & ex [y] Leone, & ex [z] historia tripartita, & ex diuo [a] Gregorio, & passim ex aliis veterum testimoniis, de quibus paulò pòst. Itemque ex diuo [b] Thoma, qui etiam suo tempore in aliquibus Ecclesiis administratum calicem fuisse, significat.

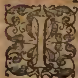
[s] 1. Cor. 10. & 11.
[t] Lib. 1. cap. 2.
[u] Apol. 2. in actis Synodi Alexandrinæ.
[x] In 3. cap. Sophoniæ.
[y] Serm. 4. de ieiunio quadragesimæ.
[z] Lib. 9. cap. 30.
[a] In hom. 22. in Euangel.
[b] 3. q. 80. art. 12.

151. Sed cùm in praxi fuerit etiam vsus alterius tantùm speciei: rectè concludimus, ex praxi Ecclesiæ, non posse magis de vtraq; quàm de altera colligi diuinum præceptum. Adde quod cùm Ecclesia quædam vsurpet, quæ citra diuinum præceptum ipsa instituit & sanxit ad ædificationem fidelium; etiamsi tota Ecclesia, & semper, illis primis temporibus vsurpâsset communionem vtriusque speciei, minimè liceret propriè ex ea communi praxi colligere diuinum ea de re præceptum.

CAPVT IX.

Non posse ex testimoniis & traditione veterum Patrum colligi diuinum præceptum de communione sub vtraque.

152. IAM verò, neque ex traditione Ecclesiastica & testimonio antiquitatis conuinci posse eiusmodi præceptum, ea ratione probo, quòd cùm plurimas Kemnitius & alij Sectarij conquisierint sententias

tentias Patrum pro communione ſub vtraque, nulla omnino ex illis omnibus eſt, quæ vel vſum vtriuſque ſpeciei omnibus & ſingulis iure diuino neceſſarium eſſe affirmet, vel vſum alterius hoc ipſo propriè & per ſe damnet, quòd fuerit vnius tantùm ſpeciei vſus, & non etiam vtriuſque. Quod vt commodiùs à nobis defendi poſsit, quædam capita explicationum, ſiue obſeruationum in ſcriptis Patrum annotanda hîc erunt, ad quorum aliquod pertinet quidquid eſt eiuſmodi teſtimoniorum.

PRIMA obſeruatio. Quarundam ſententiarum ea tantùm vis eſt, vſum calicis omnibus per Chriſti quidem legem licitum eſſe, hoc eſt, nemini fuiſſe à Chriſto prohibitum: cùm contra in lege veteri diuinitùs populo interdiceretur vſus quarundam rerum in Sacrificiis, quibus tantùm Sacerdotibus participare licebat. Huc pertinet illud quod à D. [c] Chryſoſtomo, tum cùm calix erat in communi vſu, ſcriptum eſt: *Eſt*, inquit, *vbi nihil differt Sacerdos à ſubdito, vt quando fruendum eſt myſteriis. Similiter enim omnes, vt illa participemus, digni habemur: nō ſicut tempore veteris teſtamēti, quadā Sacerdos, quedam populus comedebat, nec fas erat populum participare illis, quorum Sacerdos particeps erat. Sed nunc omnibus vnum corpus proponitur & vnum poculum*. In eandem ſententiam loquitur [d] Ignatius, cùm dicit: *Vnum eſſe calicem totius Eccleſiæ*. Et [e] Theophylactus, cùm ait: *Ex æquo traditum eſſe cunctis*: quia tunc nimirum, Chriſto nulli prohibente, & Eccleſia ita expedire iudicante, omnibus rectè adminiſtrabatur calix. 153.

[c] Hom. 18. in 2. epiſt. ad Cor.

[d] In epiſt. ad Philadelph.

[e] In caput 11. 1. Cor.

SECVNDA obſeruatio. Quum Eccleſia in genere præceptum etiam habeat bibendi ſanguinem ſicut [f] ſuprà expoſuimus, rectè etiam dici poteſt abſolutè, in nouo quidem teſtamento præcipi ſanguinis potum, qui tamen in lege veteri prohibebatur. Quo pacto loquitur [g] Cyprianus, vbi ita dicit: *Lex prohibet eſum ſanguinis; Euangelium præcipit vt bibatur*. Cùm autem ibi etiam inſinuat, omnes Chriſtianos ex præcepto & traditione Chriſti, Ioan. 6. debere *comedere* 154.

[f] Cap. 4.

[g] In ſerm. de cœna Domin.

illius carnem, & bibere sanguinem; ipse euidentissimè declarat, quis sit ille modus sumendi in Sacramento carnem & sanguinem, quem sub vocabulo *comedendi & bibendi*, necessarium omnibus esse significat. Nempe hunc modum esse dicit, vt spiritualiter & fructuosè, tum caro, tum sanguis in Sacramento sumatur, hoc est, ita vt per Sacramenti vsum Christo vniamur & *incorporemur*, id quod fieri potest sumendo carnem & sanguinem Christi, siue sub vtraque, siue sub altera tantùm specie, vt suprà declarauimus. Atque ideo ibi Cyprianus subiungit, eum actum comedendi & bibendi, *ad vnam & eandem rationem pertinere*, vt scilicet, *vita spiritus nutriatur*. Debet item ad generale præceptum Ecclesiæ datum referri illud, quod [h] Nicephorus recitata Christi institutione dicit fidelibus similiter traditū esse id faciendum, quod Christus instituit. Quem locum nisi ita intelligamus, sequeretur alioqui, omnes & singulos fideles debere etiam, secundum Nicephori sententiam, conficere & administrare Eucharistiam.

[h] Lib. 1. hist. cap. 28.

155. Tertia obseruatio. Quando vsus fuit calicis, rectè quoque dici potuit, omnibus illum debuisse esse communem, non quia omnibus ex Christi præcepto necessariò administrandus fuerit, sed quia ad eam rationem communicandi, quam Ecclesia vnoquoque tempore rectè & licitè vsurpat secundum institutionem Christi, nemo alioqui dignus excludi debet. Huc pertinet quod [i] Hieronymus, vel quisquis ille auctor fuit, inquit: *Cœnam Domini, ab Apostolo sibi explicatam, omnibus debere esse communem, cùm ille omnibus discipulis suis, qui aderant, æqualiter tradiderit Sacramenta*, id est, neminem excluserit ab illa communione quam tunc dispensauit. Agit enim ibi ille Hieronymus, vel ille auctor, contra prauam consuetudinem Corinthiorum, qui quosdam ab vsitata communione excludebant, eo quòd non attulissent ipsi secum panem & vinum, vt consecraretur.

[i] 1. Cor. 11.

156. Qvarta obseruatio. Ob eandē caussam, cùm esset in cōmuni vsu calix, rectè dici potuit, oēs habere ad illud ius quoddā. Ita illud [k] Cypriani intelligi debet: *Quomodo*, inquit, *ad martyrij*

[k] Lib. 1. epist. 2.

tyrij poculum idoneos facimus, si non eos ad bibendum prius in Ecclesia poculum Domini iure communicationis admittimus? Ita etiam illo tempore, quo vtraq; species ex more Ecclesiastico vsurpanda erat, dici potuit, non nisi vtrâque iure ac rectè communicari. Necesse enim est secundum Ecclesiæ morem vnumquemque communicare, exceptis iis casibus, in quibus aliud ipsa Ecclesia permittat, sicut sæpe etiã olim permisit vsum alterius speciei. Quare quo tempore Ecclesia voluit vtriusq; speciei vsu separatim significari redemptionem atque salutem tum animi, tum corporis (significatione nimirum quadam clariori) tum quidem rectè dici potuit, non nisi vtrâque specie iure atque benè communicari; sicut planè in hanc ipsam sententiam loquitur [l] Paschasius.

[l] Lib. de corpore & sanguine Domini, cap. 19.

157. QVINTA obseruatio. Quoniam minister Eucharistiæ non in sua, sed in Christi persona Eucharistiam siue in vtraque, siue in altera specie administrat; Idcirco quando calix etiam in vsu fuit, ipse Christus dici poterat calicem tunc præbere populo, ipsisq; fidelibus, quasi dicere: *Bibite ex hoc omnes*, sicut dixit olim Apostolis tradens eis calicem. Non quasi fidelibus tunc præciperet ipse vsum calicis, sed quia ipse tunc quidem per ministrum daret calicem. Hoc sensu. [m] Paschasius sic scriptum reliquit: *Christus est*, inquit, *qui frangit hunc panem, & per manum ministrorum distribuit credentibus; similiter & calicem porrigit eis, dicens: Accipite, & bibite ex hoc omnes, tam ministri, quàm reliqui credentes.* Vbi ad Christum, quo tempore quidem per ministros ille suos calicem fidelibus præbebat, non absurdè accommodat Paschasius verba illa eiusdem Christi, cùm discipulis daret calicem, inquiens: *Bibite ex hoc omnes.* Eodemq́; illa oratio Sacerdotis in Liturgiis Chrysostomi & Basilij pertinet. *Dignare Domine dare nobis corpus & sanguinem tuum, & per nos populo.* Item illud [n] Damasceni, cùm inquit: *Christum instituisse nouũ Testamentum discipulis, & per eos aliis credentibus*, vt scilicet discipuli administrarent populo illud nouum Testamentum siue in vtraq;, siue in altera specie; neque aliis, præterquam ministris, administrare illud liceret. In quam sententiam Catholi-

[m] Lib. citato de corpore & sanguine Domini, cap. 18.

[n] Lib. 4. fidei, cap. 14.

ci quoque hodie in hymno canũt: *Cuius officium committi voluit ſolis presbyteris, quibus ſic congruit, vt ſumant & dent ceteris.*

158. SEXTA obſeruatio. Cùm neceſſe ſit ex præcepto Chriſti Sacramentum non niſi in ea materia cõſecrari & adminiſtrari quam Chriſtus inſtituit, conſequens eſt, vt quo tempore calix etiam adminiſtrabatur, neceſſariò fuerit in ſpecie vini, non autem in ſola aqua, adminiſtrandus. Quod minimè idem eſt atque abſolutè debuiſſe vnquam ex præcepto Chriſti calicem populo adminiſtrari: Sed eſt, debere illum tali modo, id eſt, adhibito vino miniſtrari, quandocunque & quibuſcunque adminiſtretur. Atque huc pertinet diſputatio * Cypriani, cùm aduerſus Aquarios, pro principio & velut axiomate ſumit, in calice offerendo, & miniſtrando, id neceſſariò faciendum eſſe, quod Chriſtus fecit & præcepit, neque aliquid huic contrarium, ſicut faciebant perperam Aquarij ſolam aquam in calice adhibentes. Cùm autem aduerſarij noſtri volunt hanc diſputationem Cypriani ad huius controuerſiæ inſtitutum accommodare, quaſi ex illo axiomate Cypriani ſequatur etiam, omnibus & ſingulis calicem eſſe adminiſtrandum, petunt principium; vt qui ſupponunt ex ſententia Cypriani, aut etiam reuera, tam eſſe contra præceptum Chriſti inſtitutionis prętermittere adminiſtrationem calicis, quàm illum conſecrare & offerre & adminiſtrare in aqua ſola, vt faciebant illi Aquarij. Hoc autem illud eſt, quod iſtis incumbit probandum, neque vnquam probare poſſunt, vt ſatis à nobis anteà defenſum eſt.

* Lib. 2. ep. 3. ad Cecilium.

159. SEPTIMA obſeruatio. Quia Sacramentum hoc æquè eſt efficax in ſpecie vini, atq; in ſpecie panis, ideo etiã quando calix in vſu fuit, veriſsimè à Patribus dici patuit illum eſſe ſalutarem omnibus, itemq́ue in eo vſurpando commemorationem Chriſti mortis fieri, illiusq́ue fructum repræſentari, atque etiam figuras quaſdam veteris legis impleri, &c. Neque verò inde conſequitur, Patres ſenſiſſe, calicis vſum eſſe etiam abſolutè ex præcepto Chriſti omnibus neceſſarium. Quemadmodum neque ſequitur, quotidie Sacramentum iſtud omnibus

nibus necessarium esse, eo quòd quotidie sit & dicatur à Patribus maximè salutare. Huc pertinet illud [p] Ambrosij: *Quotiescunque bibis, remissionem accipis peccatorum.* Et: [q] *Si quotiescunque effunditur sanguis, in remissionem peccatorum funditur, debeo illum semper accipere, vt semper mihi peccata remittantur; Qui semper pecco, semper debeo habere medicinam.* Et illud [r] Cypriani: *Quos hortamur ad martyrium, non inermes relinquamus, sed protectione sanguinis & corporis Christi muniamus.* Et illud [s] Hilarij: *Hæc accepta* (corpus & sanguis Domini) *& hausta efficiunt, vt & nos in Christo & Christus in nobis sit.* Et illud, quod in calice quodam diuus Remigius in Ecclesia Remensi insculpi curauit: *Hauriat hinc populus vitam de sanguine sacro.* Et illud [t] Augustini: *Cùm cibo & potu hoc appetant homines, vt non esuriant, neque sitiant; hoc veraciter non præstat, nisi iste cibus & potus, qui eos, à quibus sumitur, immortales & incorruptibiles facit.* Et illud [u] eiusdem: *Christiani,* inquit, *peracti Christi sacrificij memoriam celebrant sacrosancta oblatione & participatione corporis & sanguinis Domini.* Et illud [x] Ambrosij (vel quisquis fuit ille auctor) *Quod,* inquit, *morte Domini liberati sumus; edendo & potando corpus & sanguinem significamus.* Et illud quod diuus [y] Thomas docet per vsum vtriusque speciei significari salutẽ tum animæ, tum corporis: de quo etiam diximus anteà in explicatione cuiusdam loci Paschasij. Item illud [z] Chrysostomi: *Sicut tu,* inquit, *sanguinem bibis, ita & illi* (in veteri lege) *aquam de petra biberunt.* Et illud [a] Ambrosij: *Illos* (inquit) *ad horam satiauit aqua de petra, te sanguis diluit in æternum.* Et illud [b] Augustini: *Omnes* (inquit) *eundem potum spiritualem biberunt, aliud illi, aliud nos; sed specie visibili, quod tamen idem est virtute spirituali.* Et illud [c] Gregorij: *Quid sit sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis. qui sanguis super vtrumque postem ponitur, quando non solùm ore corporis, sed ore cordis hauritur.*

[p] Lib. 5. de Sacram. cap. 3.
[q] Et lib. 4. cap. 6.
[r] Li. 1. epist. 2.
[s] Lib. 8. de Trinit.
[t] Tract. 26. in Ioan.
[u] Lib. 20. contra Faustum, cap. 18.
[x] 1. Cor. 11.
[y] 3. p. q. 76. artic. 2. ad. 1.
[z] Hom. 23. in 1. Corinth.
[a] De myst. imit. c. 9.
[b] Tract. 26. in Ioan.
[c] Hom. 27. in Euangel.

OCTAVA obseruatio. Potest etiam dici, potum sanguinis necessarium esse ad vitam spiritualem, non tamen respiciendo admodum sumendi, in specie potabili, sed ad rem & veritatem perceptionis, itemque ad effectum eiusmodi potus: quæ duo communia sunt speciei panis, vt quæ eundem 160.

effectum

effectum gratiæ salutaris habet, & reipsa etiam sanguinem continet. Atque hoc modo intelligi illud non incommodè

[d] q. 57. in Leuit. posset, quod [d] Augustinus ita dicit: *Cùm Dominus dicat;* [e] *Nisi manducaueritis, &c. Quid sibi vult, quòd à sanguine sacrificiorum,*

[e] Ioan. 6. *quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibebatur, si illis sacrificiis vnum hoc sacrificium (Christi) significatur, in quo vera fit remissio peccatorum: à cuius tamen sacrificij sanguine in alimentum sumendo non solùm nemo prohibetur, sed etiam omnes exhortantur, qui volunt habere vitam.* Vbi intentus videlicet fuit Augustinus ad ipsum effectum sanguinis, sine quo, iuxta sententiam illam Christi, vita non conseruatur. Quanquam intelligi etiam hic locus Augustini rectè potest de actu bibendi sanguinem spirituali, à quo neq; iam, neq; vnquam vllus hominum prohibitus est, sed omnes ad illum obligati. Nam propterea quæsiuit eo loco Augustinus, cur vsus sanguinis in illis sacrificiis, quæ fructum significabant istius participationis spiritualis sanguinis atque sacrificij Christi, prohiberetur; cùm semper omnes obligati fuerint ad bibendum spiritualiter Christi sanguinem in veteribus sacrificiis significatum. Atque ideo induxit sententiam illam Ioan. 6. quæ etiam de actu manducandi & bibendi spirituali, ad quem omnes & singuli tenentur, intelligitur: immò secundum Sectarios quidem de illo solo. Quo fit, vt ipsi sanè non possint iure nobis obiicere hunc Augustini locum pro communione sub vtraque: Et tamen obiecit illum nihilominus Kemnitius, sed sententiam ipsam Augustini mutilans, & callidè illud dissimulans, quod Augustinus ait: *Cùm dicat Dominus, Ioan. 6. &c.*

161. NONA obseruatio. Etsi Patres quandoque significent, tum demùm ex omni parte completè & perfectè communicari, quando vtraque species vsurpatur, vt fiat expressior significatio effectuum huius Sacramenti: tamen non ideo censuerunt necessitatem communicandi sub vtraque incumbere iis etiam qui non conficiunt. Est enim horum longè dispar ratio, vt [f] suprà docuimus, nec tenentur ipsi omnino perficere

[f] Num. 105. & seq. id Sacramentum quod non conficiunt. Nihil igitur nobis obstat

ſtat quod ob eam rem D. Laurentius, apud [g] Ambroſium, di- [g] Lib. 1. off. cap. 41.
ſpenſationem calicis ſignificauerit eſſe *conſummationem* huius
Sacramenti: Nec, quòd alias etiam vocetur calix complementum communionis. Iſta enim nos vltrò concedimus.

Decima obſeruatio. Cùm Sacramentum iſtud, vt dictũ 162.
eſt, in vſu demùm vtriuſq; ſpeciei habeat ſuam quandam perfectionem indiuidualem & cõplementum: licet nullo diuino præcepto neceſſarium ſit adminiſtrare illud omnibus ſecundùm eam perfectionem & complementum (vt ſuprà oſtenſum eſt) tamẽ error omnino eſt putare, illud in ſpecie panis vel ſola prorſus, vel etiam intincta tãtùm ſanguine, perfectè omni modo & completè adminiſtrari. Neque immeritò, qui hoc putaret, redargui poſſet ex ipſa Chriſti inſtitutione. Siquidem Chriſtus in vtraque ſpecie ſeparatim, quarum altera per ſe ederetur, altera per ſe etiam biberetur, illud inſtituit, eiuſque diſpenſationem compleuit ipſe atque perfecit in cœna. Tantummodò igitur hunc errorẽ ex ipſa Chriſti inſtitutione redarguit [h] Iulius I. in epiſt. ad Epiſcopos Aegypti. Vbi inter [h] Apud Gratianum de cõſecra. d. 2. can. Cùm omne.
cætera quoſdam etiam reprehendit, qui eo tempore quo ex Eccleſiæ inſtituto abſolutam vndequaq; & completum communionem adminiſtrare ordinariè populo oportebat, putabant ſe ſatis id completè & perfectè facere, Euchariſtiam tantummodò intinctam adminiſtrando. Quam Euchariſtiæ intinctionem ideo vocabant *complementum* communionis. Etſi notandum eſt, epiſtolam illam Iulij inter alias eiuſdem epiſtolas minimè reperiri; citatur tamen à Gratiano. Et certè idem decretum, & iiſdem verbis legitur in Concilio Braccarenſi III. can. 1. quod Concilium fuit celebratum 250. circiter annis poſt Iulium: quo tempore, vt apparet, repullulabat ille idem error & abuſus. Nec tamen eſt improbabile quod quidam hìc ſuſpicãtur, falſò decretum illud fuiſſe aſſcriptum Iulio, cùm debuerit fortè aſſcribi Iuliano Epiſcopo Hiſpalenſi, qui ſecundo loco ſubſcripſit in illo Braccarenſi Concilio, vt apparet ex eius Concilij actis. Item aduerſus Kemnitij quoddam artificium notari debet, in eo decreto nõ abſolutè

dici, abusum illum propriè esse contra diuinos ordines, aut Apostolicas traditiones, vel contra Euangelium, sed id propriè ibi dicitur de aliis quibusdã abusibus, qui simul ibi damnantur; Eorum videlicet, qui lac pro vino in sacrificio offerebant, aut certè aquam, in qua pannum abluissent, quem multo anteà consecrato vino intinxissent, & anno integro ad eum vsum inficiendi aquam pro sacrificio conseruauissent. Contra eos autem, qui speciem alteram intinctã pro completa communione dispensabant, ideo etiam affertur ibi Christi institutio, vt ex ea ostendatur, minimè fuisse completam illam communionem, in qua non etiam sanguis ipse seorsim dispensaretur, sicut tunc oportebat, quemadmodum antè explicauimus. Qua tamen ex re, [i] suprà defensum est, non posse colligi diuinum præceptum, quo citra Ecclesiæ decretum vtraque species ab iis debeat percipi, qui non ipsi conficiunt Eucharistiam.

[i] Cap. 8.

163. VNDECIMA obseruatio. Inter alios insanos errores Manichæorum & Priscillianistarum, ille etiam fuit, quòd omne vinum tanquam fel principum tenebrarum (sicut illi delirantes appellabant) ex quadam superstitione abominabantur: teste [k] Augustino. Quapropter Sacramentum istud non nisi in specie panis vel conficiebant, vel vsurpabant. Quo ipso mysterium à Christo in vtraque specie institutum sacrilegè diuidebant, siquidem ad illud nequaquam arbitrabantur speciem etiam vini, aut eius vsum vllo modo pertinere. Horum igitur ea in re sacrilegam superstitionem, qua arbitrabantur obsequium se illi suo Deo lucis præstare contra principes tenebrarum, non autem ipsum per se vsum communicandi sub altera tantùm specie, tum Leo Magnus, tum Gelasius I. illius non multò pòst in Romana sede successor, grauiter & meritò notarunt, atque detestati sunt, cùm suis temporibus adhuc multi ex illa hæreticorum secta superessent. Ac Leo quidem eius superstitionis indicio illos internosci ab aliis fidelibus (quibus, in detestationem quoque eiusmodi erroris, communis tum erat vsus calicis) voluit, vt apparet ex eius [l] verbis, vbi

[k] Lib. de hæresib. cap. 46.

[l] Sermone 4. de quadragesima.

vbi de Manichæis loquens inter cætera dicit: *Cùm ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis, ita in Sacramentorum communione se temperant, vt interdum tutius lateant. Ore indigno Christi corpus accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostræ omnino haurire declinant. Quod ideo vestram scire volumus sanctitatem, vt nobis eiusmodi homines & iis manifestentur indiciis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio notati & proditi à Sanctorum societate sacerdotali auctoritate pellantur.* Vbi obseruandum est, Manichæos nunquam se simulaturos fuisse ea ratione Catholicos, nempe sumendo alteram tantùm speciem, nisi id alioqui factitatum ab ipsis Catholicis aliquando fuisset. Etsi tunc quidem communiter id non fieret, quò melius eo indicio, quinám illa superstitione & hæresi Manichæorum obstricti essent, dignosci posset, sicut Leo admonuit. Item obseruetur, quod Leo inquit, *illos omnino declinasse, &c.* quo dicendi modo significauit abominationem illam alterius speciei, quam propter vini speciem, ipsis execrabilem, horrebant prorsus Manichæi. Eosdem item, vt dictum est, notauit Gelasius in epistola Maioricum & Ioannem Episcopos, apud [m] Gratianum: *Comperimus* (inquit) *quod quidam, sumpta tantummodò corporis sacri portione, à calice sacrati cruoris abstinent, qui proculdubio, quoniam nescio qua superstitione docentur astringi, aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur, quia diuisio vnius eiusdemque mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire.* Diligenter autem notandum est, quos hic dicat Gelasius mysterium sacrilegè diuidere, sumendo tantùm vnam speciem. Nempe illos qui ex superstitione illa Manichæorum *docebantur*, id est, perhibebantur eo tempore, ab altera specie abstinere. Nam & huiusmodi etiam Manichæos hic Pontifex Gelasius acriter insectatus est, ac Româ expulit, eorum scriptis combustis, vt in decretis [n] Gelasij recensetur. Qui verò vnam tantùm speciem ita sumunt, vt nihilominus mysterium ipsum in vtraque venerentur, ij minimè quidem mysterium ipsum diuidunt, licet non totum in indiuiduo vsurpent, vt [o] suprà explicatum est. Quamobrem

[m] De consecrat. d. 2. can. Comperimus.

[n] Tom. 1. Côciliorum.

[o] Cap. 6.

nihil nobis aduersatur hic canon, etiamsi intelligatur non modò de Sacerdotibus qui conficerent Eucharistiam (vt inprimis intellexit ipse Gratianus & diuus *p* Thomas) sed etiam de illis omnibus, qui superstitioso illo modo calicem auersarentur. Porro epistola illa Gelasij, ex qua Gratianus recitat eum Canonem, minimè exstat.

p 3.p.q.80. artic.12.d.3.

164. Hæ igitur obseruationes testimoniorum antiquitatis ostendunt, nihil valere illa omnia quæ à Kemnitio & ab aliis Sectariis in hoc genere collecta sunt, vt simplicibus persuadeant, vsum alterius speciei fuisse per se improbatum à veteribus; Nihil enim minus, sed aliud illi egerunt, vt iam ostensum est.

165. Et certè, cùm passim veteres omnem Eucharistiæ efficaciam soli etiam corpori Christi sub specie panis attribuant, satis eo ipso indicant, veritatem Sacramenti in altera etiam specie consistere, quantum satis est, & ad vitam animæ spiritualem tuendam, & ad Christi præceptum adimplendum, vt quod refertur totum ad eum finem tuendæ vitæ spiritualis. Neque enim probabiliter dicitur, Patres, quoties alterius tantùm speciei meminerunt, eamque asseruerunt esse salutarem, toties per Synecdochen alteram etiam speciem voluisse intelligi. Faciunt enim id frequentissimè; maximè cùm 6. Ioannis caput interpretantur (sicut *q* suprà docui) de Eucharistia, quo loco Christus ipse affirmat, vsum etiã panis valere ad vitam æternam. Ac diuus sanè *r* Ambrosius de sola specie panis frequentissimè loquitur, & alij passim.

q Numero.80.

r In lib. de Sacram.

166. Denique non possunt ex omni antiquitate Sectarij vel vnum locum proferre, vbi dogmaticè disputatum sit, vsum alterius speciei, in his qui nõ conficiunt Eucharistiam, hoc ipso per se, quòd non altera etiam species simul vsurpetur, pugnare cum præcepto Christi.

CAPVT

CAPVT X.

In Eccleſiæ arbitrio ſitum eſſe, vt vel vtraque, vel altera tantùm ſpecies populo adminiſtretur; & iuſtas ob cauſſas adminiſtrari tantùm ſpeciem panis.

VM igitur neque ex verbis vllis Chriſti, neque ex 167.
inſtitutione, neque ex Chriſti exemplo, neque ex natura huius Sacramenti, neque ex praxi Eccleſiæ, neque ex illius traditione aut teſtimoniis antiquitatis, diuinum præceptum de communione fidelium ſub vtraque colligi poſsit; conſequitur neceſſariò, diſpenſationem atque vſum alterius vel vtriuſque ſpeciei, quod ad non conficientes attinet, eſſe per ſe rem in Eccleſiæ poteſtate & arbitrio poſitam. Ad eam enim ſpectat, illa quæ in adminiſtratione Sacramentorum diuinitùs determinata nòn ſunt, ſalua Sacramentorum natura & veritate, ita conſtituere, vt ad ædificationem fidelium & maiorem Dei cultum, conſideratis omnibus circumſtantiis, expedit. Quemadmodum rectè in [s] Concilio Tridentino explicatum eſt. [s] Seſs. 21. c. 2.

Id patet illis teſtimoniis: [t] *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros* 168.
Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei. Et rurſus de vſu huius Sacramenti Paulus agens: [u] *Cætera* (inquit) *cùm venero, diſponam.* Item diuus [x] Auguſtinus: *Non* (inquit) *præcepit Deus, quo deinceps ordine Euchariſtia ſumeretur, vt Apoſtolis* (intellige & eorum ſucceſſoribus) *per quos Eccleſiam diſpoſiturus erat, ſeruaret hunc locum.* Nempe, vt ipſi decernerent quod pro ratione temporum & aliarum circumſtantiarum in eo genere expediret. Etenim generatim id ab Auguſtino dictum eſt de his omnibus quæ ad Sacramenti vſum, ſalua illius veritate pertinent, vt inde ſpeciatim confirmaret, rectè etiam facere Eccleſiam quòd illud adminiſtret non niſi ieiunis, de quo inſtituto agebat ibi determinatè Auguſtinus. Quapropter principium i-

[t] 1. Cor. 4.
[u] 1. Cor. 11.
[x] Epiſt. 118. c. 6. ad Ianuarium.

ſtud quod ibi ad eam rem Auguſtinus ſumit, optimè etiam ad noſtrum propoſitum accommodari poteſt, cùm ſit generale.

169. Neque verò in hoc tantùm adminiſtrando Sacramento ea poteſtate Eccleſia vtitur, ſed etiam in aliorum Sacramentorum vſu. Baptiſmus enim quandoque in trina merſione adminiſtratus fuit, quod iam non eſt neceſſarium. Et tamen trina illa merſio, cùm adhibebatur, ad ſubſtãtiam indiuiduam ipſius Baptiſmi pertinebat. Erat enim de integritate quadam materiæ. Licet ex ea quidem veritas atque eſſentia Sacramenti non dependeret. Item ad Matrimonium quædam perſonæ nunc ob Eccleſiæ decretum non ſunt idoneæ, quæ tamen aliquando fuerunt, nempè certo ſanguinitatis gradu coniunctæ, ſicut ſuo loco à Catholicis ſcriptoribus defenditur.

170. HAC IGITVR Eccleſiæ auctoritate, quod ad Euchariſtiam attinet, ipſo vſu primùm comprobata eſt conſuetudo communicandi ſub altera tantùm ſpecie, & deinde etiam pro lege ſancita, poſteaquam in omnibus tandem Eccleſiis occidentalibus obtinuiſſet. Et quidem quando primùm vigere cœperit ea conſuetudo in aliquibus Eccleſiis, minimè conſtat, vt etiam [y] Confeſsio Auguſtana confitetur. Neque id alicuius Pontificis decreto vſurpari cœptum eſt, ſed ipſo Eccleſiarum vſu & conſenſu fidelium, propter cauſſas de quibus poſtea dicetur. Quin etiam aliquem vſum alterius tantùm ſpeciei fuiſſe ſemper iam inde ab initio in Eccleſia [z] ſuprà oſtendimus.

y Artic. 21.

z Cap. 8.

171. Cœpit autem ea conſuetudo in Eccleſia Latina eſſe generalis, non multò ante tempora [a] Concilij Conſtantienſis: in quo tandem pro lege ab omnibus eam conſuetudinem eſſe habendam, decretum eſt. Quod rurſus eſt conſtitutum in [b] Concilio Baſilienſi, & [c] Tridentino. Quanquam [d] Thomas VValdenſis, qui ſub ipſum tempus Concilij Conſtantienſis ſcripſit, ſatis apertè declarat relictam tunc à Concilio Conſtantienſi fuiſſe facultatem maioribus Prælatis, nempe Epiſcopis, vt quando expedire iudicarent, perſonas quaſdam inſigniores,

a Seſs. 13.

b Seſs. 30.

c Seſs. 21.

d Lib. 2. de Sacrament. cap. 88. & 94.

gniores, vt Principes, Doctores insignes, & Ministros etiam Altaris, aut alios fide vel pietate præstantes, ad communionem sub vtraque admitterent: Quin etiam nonnullis religiosorum Præpositis, vt calicem ipsi quoque impertirent suis fratibus. Apparet enim hanc veluti extraordinariam consuetudinem tempore etiam Concilij Constantiensis viguisse, ipsaque adeo praxi tunc fuisse declaratum, non improbari eiusmodi consuetudinem extraordinariam à Concilio, vt satis apertè indicat [e] VValdensis.

[e] Præsertim illo cap. 94.

172. Iam autem, cùm ea praxis à longo tempore cessauerit, hoc ipso declarari videtur, non esse amplius facultatem in eiusmodi Prælatis, vt extraordinariè concedant calicem, sicut satis etiam indicauit [f] Ruardus Tapperus. Quare totum hoc in auctoritate ipsius Ecclesiæ, atque adeo summi Pontificis est positum. Et certè in [g] Concilio Tridentino expresè declaratum est, consuetudinem illam cõmunicandi sub altera, quam Ecclesia in Concilio Constantiensi instar legis obseruandam statuit, non nisi eiusdem Ecclesiæ auctoritate mutari posse. Itaq; in Sesione 22. eiusdem Concilij Tridentini in Pontificis arbitrio relictum est, vt ipse statuat, num quibusdam conditionibus positis, quæ in ipso Concilio explicatæ sunt, expediat, alicui vel regno, vel nationi, concedere vsum calicis.

[f] a 15. fol. 376.

[g] Sess. 21. c. 2.

173. PORRO CAVSSAS, quæ Ecclesiam mouerint, vt consuetudo communicandi sub altera probaret, atque etiam pro lege obseruandam esse decerneret, non tam est nostrum discutere aut inquirere, quàm ipsi decreto simpliciter obtemperare, existimareque omnino eas fuisse iustas, vt rectisimè in [h] Concilio Tridentino definitum est. Memores enim hoc loco illius diuini præcepti esse debemus: [i] *Facies quodcunque dixerint qui præsunt loco quem elegit Dominus.* Id quod multò etiam strictiùs Ecclesiæ subditis, Christi fidelibus, est [k] iniunctum. Sunt autem eius instituti rationes potisimùm duæ à

[h] Sess. 21. cã. 2.

[i] Deuter. 17.

[k] Matth. 18. Hebr. 13.

nem, quæ ſanè propter effuſionis periculum eſſet alioqui maxima in tanta iam fidelium multitudine, & varietate, & negligentia etiam rerum ſacrarum, propter imminutum charitatis atque religionis ſtudium. Nam & ſuo tempore aliquas in eo genere prophanationes contigiſſe teſtatur [l] AEneas Syluius. Et quanta cura, ne quid in huius Sacramenti religione committatur, adhiberi hoc in genere debeat, docet ratio, & ab ipſis etiam Patribus notatum eſt; vt ab [m] Origene & [n] Auguſtino, & à diuo [o] Cyrillo Hieroſolimitano.

[l] De errore Bohemoium. epiſt. 130.
[m] Hom. 13. in Exod.
[n] Lib. 50. hom. hom. 25.
[o] Catecheſi 5. myſtag. & ab aliis. Vide etiam in Decretis de conſecr. d. 2. cap. Si per negligentiam, & ſequent.

175. Quam ob cauſſam rectè diuus [p] Thomas docet, communionem ſub ſola ſpecie panis, ſi ex parte ipſorum communicantium conſideretur, magis eſſe conuenientem, quàm ſub vtraque, licet hæc alioqui eſſet perfectior, ſi tantummodo ipſum Sacramentum per ſe ſpectaretur, & non etiam religio ſumma qua vſurpari illud debet. Quod ipſum ſimiliter ſentiunt ac docent reliqui Theologi Scholaſtici, vt recitatis multis illorum teſtimoniis, quæ ſunt in promptu, fusè oſtendit [q] Thomas VValdenſis.

[p] 3. p. q. 80. art. 12.
[q] Lib. 2. de Sacr. c. 94.

176. Ac ſanè confirmat ea re admodum eruditè [r] Caietanus, communionem ſub altera ſpecie abſolutè & ſimpliciter, omnibus circumſtantiis vndequaque ſpectatis, vtiliorem eſſe ipſi populo, atque etiam magis conſentaneam voluntati & inſtitutioni Chriſti, quæ eò demum pertinet, vt Sacramētum iſtud ſumma cum religione tractetur. Si enim ſub altera tantùm ſpecie populus communicet; nullum Chriſti præceptum ea re violatur, vt ſuprà demonſtratum eſt. Si autem ſub vtraque communicaret, periculum eſſet ſæpe violandi diuinum præceptum de Sacramento iſto tractando non niſi ſumma cum reuerentia.

[r] 3. p. q. 80. art. 12.

177. Quamobrem, cùm ad Rectores communitatis pertineat ſcandala atque pericula peccatorum, quoad eius fieri poſſit remouere; facit Eccleſia rectiſſimè, quòd vſu calicis, alioqui non neceſſariò per Chriſti legem, interdicit populo. Hæc igitur doctrina diui Thomæ, & aliorum Scholaſticorum aduerſus

sus Kemnitij vanitatem notanda est, qui ex ipsis Scholasticis (scilicet) admodum sanè ineptè, conatur suadere, communionem sub vtraque simpliciter esse commodiorem.

Secvnda ratio est, vt tollatur etiam occasio errandi. Possent enim arbitrari simplices non esse Christum totum in qualibet specie, si seorsim alia & alia species daretur: quod iam olim nonnullis vsu venisse intelligi potest ex [s] Alexandro Halensi. Qui narrat fluxisse mirabiliter ex hostia sanguinem, cùm quidam dubitaret num Christi etiam sanguis in illa contineretur. Atq; ea etiam re confirmat ibi Halensis institutum communicandi sub altera. Etsi non credit quidem Kemnitius fuisse illud verum miraculum, sed *miraculi commentum* appellat homo prophanus. Quasi verò non alia æquè stupenda miracula de isto Sacramento narrauerint passim, ac summa fide suspexerint veteres Patres: vt [t] Gregorius Nazianzenus, [u] Cyprianus, [x] Gregorius Magnus. 178.

[s] 4. p. q. 53. membr. 1.

[t] In orat. de laudibus Gorgoniæ sororis.

[u] Sermon. de lapsis.

[x] Lib. 2. dialog. cap. 24. & lib. 3. cap. 3.

Deinde etiam rectissimè facit Ecclesia, quòd ipsa praxi contraria refutat eorum hæresin, qui vtramque speciem iure diuino necessariam omnibus esse perperam contendunt. Quæ ratio iure optimo inter cæteras considerata est in Concilio Constantiensi contra Boëmos, & in Tridentino contra recentiores Sectarios. Errant enim qui putant, eum errorem concessione calicis commodè posse tolli. Quin potius contrariis institutis efficacius errores extirpantur, vt egregiè notauit [y] Ruardus Tapperus. Quod & aliâs contra hæreticorum errores ab Ecclesia olim vsurpatum est. Nam quo tempore Ebionitæ censuerunt, iure diuino esse necessarium in azymo pane consecrare Eucharistiam, contrà instituit Ecclesia, vt in fermẽtato tunc consecraretur. Item Nestorij temporibus voluit, vt B. Virgo vocaretur Mater Dei, non mater Christi, sicut contendebat ille hæreticus, & sic in aliis. 179.

[y] Art. 15. pag. 362. & 363.

Tertio, ad has rationes accedit, quòd maximè conue- 180

specie etiam vini sumi ab omnibus. Difficulter enim posset pro infirmis haberi semper illa species in promptu, & multi à vino abhorrent, vt sine manifesto periculo vomitus id sumere nequeant, & in aliquibus prouinciis summa vini penuria laboratur.

181. QVARTO, decet quoque vt Altaris ministri, qui Eucharistiam conficiunt, & Sacrificium peragunt, plus de Sacrificio participent, quàm reliquus populus: vt ex instituto & ratione veteris Testamenti, quod fuit figura noui, doctè confirmat [z] Thomas VValdensis.

z Lib. 2. de Sacr. cap. 88. & 89.

182. Neque verò habet quidquam ponderis illud, quod aduersus has & similes rationes opponunt Sectarij, non videri illas iustas esse, quandoquidem iis minimè obstantibus rectè fecit antiquior Ecclesia, cùm populum ad communionem calicis admittebat.

183. Primùm enim non æquè illis initiis rationes illæ vrgebant, atque postea sequentibus temporibus. Nam neque Ecclesia ita latè diffusa erat, & maior erat fidelium deuotio atque cura in rebus sacris religiosè tractandis. Quo fiebat, vt non esset tunc in communi vsu calicis tantum periculum, quantum progressu temporis ipsa experientia inesse docuit. Et sæpe per circumstantiarum varietatem instituta Ecclesiastica, quæ ad praxim pertinent, rectè mutantur, quantumuis benè illa prius vsurpata fuerint. Quò pertinet illud [a] Innocentij III. *Non debet*, inquit, *reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque mutentur humana, præsertim cùm vrgens necessitas, vel euidens vtilitas id exposcit, quoniam ipse Deus ex his quæ in veteri Testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo.*

a In cap. Non debet, ext. de consang. & affin.

184. Deinde, si maximè rationes illæ habuissent etiam olim aliquem locum, tamen non fuit facilè abroganda ea consuetudo, quæ semel fuerat non malè introducta; quin potius expectandum fuit, donec tandem ipsa experientia satis euiden-

ter

ter doceret mutationis vtilitatem. Etenim *consuetudinis mutatio*, vt inquit [b]Augustinus, *adiuuat quidem vtilitate, nouitate autem perturbat*. Nec sanè dubium est, quin in vsu olim administrandi Eucharistiam infantibus, & permittendi priuatam communionem in ædibus, diu fuerint animaduersa multa incommoda, antequam illæ demum consuetudines abolerentur. Quò etiam pertinet doctrina diui [c]Thomæ, qui ob eandem rationem docet, non esse leges humanas facilè mutandas, etiamsi aliquid occurrat melius.

[b] Epist. 118. cap. 5.

[c] 1. 2. q. 97. art. 5.

Tertiò dicimus, nihil detrahi de Ecclesiæ dignitate, si 185.
nonnulla quæ ad praxim pertinent rectiùs postea progressu temporis, quàm antea, constituta sint. Quis enim dubitet, quin satius multò sit infantibus Eucharistiam non dare, quàm cum periculo, & citra necessitatem diuini Iuris, ipsis eam impertiri, sicut [d]aliquando factum est? Nihil igitur prohibet, quò minus, Spiritu sancto suggerente, proficiat Ecclesia in animaduertendis incommodis, aut etiam commodis, quæ ad morum instituta pertinent. Quod nisi ita esset, vix materiam aliquam, quod ad mores attinet, haberent Canones Ecclesiastici, & Conciliorum Decreta, quæ ad ædificationem fidelium subinde in Ecclesia sanciri, saluberrimum est. Et certè quædam posterioribus temporibus rectiùs constituta esse in Ecclesia, quàm initio haberēt, satis etiam indicauit diuus [e] Ambrosius, cuius auctoritate id quoque confirmat [f] Thomas VValdensis.

[d] Patet ex Cyprian. in serm. de lapsis, & ex Dionysio, c. 7. Eccles. Hierar. p. 3.

[e] Ad Ephes. 4.

[f] Lib. 2. de Sacr. cap. 94.

Deniqve duæ res sunt, quæ, si nihil aliud esset, omnibus prudentibus persuadere deberent, Ecclesiam non sine iustissimis rationibus populo calicem interdicere. 186.

Vna est, quòd nullum alioqui consequuntur inde Ecclesiarum Prælati temporale commodum. Quod enim detrimentum acciperent, si vini pauxillum ad particulam panis 187.

negligi ab Ecclesia diuinum præceptum in hoc genere. Nunc verò, cùm putent Ecclesiam in deneganda re tantilla, suis commodis, non autem idoneis rationibus, ipsiusque populi vtilitate moueri, non Hæretici tantùm atque Schismatici, sed etiam vanissimi mihi esse videntur.

188. Nam quod dicunt, stabiliri ea ratione sacrificium Missæ, quo sublato, scilicet, Ecclesiarum præpositi ad nescio quam inopiam redigerentur; Id verò non minori cum vanitate ab istis hominibus leuissimis iactatur. Primùm enim, non illico Missæ sacrificium ipsi plebei facerent, si calice etiam communicarent. Deinde, habent quoque præpositi Prædicantes, ac Pseudoepiscopi Sectariorum, modum, vt quamuis nec Missas celebrent, neque preces Canonicas recitent, aliaque multa eius generis officia Ecclesiastici ministerij negligant, tamen vitam non in summa paupertate traducant: Modò nôrint Catholicos ex suggestu maledictis omnibus proscindere. Quare opinor, si Missæ sacrificium à Christo institutum non esset, aut si populo calix administraretur, minimè propterea fame fuisse interituros Ecclesiæ Catholicæ Prælatos.

189. Altera res, ob quam id Ecclesiæ institutum iustum existimari debet, est, quòd eiusdem Ecclesiæ in Oecumenicis Conciliis, post acuratissimas doctissimorum totius orbis disputationes & deliberationes, sanctissima & infallibili auctoritate approbatum est. Demonstraui enim euidenter in libro Analysis fidei Catholicæ, pagina 416. & sequentibus, vanissimos esse prætextus Kemnitij, contra definitiones huiusmodi Conciliorum, & hæresim esse manifestam his definitionibus refragari, si vlla vnquam fuit hæresis manifesta in Ecclesia. Quod si Christus præcepisset, vt omnes sub vtraque specie communicarent, nunquam profectò Ecclesia, quæ à Spiritu sancto regitur, consuetudinem approbâsset communicandi sub altera. Licet enim mihi in hac quæstione ita loqui, sicut Augustinus in alia quadam, ad eandem Eccle-

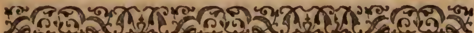
siæ

ſiæ auctoritatem infallibilem attendens, locutus eſt: *Non præcepit Chriſtus* (inquit g) *quo deinceps ordine ſumeretur Euchariſtia, vt Apoſtolis per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſeruaret hunc locum. Nam ſi hoc ille monuiſſet, vt poſt cibos alios ſemper acciperetur, credo quod eum morem nemo variaſſet.*

g In epiſto. ad Ianuarium, 118. c. 6.

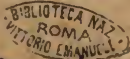
190. Conclvdamvs nos igitur præſentem controuerſiam ſimiliter: ſi Chriſtus præcepiſſet, vt ſub vtraque ſpecie ſemper Euchariſtia ſumeretur, credo cum Auguſtino, quòd eum morem Eccleſia minimè variaſſet, quidquid contra ſibi perſuadeant increduli Sectarij.

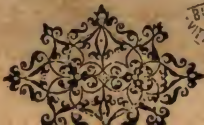
Laus Deo *& B. Virgini* Mariæ, *ſanctiſſimæ Dominæ noſtræ.*

Errata sic Corrigantvr.

PAg. 3. linea penultima & vltima, mutentur literæ (n) & (o) Nam (n) debuit adiungi ad verbum: Hoc facite in meam, &c. Et (o ad verbum: Bibite. Sic etiam ad verbum: Hoc facite, quotieſcunq;, &c. debuit adiungi litera (p) quæ eſt in ſequenti pag. lin. 1. Item pag. 14. lin. 11. ſic diſtingue; verbis narrationis, pag. 50. lin. 14. lege ſignificent. pag. 54. in fine, lege προσευχαῖς. Ibidem lege, diſtribuendum. pag. 57. lin. 27. Stolam. pag. 60. lin. 27. dele, in. pag. 67 lin. 33. lege, ad modum. pag. 69. lin. 20. completam. pag. 71. lin. 17. vini naturam. pag. 76. lin. 33. neceſſario.

Quandoquidem diſputatio hęc legitimum SS. Euchariſtiæ vſum, ſub vna ſpecie, iuxta ſacræ Scripturæ verum & Catholicū ſenſum, accuratè probat ac explicat; digniſsima ſanè mihi videtur, quæ typis excuſa in plurimorum manus perueniat:

Albertvs Hvngervs, Academiæ Ingolſtadienſis Procancellarius, & pro tempore Rector.

